

Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2008 - 2009

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

Η αρχιτεκτονική κληρονομιά στην περιοχή του Ψυρρή.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΠΑΤΣΙΟΥΡΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ: 31326

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΜΑΛΙΚΟΥΤΗ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ,
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1.ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ σελ.

1.1. ΟΡΙΑ σελ.

1.2. ΙΣΤΟΡΙΑ (ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ) σελ.

1.3. ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ σελ.

1.4. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ(ΔΡΟΜΟΙ-ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ) σελ.

1.5. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ σελ.

2.ΤΟ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟ ΚΤΙΡΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ σελ.

2.1. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ σελ.

2.2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ σελ.

3.ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ σελ.

3.1. ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΤΟΥ ΨΥΡΡΗ σελ.

3.2 ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΨΥΡΡΗ σελ.

3.3.ΠΑΛΑΙΟ ΚΑΚΟΥΡΓΟΔΙΚΕΙΟ (ΑΓΙΑ ΕΛΕΟΥΣΑ) σελ.

3.4.ΒΡΕΦΟΚΟΜΕΙΟ σελ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ σελ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ σελ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ σελ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ σελ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

•Αντικείμενο μελέτης : Η αρχιτεκτονική κληρονομιά των διατηρητέων στη περιοχή του Ψυρρή.

•Στόχος : Καταγραφή διατηρητέων κτιρίων καθώς και η αναγνώριση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας της περιοχής διαμέσου της καταγραφής και ανάλυσης των διατηρητέων κτιρίων.

•Μεθοδολογία : Αρχικά στα ακόλουθα προκύπτει η παράθεση των ορίων της περιοχής του Ψυρρή .Έπειτα η φωτογραφική τεκμηρίωση και η καταγραφή των διατηρητέων κτιρίων της περιοχής . Παρουσιάζεται το νομοθετικό πλαίσιο γύρω από τα διατηρητέα κτίρια , η πολεοδομική εξέλιξη της περιοχής καθώς και η κατασκευαστική και η λειτουργική δομή των κτιρίων αυτών . Γίνεται λεπτομερειακή παράθεση πληροφοριών των προς μελέτη διατηρητέων κτιρίων όσον αφορά τα υλικά δόμησης , τον τρόπο δόμησής τους και τις οικοδομικές λεπτομέρειες τους.

•Η εργασία αποτελείται από τα κεφάλαια : Συνοπτική περιγραφή της περιοχής μελέτης , Το διατηρητέο κτιριακό δυναμικό της περιοχής μελέτης , Περιγραφή επιλεγμένων κτιρίων.

•Το πρώτο κεφάλαιο «Συνοπτική περιγραφή της περιοχής μελέτης» αναφέρεται στην ιστορία και την πολεοδομική εξέλιξη της περιοχής ,στις παλαιές και τις σημερινές χρήσεις ,στα όρια, στη κυκλοφορία ,εννοώντας τους δρόμους και τις πεζοδρομήσεις και τέλος στο νομοθετικό πλαίσιο γύρω από τα διατηρητέα κτίρια.

•Το δεύτερο κεφάλαιο «Το διατηρητέο κτιριακό δυναμικό της περιοχής μελέτης» περιλαμβάνει τη περιγραφή των χαρακτηριστικών των διατηρητέων κτιρίων όσον αφορά τη λειτουργία τους (κάτοψη) , τη κατασκευή (υλικά και τρόπο δόμησης καθώς και οικοδομικές και διακοσμητικές λεπτομέρειες) . Τέλος καταγράφεται η μορφολογία των όψεων και οι αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες των διατηρητέων κτιρίων.

•Το τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο με τίτλο «Περιγραφή επιλεγμένων παραδειγμάτων» αναφέρεται σε κτίρια δημόσια αλλά και σε δημόσιους χώρους. Σε κτίρια όπως το Παλαιό Κακουργοδικείο , το βρεφοκομείο , αλλά και σε εκκλησίες όπως οι Άγιοι Ασώματοι , η Αγία Ελεούσα και ο Άγιος Αθανάσιος . Επίσης περιλαμβάνονται και οι Πλατείες του Ψυρρή όπως η Πλατεία Ηρώων αλλά και η Πλατεία Ελευθερίας.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Οι ακόλουθες πληροφορίες των υποκεφαλαίων έχουν αντληθεί από το βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη και από το βιβλίο «Νεοελληνική Αρχιτεκτονική» , Δημήτρης Φιλιππίδης , Εκδόσεις Μέλισσα.

1.1.ΟΡΙΑ.

Ξετυλίγοντας το μίτο της Κλειούς από την αρχαιότητα, εντοπίζουμε την περιοχή του Ψυρρή «εν τω μεσαιτάτω της πόλεως των Αθηνών», φυσικά μέσα από το Θεμιστόκλειο Τείχος, μεταξύ δύο οριακών πυλών, των Ηρίων και των Αχαρνικών. Από τα δυτικά οι Ηρίες Πύλες χώριζαν από τη σημερινή γειτονιά του Ψυρρή τον Κεραμεικό, το επίσημο κοιμητήρι της αρχαίας Αθήνας. Η ονομασία «Ηρίες» προέρχεται από την ομηρική λέξη «ήριον», που σημαίνει τάφος. Πρόκειται για τις πύλες των τάφων (του Κεραμεικού), που βρίσκονταν στην προέκταση της σημερινής οδού Λεωκορίου. Η ανατολική πλευρά του Ψυρρή γειτνιάζε με τις Αχαρνικές Πύλες, που δέσποζαν στο βορινό τείχος, στη διασταύρωση των οδών Σοφοκλέους και Αιόλου (όπου σήμερα το Μέγαρο Βασιλείου Μελά, μισθωμένο από την Εθνική Τράπεζα). Αυτό το τμήμα, λοιπόν, της αρχαίας Αθήνας, που όριζαν οι δυο προηγούμενες πύλες, μεταξύ των δήμων της Μελίττης και της Διομείας, πιστεύεται πως αποτελούσε το δήμο του Κολλυτού.

Συμπερασματικά, βασιζόμενοι στις ιστορικές πληροφορίες, μπορούμε να ταυτίσουμε τη σημερινή γειτονιά του Ψυρρή με τον αρχαίο δήμο του Κολλυτού. Όσο για την ονομασία «Κολλυτός», αποδίδεται σε ομώνυμο τοπικό ήρωα και αναφέρεται στην περιοχή της μελέτης μας, η οποία κατοικήθηκε από την Αιγηίδα φυλή. Η περιοχή μεταξύ των οδών Αθηνάς , Ερμού , Πειραιώς , Κουμουνδούρου είναι η περιοχή του Ψυρρή.

1.2.ΙΣΤΟΡΙΑ-ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η περιοχή του Ψυρρή αποτελεί την αρχαία πόλη της Αθήνας , πυρήνα του σημερινού Ιστορικού Κέντρου . Η περιοχή μεταξύ των οδών Ερμού , Αθηνάς , Πειραιώς και Κουμουνδούρου , υπήρξε πάντοτε από τους Ελληνιστικούς χρόνους μέχρι την Τουρκοκρατία, κατά την οποία έχει ήδη διαμορφωθεί, ο ελεύθερος ρυμοτομικός ιστός που σώζεται μέχρι σήμερα. Με όριο την Πλατεία Κουμουνδούρου(Πλατεία Ελευθερίας) χωρίζεται η Παλιά πόλη με τους στενούς ελικοειδείς δρόμους από τη νεότερη της Οθωμανικής εποχής, που χτίστηκε σύμφωνα με το Σχέδιο Πόλεως. Από τους σημαντικότερους τότε οικιστικούς πυρήνες της πόλης η περιοχή πυκνοδομημένη και οικτρά υποβαθμισμένη στις μέρες μας παρουσιάζεται στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του '88 να έχει πυκνότητα 72 κατοίκων ανά εκτάριο.

1.3.ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ (ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ)

Εκτός από το χαρακτηριστικό πολεοδομικό ιστό, την παλαιότητα της γειτονιάς εκφράζει και η παρουσία των πολλών εκκλησιών από τις οποίες σώζονται σήμερα οι Άγιοι Ασώματοι, ο Άγιος Αθανάσιος στην οδό Αριστοφάνους, τρίκλιτη βασιλική με κατεστραμμένο το ένα κλίτος και ο Άγιος Ιωάννης, στη Κολώνα στην οδό Ευριπίδου. Το εκκλησάκι, μονόκλιτη βασιλική κτισμένη γύρω από κορινθιακό κίονα, συνεχίζει αρχαία λατρεία αφιερωμένη πιθανότατα στον Ασκληπιό.

Για την Αθήνα, και ιδιαίτερα για την περιοχή του Ψυρρή, τα βυζαντινά χρόνια απηχούν τα χρόνια του ναδίρ και της λησμονιάς. Επιδρομές, θανατικά, κυρίως όμως η κρατική αδιαφορία συνδυασμένη με δυσβάσταχτες φορολογικές πιέσεις ταλανίζουν την αθηναϊκή κοινωνία. Η πόλη με την ευρύτερη περιφέρειά της, την Αττική-αποτελεί ξεχασμένη επαρχία της βυζαντινής αυτοκρατορίας, που περιορίζεται μέσα στο αρχαίο Θεμιστόκλειο και στο Αδριάνειο Τείχος. Παρακμάζει και συρρικνώνεται πληθυσμιακά, καταντά η πολίχνη των οκτώ, δέκα χιλιάδων κατοίκων. Από αυτούς περίπου το ένα τέταρτο του πληθυσμού συναντάται στην πυκνοκατοικημένη – ανέκαθεν- γειτονιά του Ψυρρή.

Όπως στους παλαιούς καλούς καιρούς, τεχνίτες του Ήφαιστου, κεραμοποιοί, βιοτέχνες και έμποροι έστησαν εδώ τις οικογενειακές τους εστίες και πολλοί από

αυτούς εκτίμησαν την καταλληλότητα της τοποθεσίας για να ιδρύσουν την επαγγελματική τους στέγη. Στα χρόνια των δοκιμασιών, απόγονοι και επίγονοι των αρχαίων επιτυχημένων επαγγελματιών διατηρούν εδώ την παράδοση. Σιδηρουργεία, χαλκουργεία και χαλκωμάτα-δικα βρίσκονταν ανέκαθεν μεταξύ των σημερινών οδών Τουρναβίτου, Λεωκορίου και Άστιγγος και απλώνονταν ως την οδό Ηφαίστου, στο Μοναστηράκι. Αργότερα, κατά την Τουρκοκρατία και ως τις μέρες μας περίπου, ολόκληρη αυτή η περιοχή ονομάστηκε «Γύφτικα» από τους «γύφτους», όπως συνήθιζαν να αποκαλούν τους σιδηρουργούς στα μεταγενέστερα χρόνια. Η ονομασία προέρχεται από τον εθνικό προσδιορισμό «Αιγύπτιος», επειδή τότε οι μεταλλουργοί ήταν κυρίως μελαμψοί Αιγύπτιοι. Στα «Γύφτικα» του Ψυρρή πρέπει να συμπεριλάβουμε και τα σαγματοποιεία, δηλαδή τα εργαστήρια σαμαριών, που άλλοτε έκαναν χρυσές δουλειές.

Στην ίδια γειτονιά, κοντά στα οριακά σημεία της πόλης, υπάρχουν τα ελαιουργεία και τα σαπωνοποιεία. Τα απόβλητα μάλιστα από τα σαπωνοποιεία, τις «στάχτες», τα έριχναν οι Αθηναίοι του Ψυρρή στη γειτονική τους Σταχτοθήκη, που βρισκόταν στο αρχαίο κοιμητήρι του Κεραμεικού, στο Δίπυλο. (Η δεύτερη Σταχτοθήκη είχε σχηματιστεί στη σημερινή οδό Σταδίου, στο οικόπεδο όπου υπάρχει σήμερα το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο).

Στου Ψυρρή είναι συγκεντρωμένα και τα υαλουργεία, προσοδοφόρες επιχειρήσεις που είχαν δημιουργηθεί στον ίδιο χώρο από τις αρχές του 1^{ου} αι. π.Χ., όταν οι αρχαίοι ανακάλυψαν επιτέλους την τεχνική του φυσικού γυαλιού. Εκεί ακμάζουν και τα εργαστήρια επεξεργασίας δερμάτινων ειδών πρώτης ανάγκης. Τα δέρματα μεταφέρονται σ' αυτές τις επιχειρήσεις κατεργασμένα, από τα βυρσοδεψεία της περιοχής κοντά στον Ιλισό, όπου υπάρχουν άφθονα νερά.

Αυτό που σήμερα, στις αρχές της τρίτης χιλιετίας, εντυπωσιάζει τον επισκέπτη του Ψυρρή είναι ότι συναντά ακριβώς τα ίδια προϊόντα που έβλεπε και ο περιπατητής των αρχαίων και βυζαντινών χρόνων! Μόνο που τώρα δεν υπάρχουν πια εργαστήρια, αλλά κυρίως αποθήκες και εκθεσιακοί χώροι, με τα ίδια όμως οικεία αντικείμενα!

Η περιοχή υπήρξε πάντα κυρίως λαϊκή γειτονιά, στην οποία όμως είχαν σπίτια τους μερικοί 'Νοικοκυραίοι' (δεύτερη σε ιεραρχία Αθηναϊκή τάξη επί Τουρκοκρατίας). Χαρακτηριστική είναι η παρουσία ειδικών χρήσεων βιοτεχνίας αλλά και χονδρεμπορίου σε συνδυασμό την κατοικία στον όροφο. Ο κορεσμός των επαγγελματικών αυτών δραστηριοτήτων και η απομάκρυνση της κατοικίας είναι αρχικά η συνέπεια των πιέσεων που ασκήθηκαν από το Κέντρο.....

Η παραδοσιακή φυσιογνωμία είναι έκδηλη. Διατηρείται στο ακέραιο ο ρυμοτομικός ιστός, που συμπίπτει με τις ελεύθερες χαράξεις της αρχαίας πόλης, καθώς και μεγάλο ποσοστό κτιριακού αποθέματος, εξαιτίας παραδοσιακών δραστηριοτήτων ανάμικτων με κατοικία, χρήσεων κυρίως βιοτεχνίας και χονδρεμπορίου οι οποίες συνδέονται με την ιστορία της πόλης.

Είναι γνωστή ωστόσο η μεγάλη υποβάθμιση της περιοχής, που οφείλεται στις πιέσεις που δέχεται από το Κέντρο της Αθήνας, αφ' ετέρου στη γειτνίαση με τις εξίσου υποβαθμισμένες δυτικές περιοχές (Μεταξουργείο- Γκάζι κ.λπ..) Αποτέλεσμα αυτών η μεγάλη πυκνότητα, η ευτελής κατασκευή των κτιρίων και οι άθλιες συνθήκες κυκλοφορίας, εξαιτίας της συμβατότητας του ρυμοτομικού ιστού (στενοί ελικοειδείς δρόμοι) με την μεγάλη πυκνότητα των σημερινών

Από τα πρώτα χρόνια που επιβλήθηκε ο χριστιανισμός, εντοπίζουμε στου Ψυρρή , εκκλησίες που σώζονται μέχρι και σήμερα , όπως το θρυλικό Άγιο Γιάννη της Κολώνας Ο Άγιος Γιάννης θεωρείται η παλαιότερη εκκλησία που σώζεται ως τις μέρες μας στην Αθήνα. Ορθώνεται το 565 μ.Χ. πάνω σε αρχαίο ιερό που ταυτίζεται με αυτό του «ήρωος-ιατρού Τοξάρεως» και κοσμεί ως σήμερα την παρηκμασμένη αισθητικά και ουσιαστικά οδό Ευριπίδου.

1.4.ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ(ΔΡΟΜΟΙ, ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ).

Η δημιουργία δικτύου πεζοδρομίων μέσα σε οικιστικό παραδοσιακό περιβάλλον παίζει σημαντικό ρόλο και η ένταξή του στα έργα ενοποίησης πρασίνου και αρχαιολογικών χώρων δημιουργεί ένα ενιαίο πολιτιστικό σύνολο. Για το λόγο

αυτό η παρέμβαση, που θα αποτελέσει και τον άξονα αναβίωσης της περιοχής, εντάχθηκε στο Πρόγραμμα Ενοποίησης των Αρχαιολογικών χώρων και έχει ήδη αρχίσει η εφαρμογή της.

Είναι γνωστή ωστόσο η μεγάλη υποβάθμιση της περιοχής, που οφείλεται στις πιέσεις που δέχεται από το Κέντρο της Αθήνας, αφ' ετέρου στη γειτνίαση με τις εξίσου υποβαθμισμένες δυτικές περιοχές (Μεταξουργείο- Γκάζι κ.λπ.) Αποτέλεσμα αυτών η μεγάλη πυκνότητα, η ευτελής κατασκευή των κτιρίων και οι άθλιες συνθήκες κυκλοφορίας, εξαιτίας της συμβατότητας του ρυμοτομικού ιστού (στενοί ελικοειδείς δρόμοι) με την μεγάλη πυκνότητα των σημερινών..Κατά τα πρώτα κρίσιμα χρόνια της εφαρμογής της ρυμοτομίας πάνω στο έδαφος, οι ιδιοκτήτες ήλπιζαν ότι με την βιαστική οικοδόμηση νέων κτισμάτων, θα εμπόδιζαν κάθε πρόωρη ενέργεια της Αρχής, να επιχειρήσει απαλλοτρίωση των οικοπέδων τους κατά τη διαδικασία της χάραξης των οδών .

Όπως έχει διαπιστωθεί από τις ανασκαφές και τις μελέτες, η συνοικία του Ψυρρή διατηρεί την ίδια περίπου ρυμοτομία από την αρχαιότητα ως τη νεότερη ιστορία της. Τη βυζαντινή εποχή οι δρόμοι συμπίπτουν με τις αρχαίες οδούς, μόνο που έχουν μικρότερο πλάτος από άλλοτε.

Ήδη έχουν ξεκινήσει τα έργα διαμόρφωσης πεζοδρόμων, ροής πεζών στην Πλατεία του Ψυρρή(Ηρώων), στην οδό και την Πλατεία Αγ. Αναργύρων και τμήματα των οδών Τάκη, Αριστοφάνους και Αισχύλου. Πρόκειται να ακολουθήσουν οι οδοί Λουκά-Νίκα, Κραναού και το ημικυκλικό τμήμα της πλατείας Κουμουνδούρου, ενώ έχει προγραμματιστεί ακόμα η διαμόρφωση των οδών Διτύλου, Ψαρομηλίγκου, Καλογήρου Σαμουήλ, Λεωκορίου και Τομπάζη.

Το δίκτυο αυτό συνδέει την Πλάκα με τον Κεραμεικό και αποτελεί τη βασικότερη διαδρομή διαμέσου της περιοχής. Η πεζοδρόμηση της οδού Διτύλου και η ειδική διαμόρφωση στη συνάντησή της με τον αρχαιολογικό χώρο θα

αποκαταστήσει την επικοινωνία του πυρήνα του Ιστορικού Κέντρου με τον Κεραμεικό, στη θέση ακριβώς του αρχαίου Δίπυλου.

Υλοποιήθηκε ήδη η πεζοδρόμηση των οδών Αγίων Αναργύρων, Τάκη, τμήμα των οδών Αισχύλου και Αριστοφάνους και των πλατειών Ηρώων και Αγίων Αναργύρων .

Επίσης προγραμματίζονται και βρίσκονται στη διαδικασία δημοπράτησης η ολοκλήρωση του δικτύου πεζοδρόμων με προτεραιότητα στις οδούς Διπύλου, Κραναού, Λ. Νίκα, Αγαθάρχου, Αγίου Δημητρίου, Μιαούλη και Κακουργοδικείου,

1.5.ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.

Διατηρητέο χαρακτηρίζεται το αρχικό κτίριο καθώς και οι εναρμονιζόμενες με αυτό μεταγενέστερες προσθήκες όχι όμως και τα πάσης φύσεως καθ' ύψος ή κατ' επέκταση προσκτίσματα , που αλλοιώνουν το αρχικό κτίριο.

Στα χαρακτηριζόμενα ως διατηρητέα κτίρια απαγορεύεται κάθε αφαίρεση , αλλοίωση ή καταστροφή των επιμέρους αρχιτεκτονικών και διακοσμητικών τους στοιχείων.

Επιτρέπεται η επισκευή , ο εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων , η στατική ενίσχυση και η εσωτερική διαρρύθμιση των κτιρίων που χαρακτηρίζονται ως διατηρητέα εφόσον δεν αλλοιώνεται ο γενικός αρχιτεκτονικός χαρακτήρας των κτιρίων και δεν θίγονται τα διατηρητέα στοιχεία τους.

Αιτήσεις για προσθήκες στα διατηρητέα κτίρια αποστέλλονται από την Πολεοδομική Υπηρεσία την αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος , Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων με γνώμη της Επιτροπής Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου για ειδικές ρυθμίσεις , εφόσον όμως δεν παραβλάπτονται τα διατηρητέα κτίρια και ο χώρος που τα περιβάλλει.

Οι όψεις των νέων κτιρίων συσχετίζονται και εναρμονίζονται με την αρχιτεκτονική και την κλίμακα των διατηρητέων κτιρίων του άμεσου περιβάλλοντος.

Επίσης σε περίπτωση κατασκευής στέγης δημιουργείται γείσο και δίνεται η κλίση σύμφωνα με τα παραδοσιακά πρότυπα της εποχής.

Απαγορεύεται η τοποθέτηση φωτεινών επιγραφών ή διαφημίσεων στα χαρακτηριζόμενα ως διατηρητέα κτίρια . Επιτρέπονται μόνο οι περιορισμένων διαστάσεων επιγραφές που πληροφορούν για τυχόν χρήση των χώρων των κτιρίων.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η τοποθέτηση φωτεινών επιγραφών στο ισόγειο των καταστημάτων που αναφέρονται αποκλειστικά στο όνομα και στο αντικείμενο των εργασιών τους . Οι φωτεινές επιγραφές στα ισόγεια των καταστημάτων έστω και αν τοποθετούνται μέσα στις προσθήκες έχουν χρώμα λευκό ή κίτρινο , σταθερό και συνεχές και αποτελούνται από μεμονωμένα στοιχεία , γράμματα , αριθμούς .

Για οποιαδήποτε επέμβαση στο εξωτερικό και εσωτερικών διατηρητέων κτιρίων και στον χώρο που περιβάλλει καθώς και για την τοποθέτηση επιγραφών , απαιτείται η έγκριση της Επιτροπής Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου.

2.ΤΟ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟ ΚΤΙΡΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

2.1. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: (Πηγή ακόλουθων εικόνων προσωπικό αρχείο)

ΕΡΜΟΥ 84 εικ.1

ΕΡΜΟΥ 88 ΚΑΙ ΑΓ. ΘΕΚΛΑΣ 1 εικ.2

ΕΡΜΟΥ 90 ΚΑΙ ΠΙΤΤΑΚΗ εικ.3

ΕΡΜΟΥ 92 ΚΑΙ ΠΙΤΤΑΚΗ εικ.4

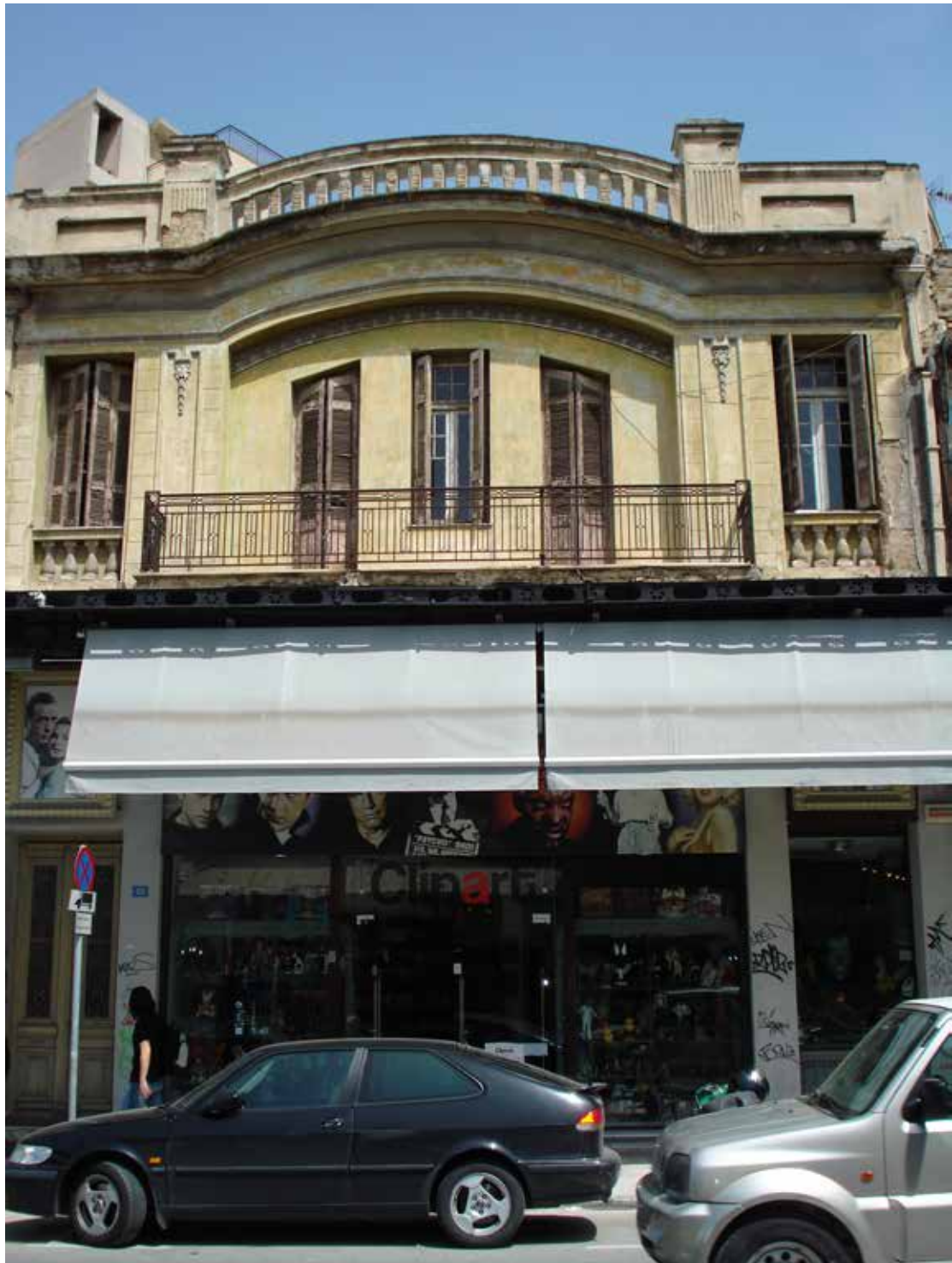
ΕΡΜΟΥ 94 ΚΑΙ ΠΙΤΤΑΚΗ 3 ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ εικ.5

ΕΡΜΟΥ 96 ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ εικ.6

ΕΡΜΟΥ 98 ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ εικ.7

ΕΡΜΟΥ 100 εικ.8

ΕΡΜΟΥ 106 ΚΑΙ ΑΡΙΩΝΟΣ εικ.9

ΕΡΜΟΥ 108 ΚΑΙ ΑΡΙΩΝΟΣ εικ.10

ΕΡΜΟΥ 114 ΚΑΙ ΝΑΥΑΡΧΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΗ εικ.11

ΕΡΜΟΥ 116 ΚΑΙ ΛΕΩΚΟΡΙΟΥ εικ.12

ΕΡΜΟΥ 118 εικ.13

ΠΙΤΤΑΚΗ 2 ΚΑΙ ΚΕΒΗΤΟΣ εικ.14

ΕΡΜΟΥ 136 ΚΑΙ ΕΥΒΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΛΙΔΩΝΗ 11 εικ.15

ΔΕΠΕΝΙΩΤΟΥ 1 ΚΑΙ ΝΑΥΑΡΧΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΗ 2 εικ.16

ΛΕΠΕΝΙΩΤΟΥ 15 εικ.17

ΛΕΠΕΝΙΩΤΟΥ 30 εικ.18

ΛΕΠΕΝΙΩΤΟΥ 32 εικ.19

ΛΕΠΕΝΩΤΟΥ 17 ΚΑΙ ΩΓΓΥΓΟΥ 13 εικ.20

ΠΛ.ΑΓ.ΑΣΩΜΑΤΩΝ 5 εικ.21

ΑΡΙΩΝΟΣ 6 εικ.22

ΩΓΓΥΓΟΥ 19 εικ.23

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 15 ΚΑΙ ΛΙΣΩΠΟΥ 2 εικ.24

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 17 εικ.25

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 26 εικ.26

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 28 εικ.27

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 32 εικ.28

ΜΙΑΟΥΛΗ 13 εικ.29

ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ 11 εικ.30

ΑΓ. ΘΕΚΛΑΣ 3 ΚΑΙ ΚΕΒΗΤΟΣ εικ.31

ΑΓ. ΘΕΚΛΑΣ 18 εικ.32

ΑΘΗΝΑΣ 1 ΚΑΙ ΕΡΜΟΥ 80 εικ.34

ΑΘΗΝΑΣ 9 ΚΑΙ ΘΕΜΙΔΟΣ 8 εικ.35

ΑΘΗΝΑΣ 13-15 ΚΑΙ ΚΑΚΟΥΡΓΟΔΙΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΜΙΔΟΣ 10 εικ.36

ΑΘΗΝΑΣ 23 εκκ.37

ΑΘΗΝΑΣ 33 εικ.38

ΑΘΗΝΑΣ 35 ΚΑΙ ΠΑΛΛΑΔΟΣ 1 εικ.39

ΑΘΗΝΑΣ 37 ΚΑΙ ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ 1 ΚΑΙ ΠΑΛΛΑΔΟΣ εικ.40

ΑΘΗΝΑΣ 39 ΚΑΙ ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ εικ.41

ΑΘΗΝΑΣ 49 ΚΑΙ ΕΥΡΗΣΙΑΔΟΥ 29 εικ.42

ΛΟΥΚΑ ΝΙΚΑ 3 (ΠΑΡΟΔΟΣ) εικ.43

ΛΟΥΚΑ ΝΙΚΑ 5 (ΠΑΡΟΔΟΣ) εικ.44

ΛΟΥΚΑ ΝΙΚΑ 9(ΔΙΩΡΟΦΟ) εικ.45

ΛΟΥΚΑ ΝΙΚΑ 9 (ΙΣΟΓΕΙΟ) εικ.46

ΑΓΑΘΑΡΧΟΥ 2 εικ.47

ΑΓΑΘΑΡΧΟΥ 4 εικ.48

ΑΓΑΘΑΡΧΟΥ 1 εικ.49

ΑΓΑΘΑΡΧΟΥ3 εικ.50

ΑΓΑΘΑΡΧΟΥ 5 εικ.51

TAKH 13 εικ.52

TAKH 4 εκ.53

TAKH 6 εκ.54

ΧΡΙΣΤΟΚΟΠΙΔΟΥ 7 εικ.55

ΑΙΣΩΠΟΥ 11 εικ.56

ΑΙΣΩΠΟΥ 4 εικ.57

ΑΙΣΩΠΟΥ 10 εικ.58

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 3 εικ.59

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 5 εικ.60

ΔΙΣΧΥΛΟΥ 15^Α εικ.61

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 17 εκ.62

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 21 εικ.63

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 35 εικ.64

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 50 εικ.65

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 3 εικ.66

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 13 εικ.67

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 17 εικ.68

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 4 εικ.69

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 24 εικ.70

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 24B εικ.71

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 26 εικ.72

ΕΥΡΗΣΙΔΟΥ 41 εικ.73

ΕΥΡΗΘΑΟΥ 53 εικ.74

ΕΥΡΗΣΙΑΔΟΥ 63 εικ.75

ΕΥΡΗΣΙΑΔΟΥ 65 εκ.76

ΕΥΡΗΣΙΔΟΥ 83 ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΟΥΡΟΥ 13 εικ.77

ΕΥΡΗΣΙΑΔΟΥ 85 εικ.78

ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ 1 εικ.79

ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ 11 ΚΑΙ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 11 ΚΑΙ ΠΑ. ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2
εικ.80

ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ 12 ΚΑΙ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 9 εικ.81

ΠΑΛΛΑΔΟΣ 11 ΕΙΚ. 82

ΠΑΛΛΑΔΟΣ 13 εικ.83

ΠΑΛΛΑΔΟΣ 19 εικ.84

ΠΑΛΛΑΔΟΣ 2 ΚΑΙ ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ εικ.85

ΠΑΛΛΑΔΟΣ 18 εικ.86

ΑΓ. ΑΝΑΓΥΡΩΝ 3 εικ.87

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 9 εικ.88

ΑΓ. ΑΝΑΓΥΡΩΝ 21 εικ.89

ΑΓ. ΑΝΑΓΥΡΩΝ 23 ΚΑΙ ΑΓΑΘΑΡΧΟΥ εικ.90

ΑΓ. ΑΝΑΓΥΡΩΝ 29 εικ.91

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 41 ΚΑΙ ΛΟΥΚΑ ΝΙΚΑ 11 εκκ.92

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 6 εικ.93

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 8 ΚΑΙ ΠΛ. ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ εικ.94

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 8 εικ.95

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 10 εικ.96

ΚΑΤΣΙΚΟΓΙΑΝΝΗ 1 εικ.97

ΗΒΗΣ 13 εικ.98

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ 3 εικ.99

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ 8 εικ.100

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ 22 εικ.101

ΠΛ. ΗΡΩΩΝ ΚΑΙ ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 34 εικ.102

ΠΛ. ΗΡΩΩΝ ΚΑΙ ΑΙΣΧΥΛΟΥ 1 ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ εικ.103

ΣΑΡΡΗ 13 εικ.104

ΣΑΡΡΗ 15 ΚΑΙ ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 45 εικ.105

ΣΑΡΡΗ 21 εικ.106

ΣΑΡΡΗ 33 εικ.107

ΣΑΡΡΗ 37 ΚΑΙ ΩΓΓΥΓΟΥ 21 εικ.108

ΣΑΡΡΗ 51-53 ΚΑΙ ΠΛ. ΑΓ. ΑΣΩΜΑΤΩΝ 2 εκ. 109

ΣΑΡΡΗ16 ΚΑΙ 16^Α εκκ.110

ΣΑΡΡΗ 32 εικ.111

ΣΑΡΡΗ 34 ΚΑΙ ΚΡΕΙΖΗ 2 εικ.112

ΣΑΡΡΗ 42 εικ.113

ΣΑΡΡΗ 50 εικ.114

ΣΑΡΡΗ ΚΑΙ ΠΛ. ΑΓ. ΑΣΩΜΑΤΩΝ 1 ΚΑΙ ΟΔ. ΑΓ. ΑΣΩΜΑΤΩΝ 2 εικ.115

ΚΟΡΡΙΝΗΣ 8 εικ.116

KOPPINHS 10 εικ.117

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 47 εκ.118

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 55 εκκ.119

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 73 εκκ.120

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 79-81 ΚΑΙ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ εικ.121

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 83 ΚΑΙ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ ετκ.122

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 87 εκκ.123

ΠΑΡΟΔΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ 1 εικ.124

ΠΑΡΟΔΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ 3 εικ.125

ΠΑΡΟΔΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ 2 εικ.126

ΠΑΡΟΔΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ 4 ετκ.127

2.2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Οι ακόλουθες πληροφορίες έχουν αντληθεί από το βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη και από το βιβλίο «Νεοελληνική Αρχιτεκτονική» , Δημήτρης Φιλιππίδης , Εκδόσεις Μέλισσα. Επίσης από το βιβλίο «Μισός αιώνας Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 1875-1925» Μπίρης Μάνος και από το βιβλίο «Αι Αθήναι από τον 19^ο αιώνα στον 20^ο». Μπίρης Κώστας

Τα οικόπεδα είναι μικρά, με στενή όψη αλλά συχνά αρκετό βάθος, ενώ τα σπίτια είναι συνήθως διώροφα με μικρό μπαλκόνι και εσωτερική αυλή, στην οποία οδηγεί πλευρικός διάδρομος. Τα σπίτια –όπως κι άλλοτε- είναι απλά, συνήθως τα διάφορα δωμάτια περιβάλλει μια μικρή αυλή, χωρίς περιστύλιο. Στη δυτική πλευρά της αυλής δε σχηματίζεται δωμάτιο, αλλά ελεύθερος ανοικτός χώρος που καλύπτεται με στέγη. Αυτή η στεγασμένη κατά κάποιον τρόπο αυλή θυμίζει την «παστάδα» της αρχαιότητας. Αργότερα στα αθηναϊκά σπίτια θα δημιουργηθούν και στεγασμένοι εξώστες με την ίδια σημαντική χρήση, το «λιακωτό» ή «χαγιάτι» της τουρκοκρατίας (από τη λέξη «hayat», που σημαίνει ζωή). Εδώ περνούν οι άνθρωποι της Αθήνας τις περισσότερες ώρες της ζωής τους.

Πράγματι, τα όμορφα μέσα στην απλότητά τους σπίτια του Ψυρρή μοιάζουν σαν σκηνικά θεάτρου με όψη νεοκλασική. Στην πρόσοψή τους δοξάζεται ο κλασικισμός, σύμφωνα με την επικρατούσα αισθητική πρόταση, ενώ, πίσω από τους εξωτερικούς τοίχους-«σκηνικά», οι υπόλοιποι χώροι διαμορφώνονται όπως στα παλαιά παραδοσιακά αθηναϊκά σπίτια. Φυσικά, οι περισσότερες κατοικίες είναι φτιαγμένες με προχειρότητα, βιασύνη και πενιχρά μέσα. Ωστόσο, το αισθητικό αποτέλεσμα είναι καλό ακόμα και στους φτωχο-μαχαλάδες του Ψυρρή.

Μόνον οι λίγες μονοκατοικίες των πλουσίων που κτίστηκαν κυρίως στην περίμετρο του παλιού πυρήνα και πάνω στα όρια των νέων οδών, αντιπροσώπευαν αισθητά την έντεχνη αρχιτεκτονική αντίληψη της εποχής. Τα υπόλοιπα νεόχτιστα σπίτια κύριο σχεδόν σκοπό είχαν, να διαθέτουν μερικές κάμαρες και υποτυπώδεις κοινόχρηστους χώρους, για τη στοιχειώδη διαβίωση των νέων κατοίκων. Ήταν αυτά ανακαινίσεις, ή προσθήκες σε προγενέστερα κτίσματα, ή και εντελώς νέες οικοδομήσεις, κατασκευασμένες με κάθε δυνατή οικονομία. Στόχος ήταν, να μην

υπάρξει η παραμικρή καθυστέρηση για την εκμετάλλευση αυτής της ανεπανάληπτης ευκαιρίας,

Ο ανοικτός τύπος κάτοψης είναι ένα από τα στοιχεία που παρατηρούμε στα κτίρια μας. Στοιχεία του, η τοποθέτηση του κύριου σώματος του κτηρίου στο βάθος της αυλής, η παράταξη των δωματίων σε σειρά (σε αντιστοιχία, ισόγειο και όροφος), έτσι ώστε όλα να επικοινωνούν με σκεπαστό φαρδύ διάδρομο που ανοίγεται προς την αυλή. Το λειτουργικό δέσιμο του σπιτιού με την αυλή, η μεταβατική συσχέτιση αίθριου και κλειστού χώρου, οι γραμμικές διατάξεις των δωματίων και η επικοινωνία τους μέσα από στεγασμένους διαδρόμους, η πρόσβαση στον όροφο με εξωτερική σκάλα, αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του τύπου της κάτοψης.

Όμως στα αθηναϊκά σπίτια της οθωνικής περιόδου, που στέγαζαν δύο ή και περισσότερες οικογένειες της λαϊκής τάξης, το ισόγειο ήταν κατοικία. Μάλιστα δεν ήταν σπάνια, σε πυκνοκατοικημένες γειτονίες - η ύπαρξη ημιυπόγειου, το οποίο ενώ είχε προβλεφθεί για αποθήκες ή άλλες βοηθητικές χρήσεις, να μετατρέπεται κι αυτό σε στέγη ανάγκης για τα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα.

Η απλή σύνθεση με την οποία διαμορφωνόταν ο «ανοικτός» τύπος της κάτοψης, ήταν φυσικά εύκολο να προσαρμοσθεί, με τις κατάλληλες παραλλαγές ή προσθήκες, στο συνηθισμένο σχήμα των αθηναϊκών οικοπέδων που είχαν στενή όψη (καμιά φορά όχι μεγαλύτερη από 5-7 μ.) και αρκετό βάθος. Η στενότητα του χώρου δεν επέτρεπε συνήθως την εγκάρσια τοποθέτηση του κτίσματος, αλλά την ανάπτυξη του προς το βάθος του οικοπέδου.

Τα πρώτα Βασιλικά Διατάγματα έγιναν αιτία να κτίζεται το σπίτι, με ένα μικρό τμήμα του ανεπτυγμένο προς το δρόμο και το υπόλοιπο, προς το βάθος της αυλής εφραπτόμενο σε μια από τις δύο μεσοτοιχίες, έτσι ώστε τα δωμάτια να φωτίζονται από την ανατολή, ή την μεσημβρία. Τότε φυσικά άρχισαν να καταργούνται οι μαντρότοιχοι με τις αυλόπορτες. Σχηματιζόταν έτσι η κάτοψη της μορφής του Γ που υπήρξε και η συνηθέστερη στην κατοπινή περίοδο (τουλάχιστον ως το 1900), όπου το προς το δρόμο κτίσμα άφηνε πάντοτε μια πλαϊνή είσοδο με στενό πέρασμα που οδηγούσε προς την αυλή.

Από εκεί, εξωτερικές σκάλες - συνήθως ξύλινες - οδηγούσαν προς τα ανώγεια, δηλαδή πρώτα προς τους σκεπαστούς διαδρόμους και από εκεί, χωρίς την παρεμβολή προθάλαμου, στα δωμάτια των κατοικιών.

Παρ' όλο που η αυλή συρρικνώθηκε αρκετά, καθώς επεκτάθηκαν προς όλες σχεδόν τις πλευρές της τα κτίσματα των κατοικιών, εξακολούθησε αυτή να είναι το κέντρο βάρους των καθημερινών λειτουργιών του σπιτιού, ο μοναδικός πνεύμονας του και αναντικατάστατος χώρος ηλιασμού των γύρω δωματίων. Κάθε γωνιά της μικρής πλακόστρωτης έκτασης της, ήταν κοσμημένη με τις τυπικές αθηναϊκές ποικιλίες φυτών (γεράνια, γαζίες, βασιλικοί κ.ά.), ενώ δεν έλειπαν απ' αυτήν ένα-δύο συνηθισμένα αττικά δέντρα: το πεύκο, το κυπαρίσσι, η συκιά και σε μεταγενέστερη εποχή ο υψίκορμος φοίνικας. Απαραίτητο στοιχείο ζωής των ανθρώπων του σπιτιού ήταν και το πηγάδι, που όμως λίγες αυλές της" άνδρης τότε πόλης είχαν την τύχη να διαθέτουν.

Σε αντίθεση με το ανοιχτό σχήμα που περιγράψαμε, συνυπήρχε στον παλιό οικισμό της Αθήνας και ένας κλειστός τύπος σπιτιού που τον χαρακτήριζε ο αδιάρθρωτος εξωτερικά, απλός κυβικός όγκος. το σπίτι αυτό είχε και «κατώι» για τους βοηθητικούς χώρους, η δε πρόσβαση στον υπερυψωμένο όροφο - κατοικία γινόταν με εξωτερική λίθινη (ή σπανιότερα ξύλινη) σκάλα. Όμως, εάν υπήρχε και δεύτερος όροφος, τότε η επικοινωνία προς αυτόν γινόταν με εσωτερική σκάλα.

Στην οθωνική εποχή επιβίωσε και αυτός ο τύπος, χωρίς τελικά να επικρατήσει. Χαρακτηριζόταν για την απλουστευμένη και συγκεντρωμένη οργάνωση των χώρων, μέσα σε ένα εσωστρεφές σχήμα κύβου κτίσμα. Εδώ δεν υπήρχαν οι σκεπαστοί διάδρομοι, τα χαγιάτια, ή οι στοές. Συνήθως η εξωτερική σκάλα συναντούσε την είσοδο σε ένα απέριτο ξύλινο, στεγασμένο - με αντίστοιχη προέκταση της στέγης -εξώστη.

Στα μέσα περίπου του 19ου αιώνα συνυπήρχαν και οι δύο τύποι που προαναφέραμε. Για τον τελευταίο -τον «κλειστό» τύπο - έχουμε να παρατηρήσουμε, ότι αυτός έδινε μικρές δυνατότητες διευρύνσεως σε πολλές αυτόνομες κατοικίες, επομένως στέγαζε μια ή - το πολύ - δύο οικογένειες (ισόγειο - όροφος). Βεβαίως σε περιπτώσεις επεκτάσεως με προσθήκες σε παλαιότερα κτίσματα το αρχικό σχήμα των κατοίψεων έχανε τον αμιγή χαρακτήρα του, με αποτέλεσμα να προκύψουν μικτοί τύποι. Όμως στα συνηθισμένα μικρά οικόπεδα επικράτησε η γραμμική διάταξη του κτίσματος με την εσωτερική αυλή, ενώ εκεί που υπήρχε κατάλληλος χώρος, αναπτυσσόταν μια περισσότερο διαρθρωμένη κάτοψη, η οποία να μην διατηρούσε την εξάρτηση της από τις πρώιμες, τις παραδοσιακές μορφές, όμως παρείχε τη δυνατότητα για τη προσαρμογή της στις εξελισσόμενες λειτουργικές απαιτήσεις.

Η συμμετρική διάταξη των εσωτερικών χώρων γύρω από μια ευρύχωρη αίθουσα υποδοχής, προς την οποία το κλιμακοστάσιο είχε - συνήθως - άμεση επικοινωνία, η ορθολογική διάρθρωση και κατανομή των κυρίων και δευτερευόντων (βοηθητικών) στοιχείων της κάτοψης, η προσπάθεια να διατηρηθεί η λειτουργικότητα χωρίς όμως να διαταραχθεί η γεωμετρική δομή του συνόλου, η άκαμπτη μορφολόγηση της όψης πάνω σ' ένα συμμετρικό σύστημα αξόνων, όλα αυτά αποτελούν μια χαρακτηριστική αντίληψη αστικής αρχιτεκτονικής.

Όσον αφορά την όψη υπάρχει μια ορθολογικότερη κατανομή των χώρων καθώς και η συμμετρική χάραξη της . Δηλαδή, το κύριο σώμα του κτίσματος εκτείνεται σε διώροφη διάταξη, πάνω στην οικοδομική γραμμή και σε όλο το πλάτος του οικοπέδου. Οι εσωτερικοί χώροι διατάσσονται σύμμετροι ως προς τον κεντρικό άξονα και αντίστοιχα, τα εξωτερικά ανοίγματα τοποθετούνται ρυθμικά σε ίσες αποστάσεις. Στο κέντρο της όψης υπάρχει μια φαρδιά διαμπερής είσοδος που οδηγεί έως την αυλή . Είναι χαρακτηριστική για τις αρχές της οθωνικής περιόδου, το πραγματικά νέο μορφολογικό στοιχείο είναι η πρόθεση να δημιουργηθεί μια πιο επίσημη πρόσοψη προς τον δρόμο.

Δεν υπάρχει όμως εμφανής η προσπάθεια για μια πλαστική διάρθρωση της όψης και για τη σαφή απόδοση σ' αυτήν ρυθμολογικών λεπτομερειών. Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμισθεί, ότι όπως συνέβη και σε ανάλογες περιπτώσεις στην ιστορία της νεώτερης ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής, έτσι και στην αναδημιουργημένη

Αθήνα του 19ου αιώνα, τα μέγαρα των πλουσίων υπήρξαν κατά πρώτο λόγο τα υποδείγματα της ευρύτερης, της «πάνδημης» ιδιωτικής αρχιτεκτονικής. Πραγματικά, τα σπίτια των μεσοαστικών στρωμάτων απετέλεσαν λίγο-πολύ, τις «οικονομικές» παραλλαγές των μνημειακών προτύπων τους. Αυτό φυσικά, ίσχυε μέχρι ενός ορισμένου ορίου. Έτσι, αυτή η γενικότερη αποδοχή των προτύπων, σταματούσε στο σημείο εκείνο, που η οργάνωση και μορφή των «αστικών μεγάρων» δεν ήταν δυνατό να προσαρμοσθεί ή να εξυπηρετήσει, τις ανάγκες της καθημερινής ζωής καθώς και τις πατροπαράδοτες συνήθειες, μέσα στο κέλυφος της ιδιωτικής σφαίρας του μέσου Αθηναίου.

Η οριστική διαμόρφωση των βασικών τύπων έγινε σταθερά με την εξελισσόμενη αστική αρχιτεκτονική της Αθήνας. Η ύπαρξη των «παραδοσιακών» συνιστώσων, ήταν φανερή στο στοιχείο της δυναμικής συγκράτησης των χώρων καθώς και την επιμονή στα ημιυπαίθρια περάσματα (στεγασμένες διαβάσεις). Η εισαγωγή όχι μόνο στην όψη, αλλά και στη κάτοψη ενός «ρυθμικού σχήματος», ήταν φυσικά ευκολότερο να εφαρμοσθεί σε κτίσματα με λειτουργική συνοχή και σχετικά απλή συγκρότηση χώρων. Δηλαδή, σε μονοκατοικίες (ισόγειες ή με όροφο) και -κατ' επέκταση, στις διώροφες διπλοκατοικίες. και συνήθως δεν διέθεταν, την ευρύχωρη αίθουσα υποδοχής και τα επίσημα κλιμακοστάσια. Σε αυτά διαμορφωνόταν κατά κανόνα ένας φαρδύς διάδρομος, ή ένας προθάλαμος (χωλ), που ένωνε το κλιμακοστάσιο με τα δωμάτια των διαμερισμάτων.

Η κάτοψη είχε γενικό σχήμα, περίπου τετραγωνικό. Ένας διαμήκης διάδρομος που ξεκινά από την είσοδο - ουσιαστικά ένα μακρόστενο χωλ - χώριζε σε δύο ίσα μέρη το όλο σπίτι. Δεξιά και αριστερά του διαδρόμου, ανά δύο μεγάλα δωμάτια ολοκλήρωναν τη διάταξη, ενώ στο βάθος ανοιγόταν η πόρτα προς την αυλή.

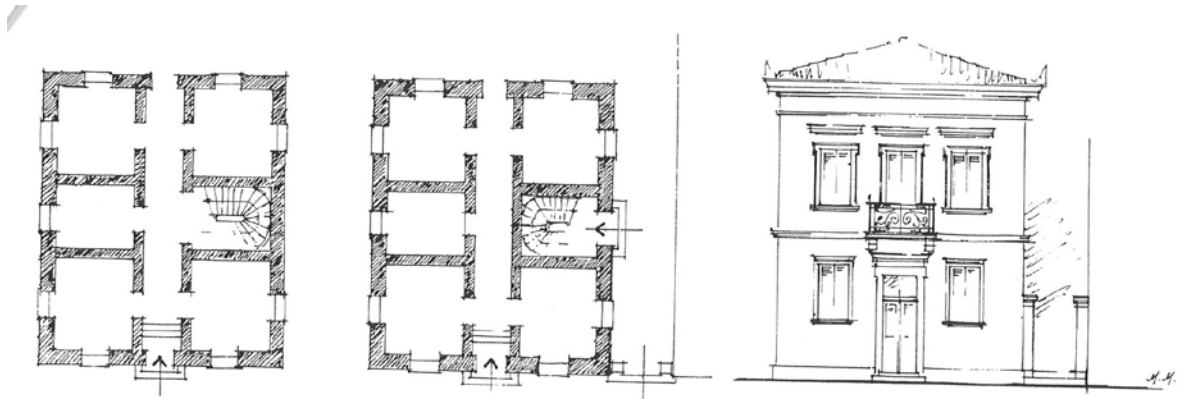
Δεν πρέπει πάντως να μας διαφεύγει το γεγονός, ότι η απλούστατη αυτή μορφή κατοικίας, παρ' όλη την εντυπωσιακή διάδοση της, επέτρεπε ένα ελάχιστο ποσοστό εκμετάλλευσης της οικοδομήσιμης γης και άφηνε ασφαλώς ελάχιστα περιθώρια, για εναλλακτικές λύσεις στη διάρθρωση των χώρων. Κάτι που επίσης συνέβαινε συχνά στο τύπο αυτό της μονοκατοικίας, είναι να ενώνονται τα δύο συνεχόμενα δωμάτια της μιας πλευράς με φαρδύα τετράφυλλη πόρτα, ή και ελεύθερο άνοιγμα, ούτως ώστε να διαμορφώνεται ένας ενιαίος χώρος υποδοχής.

Η επαύξηση του τύπου της ισόγειας μονοκατοικίας με την προσθήκη ενός ακόμη ορόφου, είναι σχετικά απλή. Εδώ γίνεται αναγκαία η χρήση ενός εγκάρσιου προθαλάμου, που ευνοεί τη πλάγια τοποθέτηση του κλιμακοστασίου. Εφόσον η πρόσβαση προς το κλιμακοστάσιο, εξακολουθεί να γίνεται από την κεντρική είσοδο, τότε στο ισόγειο έχουμε ένα σύστημα αξόνων επικοινωνίας, που διασταυρώνονται είτε σε σχήμα Τ (συμμετρική είσοδος), είτε σε σχήμα Γ (πλάγια είσοδος).

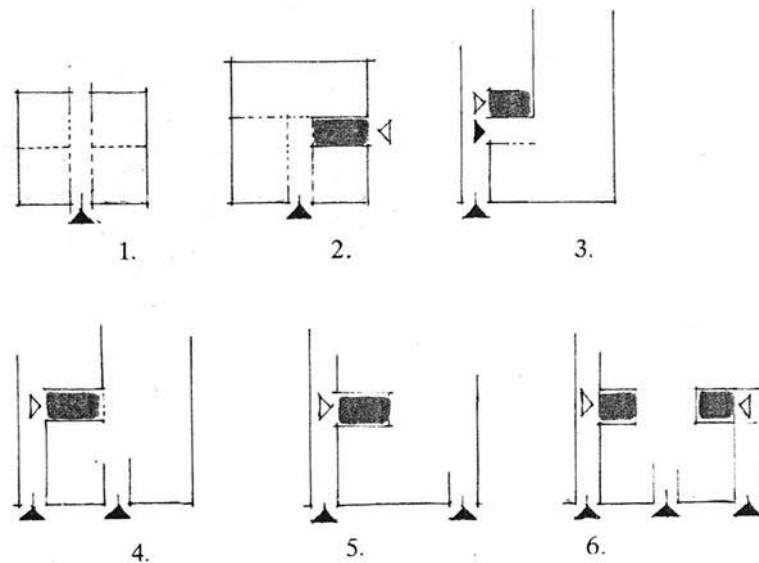
Η προσπάθεια αποτελεσματικής εκμετάλλευσης του χώρου και η ευρύτατη διάδοση της διώροφης διπλοκατοικίας στο τέλος του 19ου αιώνα, δημιούργησαν την αναγκαιότητα της πλάγιας εισόδου και της αυτόνομης πρόσβασης προς το κλιμακοστάσιο. Έτσι, θα μπορούσε να μετατραπεί σε διπλοκατοικία, εάν φυσικά υπήρχε πλάγιος ακάλυπτος διάδρομος - και αντίστοιχη είσοδος - προς το κλιμακοστάσιο. Είναι αλήθεια ότι αυτό το σχήμα, χρησιμοποιήθηκε συχνά, εκεί όπου ήταν επαρκές το ανάπτυγμα της όψης. Αντίθετα, στα στενομέτωπα οικόπεδα προτιμήθηκε το μοναδικό πλάγιο πέρασμα, από τον δρόμο προς τα οροφδιαμερίσματα, καθώς και προς την εσωτερική αυλή.

Παρατηρούμε γενικότερα, ότι ορισμένες λειτουργικές ιδιαιτερότητες του αστικού σπιτιού, ανταποκρίνονται σε χαρακτηριστικές αλλαγές στους κανόνες της καθημερινής ζωής. Όπως π.χ., η τόνωση της «ιδιωτικότητας», καθώς η κοινόχρηστη αυλή δίνει τη θέση της σε κλειστές διατάξεις (προθάλαμοι εισόδου, εσωτερικοί διάδρομοι, κ.λπ.), που εξυπηρετούν κάθε κατοικία χωριστά.

Ή, η αυξανόμενη ανάγκη για χώρους επίσημους, καθώς γίνονται απαραίτητα τα δωμάτια υποδοχής - ακόμη και στα διαμερίσματα της μεσαίας τάξεως. Είναι επομένως φανερό, ότι κάθε σπίτι, κάθε διαμέρισμα, προορίζεται να εξυπηρετεί, όχι μόνον τις πρακτικές λειτουργίες διαβίωσης, αλλά να συντελεί στη κοινωνική προβολή καθώς, και στην εξύψωση των ποιοτικών συντελεστών της ζωής των ενοίκων.

Εικ. 1. Εναλλακτικές λύσεις προσβάσεων, για μονοκατοικία και διπλοκατοικία, στον ίδιο τύπο συμμετρικής λειτουργικής συγκρότησης. Ενδεικτικό σκαρίφημα.(πηγή εικόνας βιβλίο «Μισός αιώνας Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 1875-1925»Μπίρης Μάνος)σελ.36

Εικ. 2. Σχηματική παράσταση λειτουργικής οργάνωσης ισογείου, με τις εναλλακτικές διατάξεις εισόδων – κλιμακοστασίων, κατά την εξυπηρέτηση των οροφοδιαμερισμάτων. (πηγή εικόνας βιβλίο «Μισός αιώνας Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 1875-1925» Μπίρης Μάνος) σελ.37

Επίσης και η όψη ανταποκρινόμενη στην εσωτερική οργάνωση, μορφωνόταν διηρημένη σε τρία τμήματα, όπου το κεντρικό συνήθως πρόβαλλε τονισμένο με ρυθμολογικά στοιχεία, ενώ τα πλάγια σε μικρή υποχώρηση ως προς το μεσαίο σώμα - αποτελούσαν τις πτέρυγες που το πλαισίωναν.

Η «ρυθμική» οργάνωση των όψεων, καθώς και η πλαστική τους διάρθρωση σε επιμέρους συνθετικές ενότητες, ήταν - όπως είδαμε - το σταθερό σύστημα μέσα στο οποίο αναπτύχθηκαν οι μορφές στον ώριμο αθηναϊκό κλασικισμό. Από την άποψη της αρχιτεκτονικής συγκρότησης, οι μικρότερες ενότητες ήταν τα κάθε είδους ανοίγματα, διαμορφωμένα πάντα με μια πλούσια διακοσμητική πλαισίωση. Ο απλούστερος τρόπος για τον τονισμό των παραθύρων, που είχε μάλιστα καθιερωθεί από την πρώτη οθωνική εποχή, ήταν το πλαίσιο το συγκροτημένο - κατά το πρότυπο των αρχαίων θυρωμάτων - με δύο, ή τρεις βαθμιδωτές ταινίες, με εξωτερικό περιμετρικό.

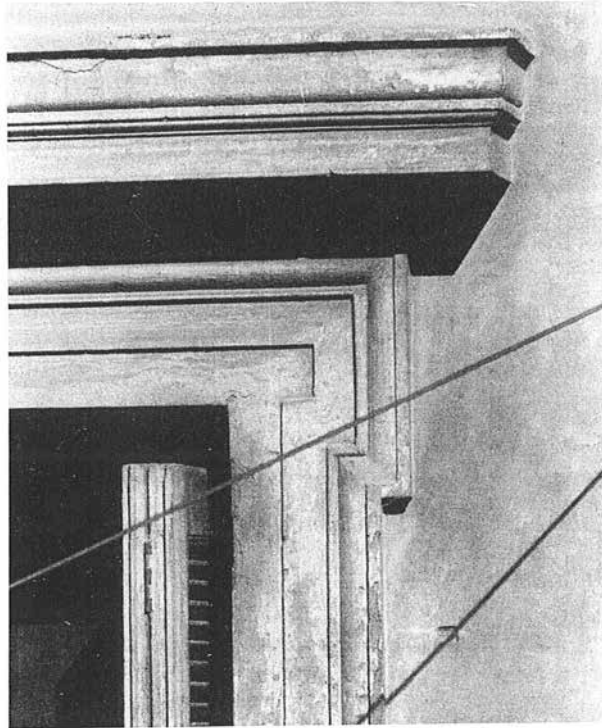
Αρχικά, και γενικώτερα σε απλουστευμένες κατασκευές, τα πλαίσια (ή περβάζια) ήταν ξύλινα. Όμως τελικά, επικράτησαν - μαζί με την υπόλοιπη πλαστική

διακόσμηση, τα «τραβηγτά» στο κονιάμα, που εφαρμοζόντουσαν πάντοτε με εξαιρετική ακρίβεια. Πρέπει εδώ να σημειώσουμε, ότι απαραίτητως η άνω πλευρά επεκτεινόταν λίγο προς τα πλάγια, ως προς τις κατακόρυφες. Καθώς η ποδιά του παραθύρου προεξείχε από τον τοίχο εμφανώς, αποτελούσε αυτή συγχρόνως και τη βάση του πλαισίου. Πάντως, επικράτησε να εδράζεται οπτικά η όλη πλαστική συγκρότηση του παραθύρου, στο υποκείμενο διαχωριστικό - μεταξύ των ορόφων - γείσο.

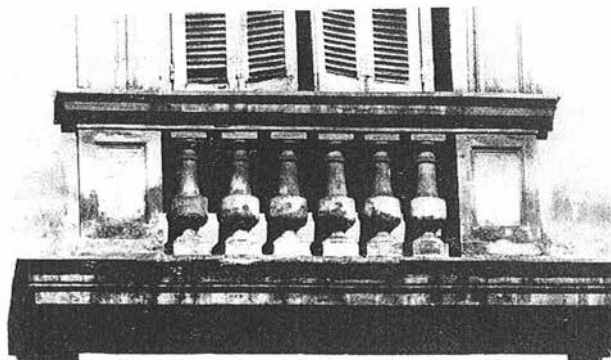
Όλα τα ανοίγματα είχαν στη στέψη τους οριζόντια γείσα, ή και πλήρη αετώματα. Τα παράθυρα του ισογείου - ή γενικότερα, της κατώτερης ζώνης - δεν ήταν υποχρεωτικό να φέρουν γείσα.

Εικ. 3 Αρχιτεκτονική πλαισίωση ανοιγμάτων και οργάνωση μορφολογικών ενότητων, σε διάφορους συνδυασμούς. (πηγή εικόνας βιβλίο «Μισός αιώνας Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 1875-1925» Μπίρης Μάνος) σελ. 88

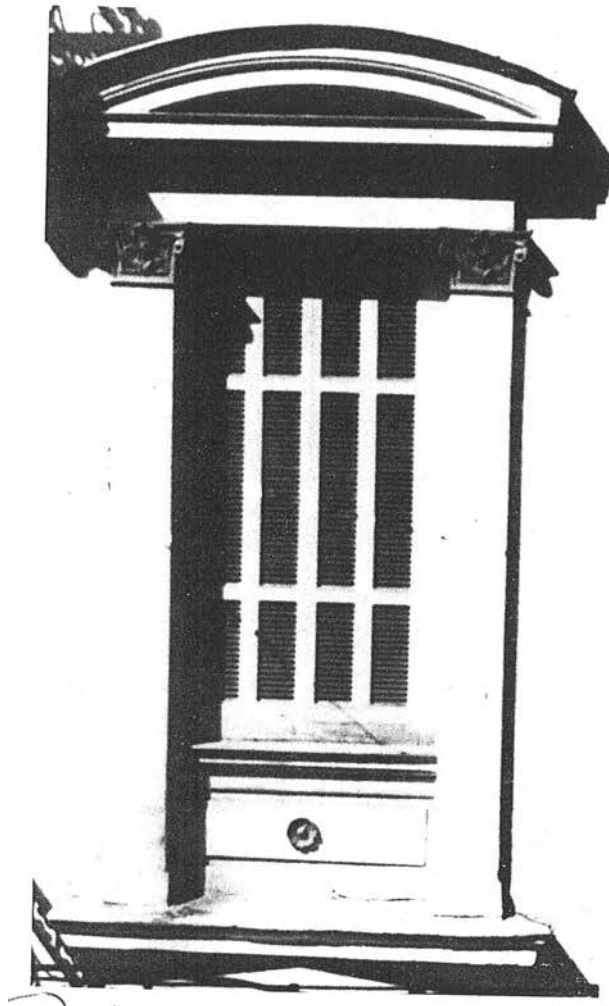

Εικ. 4 Η «κλασική» μορφή πλαισίου και γείσου παραθύρου. Λεπτομέρεια. .(πηγή
εικόνας βιβλίο «Μισός αιώνας Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 1875-1925»Μπίρης
Μάνος)σελ.88

Εικ. 5 Ψευδοστηθαίο του όψιμου κλασικισμού.(πηγή εικόνας βιβλίο «Μισός αιώνας Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 1875-1925»Μπίρης Μάνος)σελ.88

Μια επίσης αρκετά διαδεδομένη αισθητική αντιμετώπιση στη μορφολογία των ανοιγμάτων, ήταν να προβάλλονται αυτά πλαισιωμένα με παραστάδες οι οποίες έφεραν πλήρη θριγκό. Ο ρυθμός και γενικότερα η πλαστική επεξεργασία των παραστάδων, παρείχε μια μεγάλη ποικιλία διακοσμητικών συνθέσεων και συγχρόνως, ενίσχυε το μνημειακό ύφος στην αρχιτεκτονική των όψεων. Τελικά όμως, επικράτησαν οι «κορινθιακές» παραστάδες, διατυπωμένες σε ποικιλία μορφών και μεγεθών.

Εικ. 6 Παράθυρο με κορινθιακές παραστάδες και καμπύλο αέτωμα. .(πηγή εικόνας βιβλίο «Μισός αιώνας Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 1875-1925»Μπίρης Μάνος)σελ.89

Όσον αφορά τώρα τα τοξωτά ανοίγματα, είχαν αυτά - ακόμη και κατά την όψιμη περίοδο του αθηναϊκού κλασικισμού - μια πολύ περιορισμένη εφαρμογή, παρόλο που η παρουσία τους ενίσχυε το διακοσμητικό χαρακτήρα των όψεων. Αυτό δεν οφειλόταν στην τεχνική της κατασκευής τους, ή έστω την ιδιάζουσα προσαρμογή του κουφώματος - εσωτερικά - που θα έπρεπε στην προκείμενη περίπτωση, να παρουσίαζε ορισμένες δυσχέρειες. Η σταθερή άρνηση στο τύπο αυτό, πρέπει κυρίως να δικαιολογεί, από την γενικότερη πειθαρχία που πρυτάνευε

στο μορφολογικό πνεύμα εκείνης της εποχής, πάνω στην συμβατική απόδοση του ελληνικού κλασικισμού με τη λιτή και «γραμμική» έκφραση του.

Εικ. 7 Εφαρμογή παραστάδων με ραβδώσεις, στη πλαisiώση παραθύρου. .(πηγή εικόνας βιβλίο «Μισός αιώνας Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 1875-1925»Μπίρης Μάνος)σελ.90

Η μεταγενέστερη πάντως περίοδος, αποδέχτηκε - έστω σε πιο συντηρητικό ύφος - τα πρότυπα του Τσίλλερ, τα οποία θα τα βρούμε πιο συχνά στις ισόγειες τοξοστοιχίες των κεντρικών κτηρίων, στα συνεχή ανοίγματα των μαγαζιών.

Εκεί δηλαδή που το μεγάλο κατά μήκος ανάπτυγμα, καθώς και το ανάλογο ελεύθερο ύψος, επέτρεπαν την αισθητικά ικανοποιητική εφαρμογή τους.

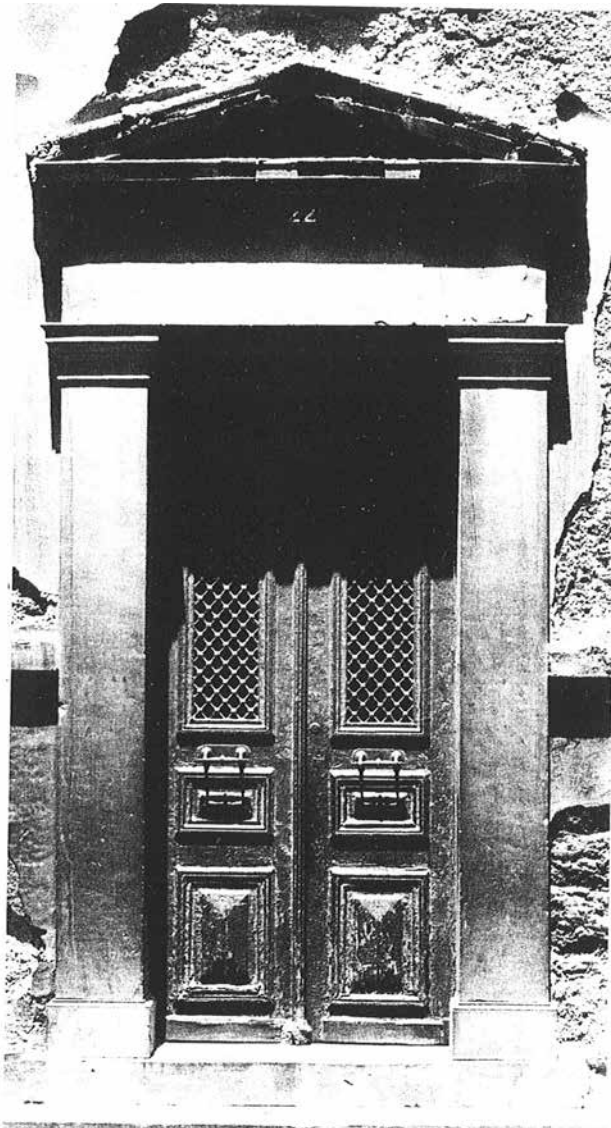
Ο τύπος της αθηναϊκής εξώθυρας αποτελούσε πραγματικά μια ιδιόρρυθμη και συγχρόνως, μια αυτοδύναμη και αμετάβλητα διατυπωμένη μορφολογική ενότητα. Έτσι στην αρχιτεκτονική της διαμόρφωση παρατηρούμε ότι, η χρήση του

απλού - όπως και των παραθύρων - πλαισίου, με τις διαβαθμίσεις του μετώπου κατά ταινίες, υπήρξε στα σπίτια πολύ σπάνια -σε αντίθεση με ότι συνέβαινε στα μνημειακά δημόσια κτίρια. Τελικά, επικράτησε η αρχιτεκτονική συγκρότηση των εξωθύρων, με τον τρόπο που ήδη αναφέραμε: Ορθοστάτες σε μορφή παραστάδων.

Το υλικό ήταν οπωσδήποτε το μάρμαρο για τα δύο, ή τρία εξωτερικά σκαλοπάτια και επίσης για τις παραστάδες - τουλάχιστον σε ύψος 1.00 - 1.50 μ. Από εκεί και πάνω, ;το σύνολο ήταν μορφωμένο σε «τραβηχτό» κονίαμα. Η τυποποίηση, είχε σφραγίσει τελικά την μορφή, καθώς και τη κατασκευή του κουφώματος. Όλα τα στοιχεία των θυρόφυλλων - ορθοστάτες, ήταν φορτωμένα με διακοσμήσεις (κορνίζες, σκαλίσματα που απέδιδαν κυμάτια) οι οποίες φυσικά, όχι μόνον απέδιδαν στυλιστικά το πνεύμα της εποχής, αλλά αποδείκνυαν συγχρόνως, μια υψηλής στάθμης ξυλουργική τέχνη, που φαίνεται να είχε επικρατήσει ήδη από τα πρώιμα οθωνικά χρόνια.

Εικ. 8Εξώθυρα με κορινθιακές παραστάδες . Οι παραστάδες, μόνο κατά το ήμισυ – περίπου - από μάρμαρο. .(πηγή εικόνας βιβλίο «Μισός αιώνας Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 1875-1925»Μπίρης Μάνος)σελ.93

Εικ. 9 Εξώθυρα σε μορφή αυστηρού κλασικισμού, με στέψη αετώματος.
Εξ ολοκλήρου μαρμάρινες παραστάδες.

.(πηγή εικόνας βιβλίο «Μισός αιώνας Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 1875-1925» Μπίρης Μάνος)σελ.93

3. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ

3.1.ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΤΟΥ ΨΥΡΡΗ

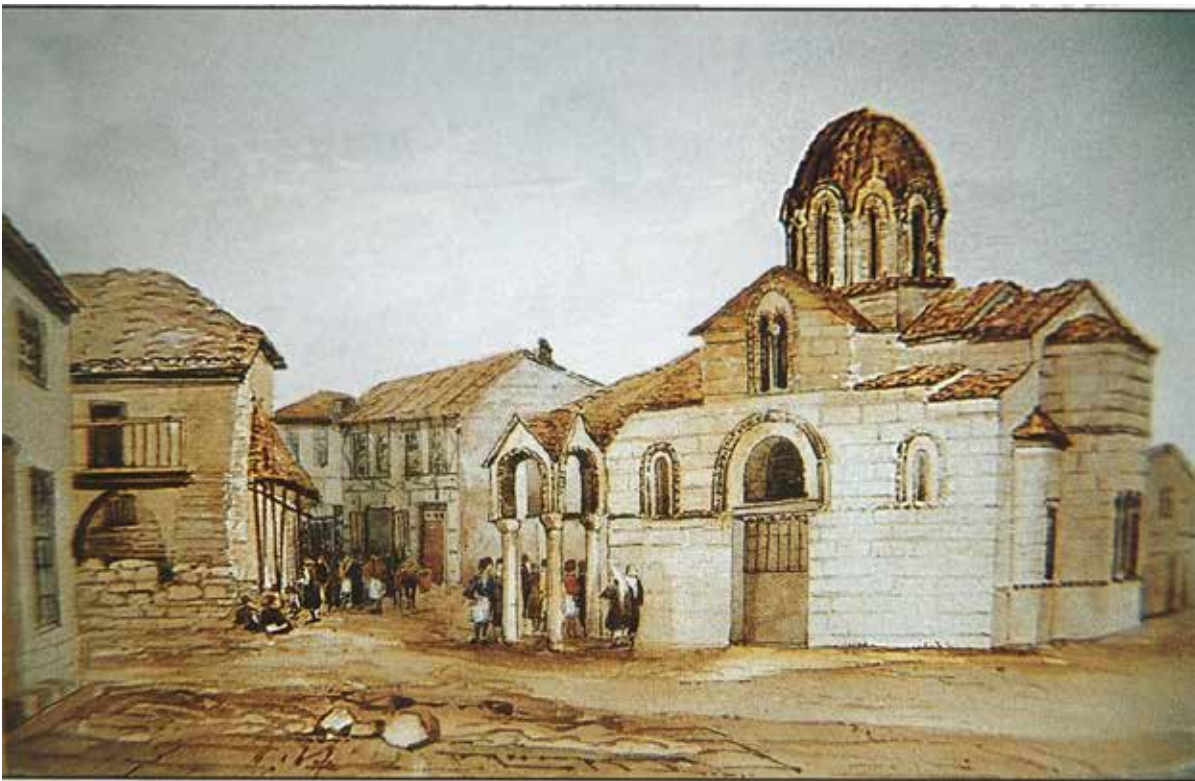
ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Οι ακόλουθες πληροφορίες των υποκεφαλαίων έχουν αντληθεί από το βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη.

Παλιές, εγκαταλειμμένες και ιδιόρρυθμες μικρές εκκλησίες που είναι γεμάτη η Αθήνα και είναι λίγο-πολύ ερειπωμένες. Παρ' όλο που είναι αδύνατον να συγκριθούν με την επιβλητική μεγαλοπρέπεια των γοθθικών ναών του βορρά, είναι ωστόσο γραφικά κτίσματα, κάπως στενόχωρα και μικροσκοπικά».

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΑΣΩΜΑΤΟΙ

Ένας μικρός κομψός ναός, βυζαντινός, με όμορφες αναλογίες και προσεγμένη πλινθοπερίκλειστη τοιχοδομία. Χτίζεται το δεύτερο μισό του 11ου αιώνα, σύμφωνα με την αρχιτεκτονική μορφή του απλού τετρακονίου σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού με νάρθηκα. Στη χρονολόγηση αυτή συνηγορούν οι μεγάλοι λίθινοι σταυροί στη βάση των τοίχων και διάφορα «κουφικά» κοσμήματα πάνω στην όμορφη βυζαντινή θωριά του.

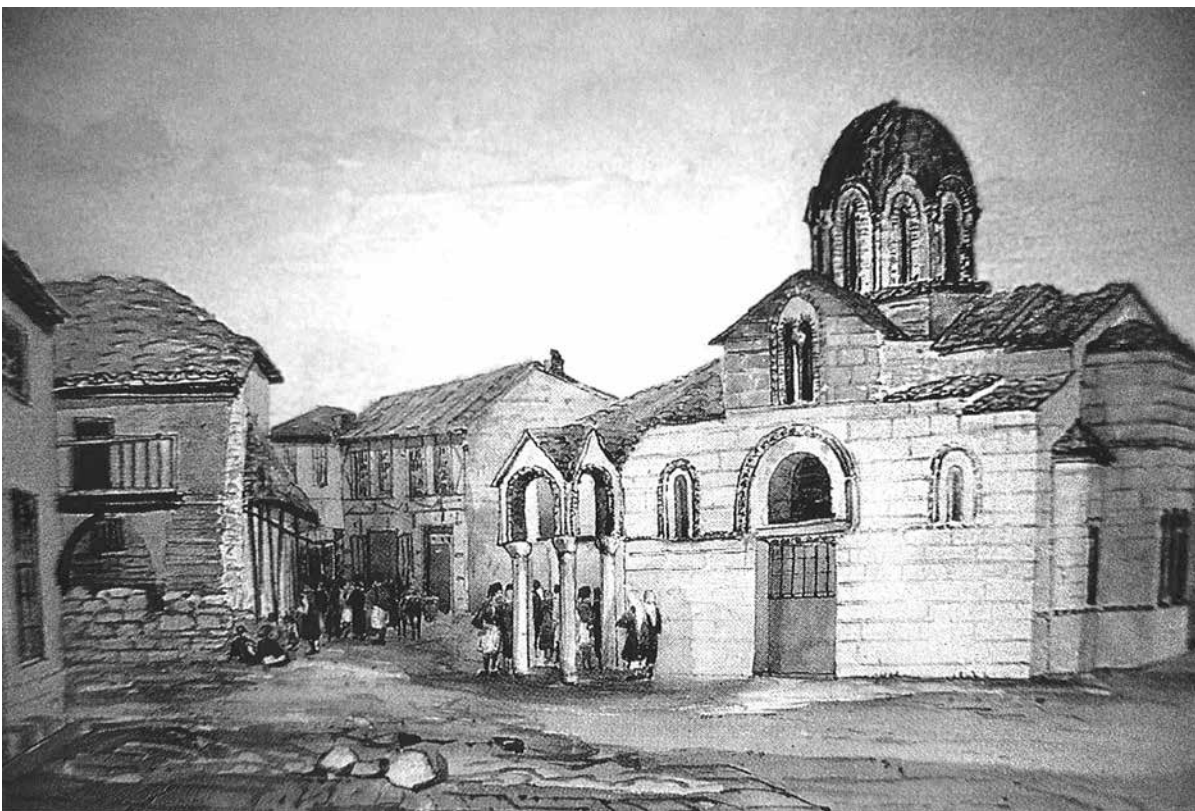
Στο εσωτερικό του ναού εντοπίστηκαν πολύ φθαρμένες τοιχογραφίες που ανήκουν σε μεταγενέστερη εποχή. Το μνημείο αναστηλώθηκε μεταξύ των χρόνων 1955-1960, οπότε διαφοροποιήθηκε η όψη του. Ανυψώθηκε ο νάρθηκας και διαμορφώθηκε η πύλη-είσοδος, με αποτέλεσμα να χάσει την ομορφιά της βυζαντινής αυθεντικότητας.

*Η εκκλησία των Αγίων Ασωμάτων και τα γύρω σπίτια το 1835
- υδατογραφία αγνώστου (Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών)*

(Πηγή

εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη)σελ.83

Η εκκλησία των Αγίων Ασωμάτων και τα γύρω σπίτια το 1835 -

Υδατογραφία αγνώστου (Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών / Βούρου Ευταξία) (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.119

Η εκκλησία των Αγίων Ασωμάτων κατά κάποιον τρόπο οριοθετούσε τη γειτονιά του Ψυρρή από τη νοτιοδυτική πλευρά, αλλά και την ίδια την πόλη των Αθηνών από δυσμάς. Γύρω από την εκκλησία βρισκόταν ανέκαθεν η περιοχή όπου ήσαν εγκατεστημένοι οι σιδη-ρουργοί, οι «γύφτοι» των οποίων τα εργαστήρια έφταναν ως τη σημερινή οδό Ηφαιστού. Η γειτνίαση του ναού με τη Γύφτικη Πόρτα του τείχους του Χασεκί (1778) τού προσέδιδε την ονομασία Ασώματος της Γυφτόπορτας. Ασώματο αποκαλούσαν τον Αρχάγγελο Μιχαήλ και Ασώματος πάλι τους Αρχαγγέλους Μιχαήλ και Γαβριήλ. Όταν η Αθήνα έγινε πρωτεύουσα, καθώς δεν υπήρχαν άλλα κατάλληλα κτίρια, η εκκλησία των Αγίων Ασωμάτων λειτούργησε προσωρινά ως... φαρμακείο!

Η ΑΓΙΑ ΕΛΕΟΥΣΑ

Ανάμεσα στις θρυλικές εκκλησίες του Ψυρρή ξεχώριζε για το μέγεθος και την ιστορικότητά της η περίφημη Αγία Ελεούσα. Πρόκειται για αρκετά μεγάλη, τετραγωνισμένη εκκλησία (10,5 επί 10,5 μέτρα) μέσα σε ευρύχωρο αυλόγυρο-κοιμητήρι, όπου αναπαύονταν στον αιώνιον ύπνο διακεκριμένοι ενορίτες...

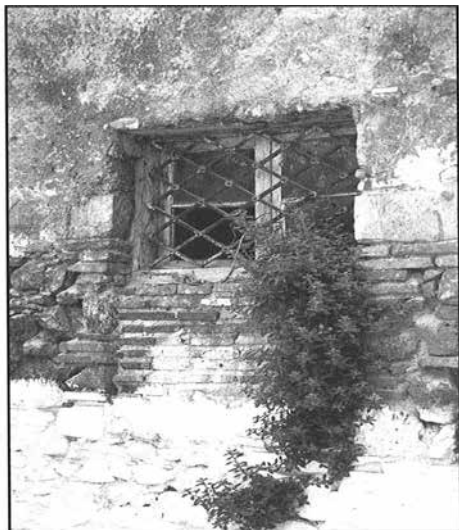
Το εντυπωσιακό αυτό αγίασμα βρισκόταν στη νοτιοανατολική πλευρά της ομώνυμης οδού. Οι μελετητές του παρελθόντος προσπάθησαν να ερμηνεύσουν και να εξηγήσουν την ονομασία «Ελεούσα».

Με τους βομβαρδισμούς του πολέμου (1826-1827) η στέγη του ναού κατέρρευσε. Άντεξαν όμως και παρέμειναν στη θέση τους οι καλοχτισμένοι τοίχοι, γι' αυτό και θεωρήθηκε το καταλληλότερο... ερείπιο για να μετατραπεί σε τέμενος της δικαιοσύνης. Πράγματι, ο μέγιστος των αρχιτεκτόνων του 19^{ου} αιώνα, ο Δανός Χριστιανός Χάνσεν, μετέτρεψε επιτυχέστατα το ναό της Αγίας Ελεούσας σε συμβατικό ναό της Θέμιδος κι έγινε... Κακουργιοδικείο. Έτσι η Αγία Ελεούσα έχει το προνόμιο να είναι η μοναδική εκκλησία που σώζεται σήμερα με τροποποιημένη μορφή.

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟ ΚΑΚΟΥΡΓΙΟΔΙΚΕΙΟ

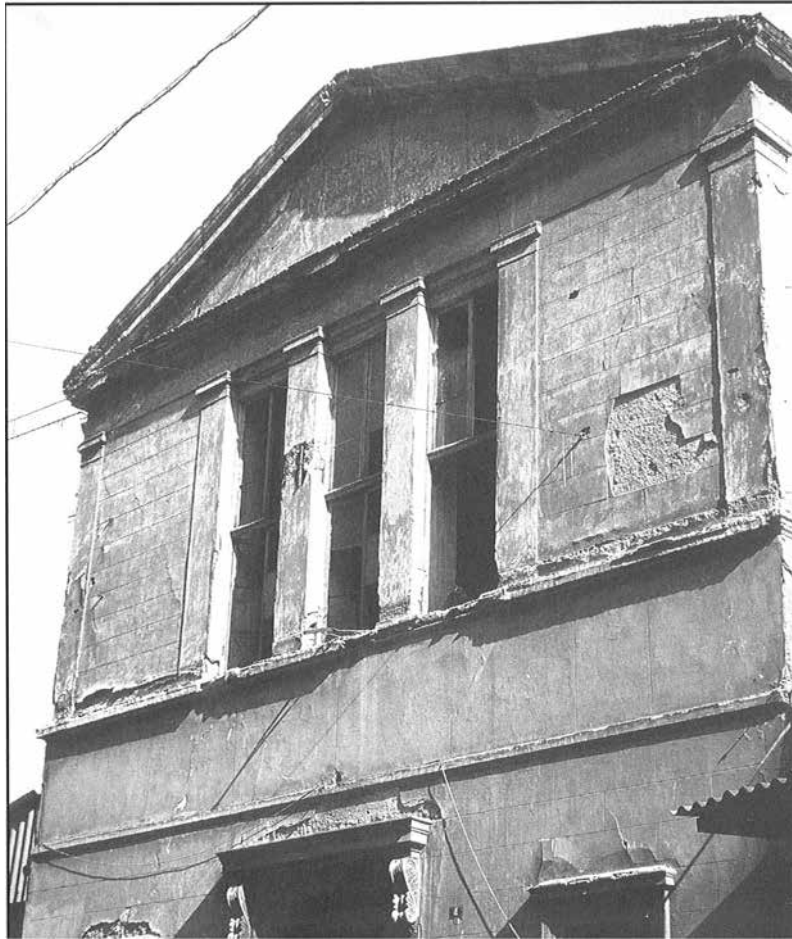
«Έχω μετατρέψει μερικές εκκλησίες σε δικαστήρια» γράφει ο διάσημος τότε αρχιτέκτων Χριστιανός Χάνσεν, σ' ένα άρθρο του που δημοσιεύεται το 1837 στο επιστημονικό περιοδικό

Dansk Kunstblad. Και αναφέρεται στις εργασίες που έχει εκτελέσει στην Αθήνα με την ιδιότητά του ως βοηθός αρχιτέκτων στο υπουργείο Εσωτερικών. Από το δημοσίευμα αυτό πληροφορούμαστε ότι ο Δανός αρχιτέκτονας μετατρέπει την εκκλησία της Παναγίας της Βλασαρούς σε Πρωτοδικείο και, στου Ψυρρή, το Χριστοκοπίδη σε Άρειο Πάγο και την Αγία Ελεούσα σε Κακουργιοδικείο.

Χορταριασμένοι τοίχοι, εικόνες εγκατάλειψης... (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.124

Αναμφισβήτητα στην περίπτωση της Αγίας Ελεούσας το αποτέλεσμα είναι μοναδικό. Ο Χριστιανός Χάνσεν, με τη γνώση, το ταλέντο και την υψηλή αισθητική που χαρακτηρίζουν το έργο του, καταφέρνει ένα αποτέλεσμα εκπληκτικό. Εφαρμόζει πάνω στα τοιχία της παλιάς εκκλησίας ένα κτίριο πρώιμου αθηναϊκού κλασικισμού. Χρησιμοποιεί τον κλασικισμό της βόρειας Ευρώπης – που κατέχει άριστα-, συνδυασμένο με στοιχεία της κλασικής αρχαιότητας που γνωρίζει «εκ του σύνεγγυς», καθώς εργάζεται αόκνως για την αποκατάσταση των μνημείων της Ακροπόλεως. Μ' αυτό τον τρόπο πλέον –ίσως χωρίς να το έχει ακόμα συνειδητοποιήσει- γίνεται ο εισηγητής, ο δημιουργός του αθηναϊκού κλασικισμού. Εντυπωσιακό παράδειγμα είναι τα δύο «ωτία», τα θαυμάσια διακοσμητικά στοιχεία που δημιουργεί στο μαρμάρινο θύρωμα της εισόδου και που θυμίζουν ακριβέστατα την είσοδο της βόρειας στοάς του Ερεχθείου. Αυτά, αλλά κι άλλα μορφολογικά στοιχεία που θα χαρακτηρίζουν τη νεοελληνική αρχιτεκτονική επί έναν ολόκληρο αιώνα θα επανα-λαμβάνονται από εδώ κι εμπρός σ' άλλα έργα του και κυρίως στο κτίριο του Πανεπιστημίου.

Έρμαιο της φθοράς του χρόνου, της πυρκαγιάς και της ερήμωσης, το ιστορικό κτίριο, αντιπροσωπευτικό του πρώιμου αθηναϊκού κλασικισμού, ακόμα και σήμερα εντυπωσιάζει με τη μεγαλοπρέπειά του. (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.124

Το Κακουργιοδικείο λειτούργησε εδώ από το 1837 ως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, όταν το κτίριο μετατράπηκε σε αστυνομικό σταθμό. Ο αψιδωτός τοίχος του ιερού –όπου άλλοτε χρησίμευε ως έδρανο των δικαστών- έδινε πάλι την εντύπωση της εκκλησίας και πλαισίωνε μια «σκωληκόβροτον εικόνα της Ελεούσης».

Λεπτομέρεια από την είσοδο του Κακουργιοδικείου, που θυμίζει το μαρμάρινο θύρωμα του Ερεχθείου. (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.125

Εδώ και πολλά χρόνια αυτό το ιστορικό μνημείο της Αθήνας βρίσκεται εγκαταλελειμμένο, ετοιμόρροπο, με έντονα ίχνη εμπρησμού, χορταριασμένα παράθυρα και ιδίως αισθητικά παραμορφωμένο με βάρβαρες προσθήκες, με «ασεβή σύσφιγξιν» από προσκτίματα και οικοδομές αθλίας αρχιτεκτονικής. Ρημαγμένο, σπασμένο και αναποδο-γυρισμένο κείται χρόνια τώρα ανάμεσα σε απορρίμματα το παλαιό προσκυνητάρι, μοναδική μαρτυρία της άλλοτε λαμπρής Αγίας Ελεούσας. Όλα αφημένα στο έλεος του Θεού...

Ότι απέμεινε από το προσκυνητάρι της Αγίας Ελεούσας

μετά την επέλαση των νεοβαρβάρων...(Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.125

Ο ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Ανατολικά των Αγίων Αναργύρων, πάνω σ' ένα πλάτωμα που δρόσιζαν τα νερά μιας βρύσης και άφθονες φυλλωσιές, βρισκόταν η εκκλησούλα του Αγίου Αθανασίου. Ήταν σχετικά μικρή αλλά γραφική και κτήτοράς της υπήρξε κάποιος Ψυρρής, που θα δώσει και το όνομά του στην ευρύτερη περιοχή της μελέτης μας. Μάλιστα, ο κτήτορας Ψυρρής φέρεται και ως ιδιοκτήτης της ομώνυμης βρύσης που ανάβρυζε στην περιοχή.

Στη βόρεια πλευρά της εκκλησίας υπήρχε προσκολλημένο μικρό κτίσμα και υπήρχε μικρός περίβολος που την αγκάλιαζε από την ανατολική και μεσημβρινή πλευρά. Είχε μορφή βασιλικής και διαστάσεις 8,5 επί 10,5 μέτρα περίπου, ενώ η ευρύχωρη αυλή της, δυτικά, στο άνοιγμα της εισόδου έχει καταληφθεί πλέον στις μέρες μας από τη σημερινή πλατεία Ηρώων.

Αποτελούσε σημαντικό ενοριακό ναό με «25 οσπήτια και 125 ψυχάς» και, καθώς μας πληροφορεί στην αυτοβιογραφία του ο Παναγής Σκουζές –ο πατέρας της μητέρας του «ήτον με ολίγην σπουδήν και ψάλτης της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου εις τον μαχαλά του Ψυρρή...».

Στο «πανόραμα» του Στάντεμαν (1835) ο Άγιος Αθανάσιος φαίνεται να στέκει σε καλή κατάσταση παρά τις κακουχίες του πολέμου. Άλλωστε μετά την απελευθέρωση λειτούργησε και ως σχολείο. Δυστυχώς, χωρίς λόγο, κατεδαφίστηκε το 1856. Μαζί του χάθηκε και η παλαιά βρύση...

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, επί δημαρχίας Σπύρου Μερκούρη, στη θέση του Αγίου Αθανασίου ορθώθηκαν τα Δημοτικά Ιατρεία. Ακόμα, εν έτει 2002, υπάρχουν, μάλλον με διαφορετική χρήση, πάντως δημοτική...

Ο ΧΡΙΣΤΟΚΟΠΙΔΗΣ

«Θρησκευτικόν κέντρον πολυπληθές» κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας, βρίσκεται πάνω στον ομώνυμο δρόμο, στο χώρο που υπήρχε παλαιότερη εκκλησία, αφιερωμένη επίσης στη Γέννηση του Χριστού. Το όνομα «Χριστοκοπίδης» είναι «πολύ χαρακτηριστικόν γλωσσικόν υπόδειγμα συνυφάνσεως θείου ονόματος μετά ανθρωπίνου επωνύμου· διότι πρόκειται περί κτητορικού ναού της Αθηναϊκής οικογενείας Κοπίδου» μας πληροφορεί ο Καμπούρογλου και συνεχίζει:

«Το σημερινόν κτίριον είναι νέον, εσωτερικώς δε υπέστη πολλαπλήν αναμόρφωσιν· διότι τας παλαιάς εικόνας του διεδέχθησαν άλλαι, ονομαστού τεχνίτου του πρώτου ημίσεως της παρελθούσης εκατονταετηρίδος· αύται δε πάλιν αντικατεστάθησαν δι' ακόμη νεωτέρων, ενώ αι περισωθείσαι εκ των παλαιότερων κοσμούν άλλους ναούς».

Η εκκλησία του Χριστοκοπίδη με τη μορφή του 20^{ου} αιώνα. (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.134

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο θρύλος που αναφέρεται στην παλαιότητα του Χριστοκοπίδη, από τον αθηναιογράφο Κώστα Δημητριάδη. Λέει πως «υπήρχε αρχικά μία υπόγεια θολωτή εκκλησία της Γεννήσεως του Χριστού –κρυφό καταφύγιο των Χριστιανών κατά τους διωγμούς των Αγαρηνών- με τη φροντίδα και το χρήμα του ευλαβικού νοικοκύρη της γειτονιάς, του Κοπίδη.

Η βορινή πλευρά του Χριστοκοπίδη, λουσμένη στ' απριλιάτικα άνθη.

Εδώ ο περπατητής μπορεί να γευτεί ναξιώτικα παραδοσιακά εδέσματα.

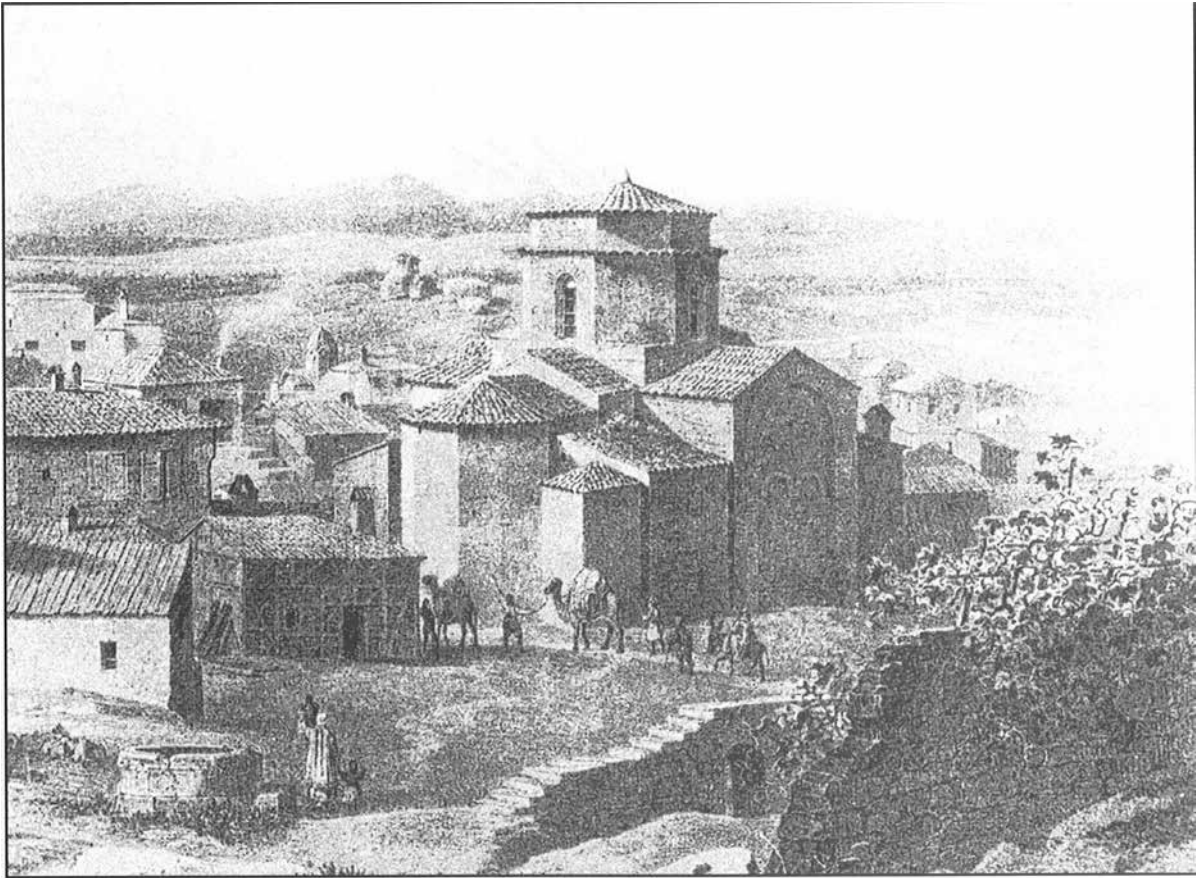
Απέναντι, στη γωνιά του δρόμου, βρισκόταν και το σπίτι της οικογένειας Καρρόρη. (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή, η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.135

Όταν η Αθήνα ανακηρύχθηκε πρωτεύουσα (1/12/1834), η παλαιά εκκλησία του Χριστοκοπίδη λειτούργησε ως Άρειος Πάγος. Τις απαραίτητες επεμβάσεις για τη νέα χρήση ανέλαβε ο διακεκριμένος Δανός αρχιτέκτονας Χριστιανός Χάνσεν.

Ο αυλόγυρος της εισόδου του Χριστοκοπίδη. Στον ίδιο δρόμο, βορειότερα, βρισκόταν η περίφημη Κολώνα που έδειχνε «στην ξάστερη νύχτα τον ουρανό του Θεού». (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.136

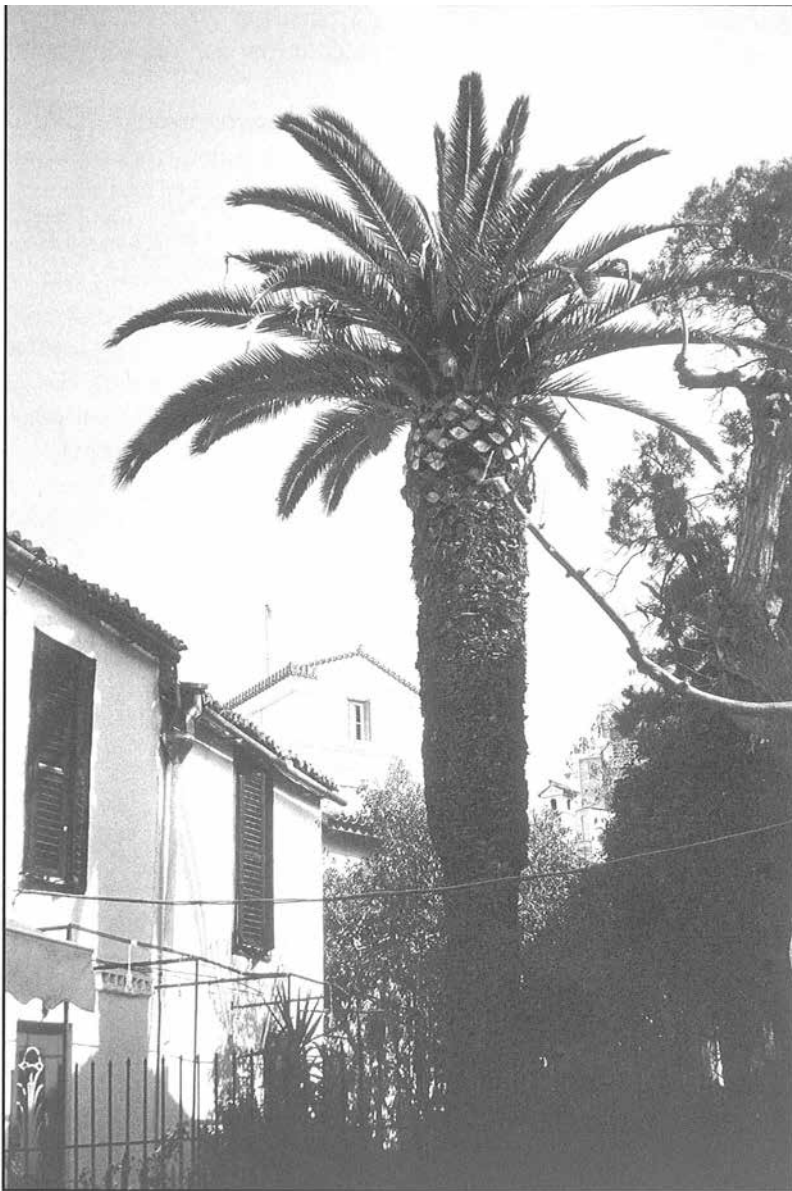
ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ

Η θαυμαστή βυζαντινή εκκλησία των Αγίων Αναργύρων το 1835

T. Stademann(Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.142

Ήταν κάποτε η λαμπρότερη, ωραιότερη και ιστορικότερη εκκλησία του Ψυρρή. Χρονικά ανήκει στον 11^ο μ.Χ. αιώνα κι είχε μορφή σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού με τρούλο, όπως οι περισσότερες εκκλησίες της βυζαντινής αυτοκρατορίας αυτής της εποχής. Ωστόσο ο τρούλος είχε ιδιαιτερότητα, καθώς ήταν «διπλοθολικός», δηλαδή είχε δύο πατώματα. Το 1651 η εκκλησία ανακαινίζεται από τον Αθηναίο ιερέα Δημήτρη Κολοκύνθη. Γι' αυτό και συχνά το επίθετό του συνοδεύει την ονομασία της εκκλησίας ως να ήταν ο κτήτορας.

Ο αυλόγυρος των Αγίων Αναργύρων, όπου βρισκόταν το κοιμητήρι των ηρώων, και το κελί που έζησε για λίγο ο Παπαδιαμαντής, τότε που «έψελνε τα τραγούδια του Θεού». (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.143

Η συστηματική επίθεση των Τούρκων έπληξε το βυζαντινό ναό, ευτυχώς όμως δεν έπαθε ιδιαίτερα σοβαρές ζημιές, καθώς στη ζωγραφική απεικόνιση *Πανόραμα* του Stademann (1835) η εκκλησία δεσπόζει στη γειτονιά και εντυπωσιάζει με την όμορφη τοιχοδομία της.

ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΝΕΟΣ

Βρίσκεται στην ομώνυμη οδό του Ψυρρή και αποτελεί αντιπροσωπευτικό μνημείο της νεοελληνικής εκκλησιαστικής τέχνης. Χαρακτηριστικό γνώρισμά του είναι η εντυπωσιακή ιστόρηση, ο πλούσιος ζωγραφικός διάκοσμος. Σύμφωνα με κτητορική επιγραφή του δυτικού τοίχου, «ανωκοδομήθη» το 1845, στη ίδια θέση που υπήρχε παλαιότερος ναός του 17^{ου} αιώνα (κατά τον ιστορικό χάρτη του ΤΑΠ), που κατεδαφίστηκε για άγνωστη αιτία.

Μια από τις όμορφες γωνιές του Ψυρρή, ο περιβάλλον χώρος στον Άγιο Δημήτριο το Νέο...(Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή, η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.149

Παρά τη μαρτυρία της κτητορικής επιγραφής ότι ο ναός «εμεγεθύνθη εκ βαθρων [...] εν έτει 1901», η αξιολόγηση του αρχαιακού υλικού οδηγεί στη διαπίστωση ότι οι οικοδομικές εργασίες κορυφώθηκαν στα χρόνια 1905-1907 και ολοκληρώθηκαν το 1910, με τη «στερέωση» του

γυναικωνίτη. Το χτίσιμο του τρούλου, των θόλων και των σταυροθολίων πραγματοποιήθηκε τους θερινούς μήνες του 1906 από τον Αλέξανδρο Φουντουκάκη, σύμφωνα με το σχέδιο του αρχιτέκτονος Εμμανουήλ Μπούκη.

Η αρχοντική εκκλησία του Αγίου Δημητρίου του Νέου, όπου, μεσούντος του 2002, χαίρει επισκευών μεγάλης έκτασης. (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.150

Το 1996 το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (ΕΛΙΑ) αγόρασε από κάποιον παλαιοπώλη το αρχείο του ναού του Αγίου Δημητρίου, που καλύπτει το δεύτερο μισό του 19^{ου} και ολόκληρο τον 20^ο αιώνα. Από αυτό αντλούμε πάμπολλες πληροφορίες: Η ιστορήση – αγιογράφηση της εκκλησίας άρχισε το 1908 και διήρκεσε οκτώ περίπου χρόνια.

*Απομεινάκια της παλαιότερης εκκλησίας,
που μαρτυρούν την αρχαιότητα του Ψυρρή. (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις
Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.152*

Στα χρόνια που ακολουθούν, δυο χρονολογίες σταθμοί για τις τοιχογραφίες του ναού είναι το 1937 και το 1949. Το 1937 εγκρίθηκε η δαπάνη για εσωτερική επισκευή του ναού από αγιογράφους, κοσμηματογράφους και άλλους ειδικούς. Το 1949, μετά την καταστροφή που προκάλεσαν στον τρούλο τα Δεκεμβριανά, ανατέθηκε στο ζωγράφο – αγιογράφο Διονύσιο Κόμη ο καθαρισμός των τοιχογραφιών, που είχαν πληγεί. Στις μέρες μας, στις αρχές της τρίτης χιλιετίας, η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου επιδέχεται πάλι μεγάλης έκτασης επισκευές.

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

(Στη Κολώνα στην οδό Ευριπίδου)

Ο Άγιος Γιάννης της Κολώνας έχει το προνόμιο της παλαιότητας. Είναι η αρχαιότερη εκκλησία της Αθήνας που βρίσκεται σε διαρκή χρήση, χωρίς μάλιστα να αλλοιωθεί ιδιαίτερα η πρωταρχική της μορφή.

«Κι η ψηλή κολώνα, ποιος ξέρει ποιανού

αρχαίου ναού απομεινάρι...»(Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.158

Χτίστηκε το 565 μ.Χ. γύρω από μια μαρμάρινη κολώνα της ρωμαϊκής αρχαιότητας, που πίστευαν πως ήταν θαυματουργή γιατί θεραπευε «τις θέρμες», τους πυρετούς.

Οι άνθρωποι της παλαιάς Αθήνας πίστευαν στη μαγική δύναμη των κίωνων. Κυρίως πίστευαν στην ιαματική δύναμη του συγκεκριμένου κίονα, που χαρακτήριζε τον Άγιο Γιάννη της Κολώνας κι άνηκε σε κάποιο ιερό της αρχαιότητας αφιερωμένο στον Ασκληπιό ή σε άλλο θεό – θεραπευτή των επιδημιών.

Όπου η αρχαιότητα σμίγει αρμονικά με την παλαιότητα και υφίσταται την

«ασεβήν σύσφιγξιν» του 20^{ου} αιώνα...»(Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.159

Το αλλοτινό «ερημικόν εκκλησίδιον» πνιγμένο στο σκυρόδεμα των πολυκατοικιών.

Εντοχώς υπάρχει ακόμα...(Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη) σελ.161

Αυτή η περίφημη κολώνα, λοιπόν, βρίσκεται στο ιερό της μικρής εκκλησίας που γιορτάζει κατά την ημέρα της αποτομής της κεφαλής του αγίου Ιωάννη.

Στις μέρες μας η κολώνα είναι πλέον απρόσιτη. Ο νεωκόρος απαγορεύει στους πιστούς να την πλησιάσουν, ή έστω να την παρατηρήσουν.

3.2.ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΨΥΡΡΗ

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Οι ακόλουθες πληροφορίες έχουν αντληθεί από το βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη.

ΠΛΑΤΕΙΑ ΗΡΩΩΝ

Ο χώρος διαμορφώθηκε επί δημαρχίας κ. Γαλάτη (1855-1857), όταν «ιδρύθησαν υπ' αυτής μαγαζιά προς πώλησιν εδωδύμων». Λίγο πριν η πλατεία είχε αποκτήσει και... ηρωική ονομασία για να τιμηθούν οι ήρωες του '21, που κυρίως ήταν άνθρωποι του Ψυρρή.

«Δύο πελώριες λεύκες κι ένα δροσερό περιβολάκι» στόλιζαν το κέντρο της πλατείας, όπως αναφέρει ο Κώστας Δημητριάδης. Εδώ συγκεντρώνονταν οι ανυπότακτοι νεολαίοι του Ψυρρή και κοντά τους τα θαλερά γερατειά για ν' απολαύσουν τον «ερατεινό» τους κάτω από τον ίσκιο της λεύκας.

Η παράδοση λέει πως, πάνω σ' ένα κανόνι, στην πλατεία Ηρώων, στις 10 Οκτωβρίου του 1862, οι πρωτεργάτες της εξέγερσης υπέγραψαν την έξωση του Όθωνα. Αργότερα, επί δημαρχίας Παναγή Κυριακού, περί το 1870, η πλατεία γίνεται πλέον το άντρον των κουτσαβάκηδων. Μάλιστα, οι γραφικοί αυτοί περιθωριακοί τύποι διέδιδαν πως η πλατεία Ηρώων φέρει τα' όνομά τους, καθώς και οι ίδιοι αυτοαποκαλούντο «ήρωες».

ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Στα όρια της γειτονιάς του Ψυρρή, στη βορειοδυτική πλευρά και ανατολικά της οδού Πειραιώς, δεσπόζει η σημερινή πλατεία Ελευθερίας.

Η πρώην πλατεία ελευθερίας Λουδοβίκου, πλατεία Κουμουνδούρου και νυν πλατεία Ελευθερίας. (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη)σελ.173

Αυτή είναι η πλέον πρόσφατη ονομασία της, όμως πολύς κόσμος εξακολουθεί ακόμα να την αναφέρει ως πλατεία Κουμουνδούρου. Άλλωστε έτσι την αποκαλούσαν κατά το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα μετά τη διαμόρφωσή της, για να

τιμήσουν το σπουδαίο Νεοέλληνα πολιτικό του 19^{ου} αιώνα, τον Αλέξανδρο Κουμουνδούρο, που κατοίκησε στο ωραιότερο αρχοντικό της ομώνυμης πλατείας.

Όταν έγινε η διάνοιξη της οδού Πειραιώς (1835) και ο χώρος πήρε τη βασική του μορφή, τότε, από το πολεοδομικό σχέδιο του Λέο φον Κλέντσε, ονομάστηκε πλατεία Λουδοβίκου για να τιμηθεί ο μέγας φιλέλληνας βασιλέας Λουδοβίκος της Βαυβαρίας, πατέρας του δικού μας βασιλιά Όθωνα. Αρχικά ο Λουδοβίκος είχε τιμηθεί σε δύο διαφορετικές πλατείες της νεόδμητης τότε Αθήνας. Αφενός στην πλατεία Δημαρχείου και νυν Εθνικής Αντίστασης, αφετέρου στην παρούσα πλατεία της μελέτης μας.

Πλατεία Ελευθερίας, σήμερα. Περιστέρια και Ασιάτες πρόσφυγες απολαμβάνουν την ελευθερία τους...

Στο βάθος διακρίνεται η Δημοτική Πινακοθήκη. (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπούρδη, Εκδόσεις Πατάκη)σελ.175

Στις παρυφές της πλατείας – ήδη από τα πρώτα χρόνια μετά την απελευθέρωση – στήθηκαν θαυμάσια αρχοντικά, καθώς οι νέοι οικιστές πίστεψαν

πως τα Ανάκτορα κι επομένως το κέντρο της Αθήνας θα εξελισσόταν μεταξύ πλατείας Ομονοίας (τότε Όθωνος) και της Σταχτοθήκης (λόφου του Κεραμεικού).

Μεταξύ των χρόνων 1872 και 1875 ορθώνεται επί της πλατείας, με πρόσοψη επί της οδού Πειραιώς, το Δημοτικό Βρεφοκομείο. Για την εξεύρεση του οικοπέδου εφαρμόστηκε η γνωστή τακτική της πολεοδομικής αυτοφαγίας εις βάρος της πλατείας Λουδοβίκου – Ελευθερίας και Κουμουνδούρου.

Ήδη από το τελευταίο τέταρτο του 20^{ού} αιώνα το πρώην Βρεφοκομείο, ανακαινισμένο, λειτουργεί ως Δημοτική Πινακοθήκη.

3.3.ΠΑΛΑΙΟ ΚΑΚΟΥΡΓΟΔΙΚΕΙΟ (ΑΓΙΑ ΕΛΕΟΥΣΑ)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Οι ακόλουθες πληροφορίες έχουν αντληθεί από το βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη

Στη διασταύρωση των οδών Αγία Ελεούσης και Κακουργιοδικείου, στην περιοχή του Ψυρρή, βρισκόταν επί Τουρκοκρατίας ο ενοριακός ναός της Αγίας Ελεούσας, εκκλησία "ευρύχωρη και καλοκτισμένη", της οποίας η στέγη κατέρρευσε κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. Το 1835 αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθεί ως έδρα του Κακουργιοδικείου, λόγω της μεγάλης έλλειψης δημοσίων κτιρίων στην πρωτεύουσα του νεοπαγούς Ελληνικού κράτους (ανάλογη και η περίπτωση του "Χριστού του Κοπίδη", που στέγασε τον Άρειο Πάγο). Για τον σκοπό αυτό οικοδομήθηκε, μεταξύ των ετών 1835-1837, το σημερινό διώροφο νεοκλασικό κτίριο, βάσει σχεδίων του Δανού αρχιτέκτονα Christian Hansen (1803-1883), χωρίς ωστόσο να κατεδαφισθεί πλήρως η εκκλησία, το ιερό της οποίας διασώζεται ακόμη στο βάθος του ισογείου του νεοκλασικού.

(Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη)σελ.124

Μετά τη μετεγκατάσταση του Κακουργιοδικείου, στεγάστηκαν διαδοχικά στο κτίριο της Αγία Ελεούσας αστυνομικός σταθμός (μαρτυρείται το 1902) και υπηρεσίες του Ληξιαρχείου ενώ, από το 1935, χρησιμοποιήθηκε ως ενοικιαζόμενος χώρος

γραφείων και αποθηκών. Το 1955 περιήλθε στην Εκκλησία της Ελλάδος και φιλοξένησε αρχικά την Χ.Ε.Ε.Ν. και διάφορες φιλανθρωπικές και ιεραποστολικές οργανώσεις (διάστημα κατά το οποίο ο χώρος του ιερού λειτούργησε και πάλι ως εκκλησία). Από το 1972 το κτίριο παρέμεινε αχρησιμοποίητο, ενώ στη συνέχεια χαρακτηρίστηκε ιστορικό μνημείο και κρίθηκε διατηρητέο από το Υπουργείο Πολιτισμού και το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (ΦΕΚ 1109/Β/1974 και 545/Δ/1993 αντίστοιχα).

Το 2001 πραγματοποιήθηκε μια πρώτη έρευνα της αρχιτέκτονος Βηθλεέμ Σαννίου-Παττακού (υπό τύπον διπλωματικής εργασίας στο Ε.Μ.Π.) και επακολούθησε πλήρης μελέτη αποκατάστασης, με στόχο να αναδειχθούν αρμονικά και οι δύο αρχιτεκτονικές φάσεις του οικοδομήματος, η οποία και εγκρίθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού το 2002. Λίγο αργότερα πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες εργασίες, που περιλάμβαναν καθαίρεση των μεταγενέστερων προσθηκών, στερέωση και ενίσχυση της τοιχοποιίας, με δωρεά του ιδρύματος "Σταύρος Σ. Νιάρχος", έκτοτε όμως το έργο παραμένει ανολοκλήρωτο.

(Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη)σελ.124

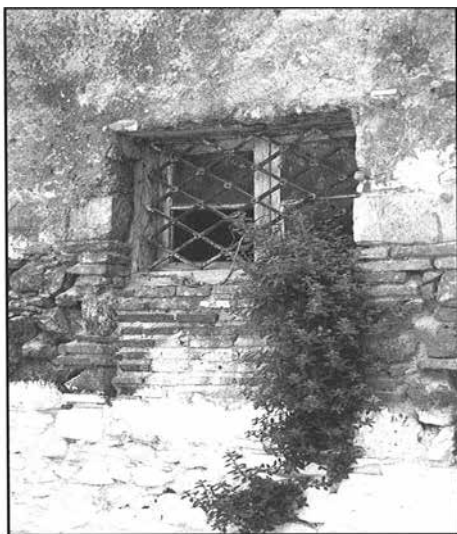
(Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη)σελ.124

(Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη)σελ.124

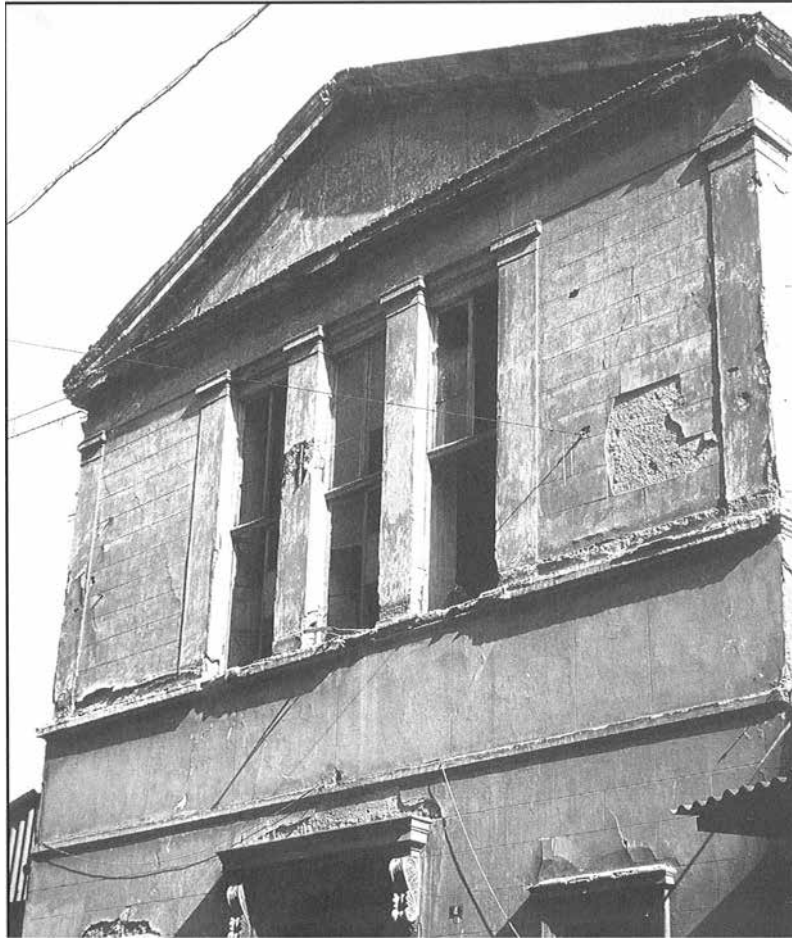
«Έχω μετατρέψει μερικές εκκλησίες σε δικαστήρια» γράφει ο διάσημος τότε αρχιτέκτων Χριστιανός Χάνσεν, σ' ένα άρθρο του που δημοσιεύεται το 1837 στο επιστημονικό περιοδικό Dansk Kunstblad. Και αναφέρεται στις εργασίες που έχει εκτελέσει στην Αθήνα με την ιδιότητά του ως βοηθός αρχιτέκτων στο υπουργείο

Εσωτερικών. Από το δημοσίευμα αυτό πληροφορούμαστε ότι ο Δανός αρχιτέκτονας μετατρέπει την εκκλησία της Παναγιάς της Βλασαρούς σε Πρωτοδικείο και, στου Ψυρρή, το Χριστοκοπίδη σε Άρειο Πάγο και την Αγία Ελεούσα σε Κακουργιοδικείο.

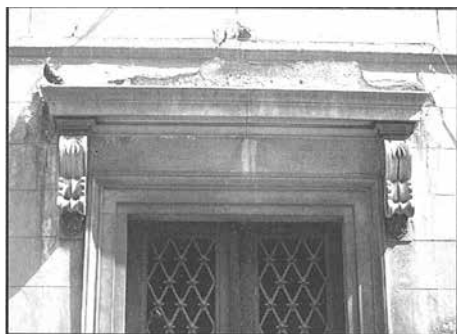
Χορταριασμένοι τοίχοι, εικόνες εγκατάλειψης... (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη)σελ.124

Αναμφισβήτητα στην περίπτωση της Αγίας Ελεούσας το αποτέλεσμα είναι μοναδικό. Ο Χριστιανός Χάνσεν, με τη γνώση, το ταλέντο και την υψηλή αισθητική που χαρακτηρίζουν το έργο του, καταφέρνει ένα αποτέλεσμα εκπληκτικό. Εφαρμόζει πάνω στα τοιχία της παλιάς εκκλησίας ένα κτίριο πρώιμου αθηναϊκού κλασικισμού. Χρησιμοποιεί τον κλασικισμό της βόρειας Ευρώπης –που κατέχει άριστα-, συνδυασμένο με στοιχεία της κλασικής αρχαιότητας που γνωρίζει «εκ του σύνεγγυς», καθώς εργάζεται αόκνως για την αποκατάσταση των μνημείων της Ακροπόλεως. Μ' αυτό τον τρόπο πλέον –ίσως χωρίς να το έχει ακόμα συνειδητοποιήσει- γίνεται ο εισηγητής, ο δημιουργός του αθηναϊκού κλασικισμού. Εντυπωσιακό παράδειγμα είναι τα δύο «ωτία», τα θαυμάσια διακοσμητικά στοιχεία που δημιουργεί στο μαρμάρινο θύρωμα της εισόδου και που θυμίζουν ακριβέστατα την είσοδο της βόρειας στοάς του Ερεχθείου. Αυτά, αλλά κι άλλα μορφολογικά στοιχεία που θα χαρακτηρίζουν τη νεοελληνική αρχιτεκτονική επί έναν ολόκληρο αιώνα θα επαναλαμβάνονται από εδώ κι εμπρός σ' άλλα έργα του και κυρίως στο κτίριο του Πανεπιστημίου.

Έρμαιο της φθοράς του χρόνου, της πυρκαγιάς και της ερήμωσης, το ιστορικό κτίριο, αντιπροσωπευτικό του πρώιμου αθηναϊκού κλασικισμού, ακόμα και σήμερα εντυπωσιάζει με τη μεγαλοπρέπειά του. (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη)σελ.124

Το Κακουργιοδικείο λειτούργησε εδώ από το 1837 ως τις αρχές του 20^{ού} αιώνα, όταν το κτίριο μετατράπηκε σε αστυνομικό σταθμό. Ο αψιδωτός τοίχος του ιερού –όπου άλλοτε χρησίμευε ως έδρανο των δικαστών- έδινε πάλι την εντύπωση της εκκλησίας και πλαισίωνε μια «σκωληκόβροτον εικόνα της Ελεούσης».

Λεπτομέρεια από την είσοδο του Κακουργιοδικείου, (Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη)σελ.125

που θυμίζει το μαρμάρινο θύρωμα του Ερεχθείου.

Εδώ και πολλά χρόνια αυτό το ιστορικό μνημείο της Αθήνας βρίσκεται εγκαταλελειμμένο, ετοιμόρροπο, με έντονα ίχνη εμπρησμού, χορταριασμένα παράθυρα και ιδίως αισθητικά παραμορφωμένο με βάρβαρες προσθήκες, με «ασεβή σύσφιγξιν» από προσκτίματα και οικοδομές αθλίας αρχιτεκτονικής. Ρημαγμένο, σπασμένο και αναποδο-γυρισμένο κείται χρόνια τώρα ανάμεσα σε απορρίμματα το παλαιό προσκυνητάρι, μοναδική μαρτυρία της άλλοτε λαμπρής Αγίας Ελεούσας. Όλα αφημένα στο έλεος του Θεού...

Ότι απέμεινε από το προσκυνητάρι της Αγίας Ελεούσας

μετά την επέλαση των νεοβαρβάρων...(Πηγή εικόνας βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη)σελ.125

3.4.ΒΡΕΦΟΚΟΜΕΙΟ

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: Οι ακόλουθες πληροφορίες και εικόνες έχουν αντληθεί από το βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα 2007.

(το κτήριο σήμερα στεγάζει την Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων)

Το κτήριο τον πρώην Βρεφοκομείου, που με την τοξωτή στοά της πρόσοψης του αποκλίνει από τον απόλυτο νεοκλασικό ρυθμό, ανήκει στα κτήρια εκείνα της μεταβατικής περιόδου, που ακόμα κτίζονταν με τον «παραδοσιακό» τρόπο (λιθοδομή, ξύλινα πατώματα και στέγη, αψιδωτά ανώφλια με ανακουφιστικά τόξα, ξύλινο κεντρικό κλιμακοστάσιο). Κατά την αποκατάσταση του κτηρίου στη δεκαετία του 1980 διαπιστώθηκε η ανάγκη αντικατάστασης ορισμένων ξύλινων πατωμάτων, με αποτέλεσμα να αποκαλυφθεί η ακριβής μεθοδολογία κατασκευής τους.

I. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1.Θέση

Το κτήριο του πρώην Δημοτικού Βρεφοκομείου, που σήμερα στεγάζει την Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων, βρίσκεται στην Πλατεία Ελευθερίας (Κουμουνδούρου) με πρόσοψη επί της οδού Πειραιώς.

1.2.Αρχικό κτήριο

Ο ιατρός Αναστάσιος Ζίννης, σημαντικός παράγων του Δημοτικού Βρεφοκομείου στα πρώτα σαράντα χρόνια λειτουργίας του, γράφει ότι τα έκθετα βρέφη διατρέφονταν στο διάστημα 1836-59 «υπό γυναικών επί τούτω μισθουμένων υπό της Δημοτικής Αρχής» και ότι η «επιτήρησης της υγείας αυτών ανετίθετο εις τον κατά καιρόν δημοτικόν ιατρόν», ο δε Γ. Παρασκευόπουλος μας πληροφορεί ότι ο αριθμός των εκθέτων «είχεν αυξηθή καταπληκτικώς ανερχόμενος εις 120 περίπου». Ο Αλέξανδρος Ραγκαβής, Υπουργός Εξωτερικών από το Νοέμβριο του 1857, ο οποίος ως δημοτικός σύμβουλος είχε δραστηριοποιηθεί σχετικά μετά από παραίνεση του δημάρχου Γ. Σκούφου, αναφέρει στα απομνημονεύματα του ότι παρακάλεσε τον Ιωάννη Σούτσο, γραμματέα της ελληνικής διπλωματικής αντιπροσωπείας στην Πετρούπολη, να παρακινήσει τους εκεί ομογενείς, να συνδράμουν στην

ίδρυση Βρεφοκομείου και Μουσείου Αρχαιοτήτων. Μετά ένα μήνα ο τελευταίος ενημέρωσε το Ραγκαβή ότι επέτυχε και στα δύο θέματα, ειδικότερα δε για το Βρεφοκομείο, ότι ο Ηπειρώτης ομογενής και πρόξενος της Ελλάδας στην Πετρούπολη, Ι. Κοντογιαννάκης, προσέφερε για το σκοπό αυτό 80.000 χάρτινα ρούβλια, ποσό πολύ μεγάλο για την εποχή, το οποίο αποτέλεσε το οικονομικό υπόβαθρο για τη μετέπειτα ανέγερση του κτηρίου του Βρεφοκομείου.

Μετά την εξασφάλιση του πρώτου αυτού σημαντικού ποσού, με απόφαση του (7.2.1859) το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων προέβη στη σύσταση του Δημοτικού Βρεφοκομείου και διόρισε επιτροπή από τους Ι. Βούρο, Δ. Ορφανίδη και Α. Τσίκη για τη σύνταξη του κανονισμού του (φωτ. 1/επάνω αριστερά), ο οποίος εγκρίθηκε τον Αύγουστο του ίδιου έτους.

Στις 6 Ιουνίου 1860 διορίστηκε η πρώτη Επιτροπή Διοίκησης (Αδελφάτο) του Βρεφοκομείου (φωτ. 1/επάνω δεξιά), η οποία συνεδρίασε για πρώτη φορά στις 4 Σεπτεμβρίου 1860 και αποτελείτο από τους Αλ. Ραγκαβή, Ιωάν. Κόνιαρη, Πέτ. Πυρρή και Ιωάν. Αποστολόπουλο, κατά την πρώτη δε τριετία από την ίδρυση του, το Βρεφοκομείο στεγάστηκε στην Οικία Μπαλλή και στη συνέχεια με ενοίκιο στις Οικίες Γαρδικιώτη (πίσω από τα Ανάκτορα, 1861-68), Π. Δεληγιάννη (1868-73) και Κ. Κόκλα (κοντά στο Ορφανοτροφείο Χατζηκώνστα, 1873-74). Τέλος, η απόφαση της ανέγερσης ιδιόκτητου κτηρίου ελήφθη από το Δημοτικό Συμβούλιο και εγκρίθηκε από τη Νομαρχία το 1871, επί δημαρχίας Παν. Κυριακού.

Μέχρι το 1999 ως αρχιτέκτων του κτηρίου αναφερόταν γενικά ο Παναγιώτης Κάλκος από σειρά πηγών, όπως ο Κ. Μπίρης, οι Ι. Τραυλός και Α. Κόκκου, ο Σ. Κυδωνιάτης, ο Μ. Ευσταθιάδης κ.ά. Κατά το έτος αυτό για πρώτη φορά ο ερευνητής Ε. Σκιαδάς και κατά τα επόμενα χρόνια οι Μ. Μπίρης και Μ. Καρδαμίτση-Αδάμη κ.ά. αναφέρουν ως αρχιτέκτονα του έργου το στρατιωτικό μηχανικό Γεράσιμο Μεταξά. Σύμφωνα με την κρατούσα σήμερα άποψη, τα σχέδια μεν εκπόνησε ο Γ. Μεταξάς, τη δε επίβλεψη έκανε ο Π. Κάλκος. Τέλος, αναφέρεται και η συμμετοχή στο σχεδιασμό και κυρίως στην εκτέλεση του έργου, του επίσης στρατιωτικού μηχανικού Νικολάου

Λυσίππου.

Η θεμελίωση του κτηρίου έγινε στις 15 Οκτωβρίου 1872, επί δημαρχίας Π. Κυριακού, σε δημοτικό οικόπεδο κείμενο στην Πλατεία Ελευθερίας (Κουμουνδούρου). Η οικοδομή περατώθηκε το Μάιο του 1874, «μετ' ολίγον δε χρόνον συνεπληρώθησαν και τα εσωτερικά αυτής και απεπερατώθη η διακόσμησις της». Στα τέλη του 1874 η βασίλισσα Όλγα έθεσε το ίδρυμα υπό την προστασία της, προσέφερε δε μετοχές, που του απέδιδαν 20.000 δραχ. ετησίως.

1.3. Μεταγενέστερη ιστορία του κτηρίου και οικοδομική εξέλιξη του τετραγώνου

Το 1879 τέθηκε θέμα ανέγερσης Θεραπευτηρίου (φωτ. 11), αλλά παρά τις σχετικές δωρεές, λόγω του μεγάλου κόστους, θεραπευτήριο λειτούργησε κατ' αρχάς μέσα στο ίδιο το κτήριο. Το 1889 με παρέμβαση της βασίλισσας Όλγας, η οποία έθεσε και το θεμέλιο λίθο του, ανεγέρθηκε νέο κτίσμα παραπλεύρως του κυρίως κτηρίου, σε σχέδια του μηχανικού Ι. Σουμαρίπα, που στέγαζε το Θεραπευτήριο του ιδρύματος (σήμερα Παιδικός Σταθμός), στο οποίο μέχρι το 1915 λειτούργησε η Παιδιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου.

Τον Ιούλιο του 1887 αποφασίστηκε η ανέγερση Ναού του Βρεφοκομείου, των Αγ. Αναργύρων (φωτ. 11), με πρωτοβουλία της Επιτροπής Κυριών του ιδρύματος και παρέμβαση και εδώ για την προώθηση των σχετικών διαδικασιών της βασίλισσας, η οποία και έθεσε το θεμέλιο λίθο το 1892, πάνω στον οποίο αναγράφηκαν τα ακόλουθα: «ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ Β' Η ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΒΡΕΦΟΚΟΜΕΙΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ ΤΟΝ ΘΕΜΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΟΥΤΟΥ ΛΙΘΟΝ ΙΔΙΑ, ΧΕΙΡΙ ΚΑΤΕΘΕΤΟ ΤΗ, ΙΒ' ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΤΟΥΣ .ΑΩΡΒ' ΕΥΛΟΓΟΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΠΑΡΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΔΕ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΟΥΝΤΩΝ ΤΑ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΚΟΜΕΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΜΕΛΑ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΑΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ Α. ΓΕΡΟΝΤΑ, ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΣΤΡΕΪΤ ΚΑΙ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

ΖΑΧΑΡΙΤΣΑ». Τα σχέδια του ναού εκπόνησε ο μηχανικός του Δήμου Σταμάτης Λάρδης, περατώθηκε τον Αύγουστο του 1893, μεταξύ δε των πρώτων αγιογράφων του περιλαμβάνεται ο Γ. Αντωνιάδης, ενώ το 1917, μετά από αρκετά χρόνια για οικονομικούς λόγους, η αγιογράφηση του ναού συνεχίστηκε από το Ζ. Αγραφιώτη και το 1920 από το Ν. Καρακαλάκη. Επακολούθησε σειρά άλλων κτισμάτων μέχρι το 1935, που πραγματικά κατέκλυσαν την πλατεία Ελευθερίας. Τα κτίσματα αυτά διέφεραν σημαντικά μεταξύ τους ως προς τη μορφολογία, καλύπτονταν δε με ποικιλία τρόπων, δηλ. με κεραμοσκεπή στέγη, με δώμα και με αυλακωτή ή επίπεδη λαμαρίνα. Στη συνέχεια παρατίθενται δύο σειρές σχεδίων του Διονύση Ζήβα, που παραχώρησε στο γράφοντα το τμήμα Παραδοσιακών Κτηρίων και Μνημείων της Διεύθυνσης Αρχιτεκτονικού του Δήμου Αθηναίων.

Η πρώτη από αυτές, με τίτλο: Αποτύπωση Δημοτικού Βρεφοκομείου Αθηνών, μας παρέχει αφενός μεν αποτύπωση του κτηρίου, που εκπονήθηκε το 1967, όταν ακόμη αυτό στέγαζε το Δημοτικό Βρεφοκομείο (σχ. 1-5), με σκιασμένες τις μεταγενέστερες προσθήκες στο αρχικό κτήριο, που περιελάμβαναν, μεταξύ άλλων, δύο πλευρικά κτίσματα εκατέρωθεν του κτηρίου, μεσόροφο και β' όροφο (ο οποίος προστέθηκε το 1936), αφετέρου δε την κατάσταση που επικρατούσε στην πλατεία Ελευθερίας από πλευράς πληθώρας κτισμάτων, με σκιασμένα τα μεταγενέστερα αστικά κτήρια (σχ. 13-16). Η δεύτερη σειρά σχεδίων εκπονήθηκε το 1978 (ενώ δηλ. το κτήριο είχε ήδη παύσει να στεγάζει το Βρεφοκομείο ήδη από το 1977). Περιλαμβάνεται στην Προμελέτη διαρρυθμίσεως Δημοτικού Βρεφοκομείου Αθηνών σε σχετικό δε συνοδευτικό σημείωμα ο μελετητής, στα πλαίσια της μετατροπής του κτηρίου του Βρεφοκομείου σε Δημοτική Πινακοθήκη, προτείνει την καθαίρεση όλων των προσκτισμάτων της πλατείας, καθώς και όλων των προσθηκών του ίδιου του κτηρίου (σχ. 6-7).

Τελικά, παράλληλα με τη γενική επισκευή και μεταρρύθμιση του κτηρίου προκειμένου να στεγάζει τη Δημοτική Πινακοθήκη, που πραγματοποιήθηκε στο διάστημα 1980-82, βάσει της Μελέτης επισκευής και διαρρυθμίσεως του Δημοτικού Βρεφοκομείου σε Δημοτική Πινακοθήκη (1979-81) (σχ. 8-10), από τη Διεύθυνση Αρχιτεκτονικού του Δήμου Αθηναίων, καθαιρέθηκαν τα περισσότερα προσκτίσματα της πλατείας, καθώς

και σειρά προσθηκών στο ίδιο το κτήριο, διατηρούνται δε σήμερα μόνο το κτήριο του πρώην Θεραπευτηρίου στη νοτιοδυτική γωνία της πλατείας, που σήμερα λειτουργεί ως Παιδικός Σταθμός του Δήμου (και ανακαινίστηκε επίσης κατά την περίοδο αυτή), ο ναός των Αγ. Αναργύρων, ο οποίος ανακαινίστηκε αρκετές φορές, καθώς και πρόσφατα, στα τέλη της δεκαετίας του 1990, βάσει της μελέτης: Αποκατάσταση όψεων Ι.Ν. Αγ. Αναργύρων Δημοτικού Βρεφοκομείου (πλατεία Κουμουνδούρου) (1996) (σχ. 19) και οι δύο πλευρικές προσθήκες του κεντρικού κτηρίου, με το αιτιολογικό «της ιστορικότητας τους, της καλής μορφολογικής εντάξεως, της ενδεχόμενης κατασκευής τους από τον Κάλκο και της ωφελιμότητας τους για τη σύγχρονη χρήση», με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί ευρύς χώρος πρασίνου και να αναδειχθούν σε σχέση με την προηγούμενη κατάσταση τόσο το αρχικό κτήριο, όσο και ο ναός.

Το κτήριο στέγαζε από το Σεπτέμβριο του 1982 την Πινακοθήκη του Δήμου. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, βάσει της μελέτης: Κτίριο Παλαιού Βρεφοκομείου επί της οδού Πειραιώς, Πλατεία Κουμουνδούρου: Επισκευή ζημιών εκ σεισμού (1981), έγιναν στερέωσες εργασίες, σε συνέχεια των βλαβών που υπέστη από το σεισμό του 1981, ενώ περί τα τέλη της δεκαετίας τοποθετήθηκαν κιγκλιδώματα ασφαλείας στα παράθυρα του ισογείου (σχ. 11). Στο διάστημα 1997-98, αν και η νέα επέμβαση στο κτήριο είχε ως αντικειμενικό σκοπό την κατάλληλη διαμόρφωση εκθεσιακού χώρου, βάσει της μελέτης: Διαμόρφωση εκθεσιακού χώρου στο κτίριο της Δημοτικής Πινακοθήκης (1997-98), τελικά επεκτάθηκε και στο φέροντα οργανισμό, λόγω της σημαντικής του διάβρωσης. Τέλος, το αρχικό κιγκλίδωμα περίφραξη (σχ. 17-18 σε αποτύπωση, φωτ. 11) συμπληρώθηκε στο πίσω μέρος του κτηρίου, βάσει της μελέτης: Περίφραξη του κτιρίου της Δημοτικής Πινακοθήκης στην οδό Πειραιώς (πλ. Κουμουνδούρου) (1998).

1.4. Ρυθμός του κτηρίου

Για το ρυθμό του αρχικού κτηρίου, ο Κ. Μπίρης γράφει ότι ο αρχιτέκτων «με την τοξωτήν στοάν, την οποίαν ετοποθέτησεν εις την πρόσοψιν, αντέδρασεν εις την μονοτονίαν, αλλά και εις την ψυχρότητα του απολύτου νεοκλασικού Ελληνικού ρυθμού, προσδώσας εις αυτόν κάποιον

αισθηματικόν τόνον».

2. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΟΜΟΧΤΑΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

2.1.Γενικά

Το αρχικό κτήριο του Βρεφοκομείου περιελάμβανε, όπως προαναφέρθηκε, μόνο το κεντρικό κτήριο, το οποίο κτίστηκε στο διάστημα 1872-74 και αποτελείτο από υπόγειο (στο νότιο τμήμα του), υπερυψωμένο ισόγειο και όροφο. Η κάτοψη του είναι σχήματος «διπλού ταυ», με τις δυο εγκάρσιες πτέρυγες του κάθετες επί της οδού Πειραιώς. Κεντρικός διάδρομος χωρίζει το βόρειο από το νότιο τμήμα του. Από τις μεταγενέστερες προσθήκες διατηρούνται μόνο τα δύο πλευρικά προσκτίσματα.

Στην κύρια είσοδο του κτηρίου, στον άξονα της πρόσοψης επί της οδού Πειραιώς, οδηγούμεθα μέσω μικρού πλάτους μαρμάρινης κλίμακας και παράλληλης προς την πρόσοψη τοξωτής στοάς. Οι λοιπές είσοδοι και η εσωτερική διαρρύθμιση φαίνονται στα παρατιθέμενα στη συνέχεια σχέδια κατόψεων και όψεων.

2.2.Φέροντα στοιχεία

Ο κατακόρυφος φέρων οργανισμός αποτελείται από τοιχοποιία από αργολιθοδομή πάχους 50-60 cm περίπου, με γωνιολίθους στις γωνίες του κτηρίου και στους λαμπάδες των ανοιγμάτων. Τα λιθοσώματα είναι ασβεστολιθικής προέλευσης και το συνδετικό υλικό ασβεστοκονίαμα. Η τοξωτή στοά που κοσμεί το κεντρικό τμήμα της πρόσοψης, διαθέτει τέσσερις τετραγωνικής διατομή μαρμάρινους κίονες στο κεντρικό της τμήμα και δύο ημικίονες στα άκρα της (φωτ. 2, 4).

Σε ό,τι αφορά τον **οριζόντιο φέροντα οργανισμό**, το κτήριο διαθέτει

στέγη με ξύλινα ζευκτά, τεγίδες, πέτσωμα και βυζαντινά κεραμίδια, καθώς και ξύλινα πατώματα. Σχετικά με τα τελευταία, το 1997 υπήρξε μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα εξέλιξη. Συγκεκριμένα, μετά την έναρξη προγραμματισμένων εργασιών ανάρτησης ψευδοροφών, στα πλαίσια διαμόρφωσης εκθεσιακού χώρου στο κτήριο, αποκολλήθηκε τμήμα οροφοκονιάματος του ισογείου σε μεγάλη αίθουσα, πράγμα που προκάλεσε τη για λόγους ασφαλείας καθαίρεση των οροφοκονιαμάτων στις τρεις μεγάλες αίθουσες του ισογείου, καθώς και τμήματος των αντίστοιχων του ορόφου, με αποτέλεσμα να έλθουν σε φως οι φέρουσες κατασκευές του πατώματος (φωτ. 9) και της οροφής του ορόφου, οι οποίες αποτελούντο από δοκούς από πελεκητή ξυλεία, διατομής 18x20 cm περίπου, τοποθετημένες κατά τη μία έννοια των αιθουσών ανά αποστάσεις 35-40 cm και πακτωμένες στα άκρα τους σε φωλιές μέσα στις λιθοδομές του κτηρίου. Το βέλος κάμψης στο μέσο των δοκών αυτών ανερχόταν σε 5-10 cm. Οι περισσότερες από τις δοκούς είχαν προσβληθεί από σαράκι, με αποτέλεσμα η διάβρωση τους να φθάνει μέχρι και το 50% και άρα να έχει μειωθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό η φέρουσα ικανότητα τους, με κίνδυνο πλέον κατάρρευσης τους, λαμβανομένου υπόψη και του σημαντικού κινητού φορτίου, που δέχονταν από το πάτωμα του ορόφου, λόγω της λειτουργίας του χώρου ως πινακοθήκης, άρα της κυκλοφορίας σ' αυτόν πολλών επισκεπτών.

Τα παραπάνω οδήγησαν στην καθαίρεση της υπάρχουσας φέρουσας κατασκευής του πατώματος του ορόφου και στην κατασκευή νέας από ισχυρές ξύλινες δοκούς, πακτωμένες στις υπάρχουσες δοκοθήκες της λιθοδομής (φωτ. 10). Στην περίπτωση της οροφής του ορόφου, κάτω από την υπάρχουσα φέρουσα κατασκευή δημιουργήθηκε ένας ανεξάρτητος σκελετός από κοίλες σιδηροδοκούς, πακτωμένες σε φωλιές μέσα στις λιθοδομές, με σκοπό την ανάρτηση της από γυψοσανίδα ψευδοροφής, που προβλεπόταν από τη μελέτη (φωτ. 10).

Από τα λοιπά οριζόντια στοιχεία ενδιαφέρον παρουσιάζει η σειρά των σταυροθολίων της οροφής της στοάς, με τις ενδιάμεσες παράλληλες αψίδες (φωτ. 7). Τα ανώφλια των ανοιγμάτων είναι γενικά «επίπεδα» αψιδωτά από συμπαγείς οπτοπλίνθους, με ανακουφιστικά τόξα υπεράνω αυτών, επίσης από

συμπαγείς οπτοπλίνθους (φωτ. 5).

Τέλος, στη φωτ. 7 φαίνεται η κεντρική εσωτερική ξύλινη κλίμακα του κτηρίου. Δύο ακόμη βοηθητικά κλιμακοστάσια στο πίσω μέρος των πτερύγων καταργήθηκαν σε σημαντικό βαθμό στις αρχές της δεκαετίας του 1980 (βλ. §2.4).

2.3. Άλλα στοιχεία

Οι όψεις του κτηρίου είναι επιχρισμένες, έχουν δε χρησιμοποιηθεί τόσο σε κατακόρυφα στοιχεία, όσο και σε οριζόντια (παραστάδες, κορωνίδες, γείσα κλπ.) τραβηχτά κονιάματα. Σημειώνεται επίσης το μαρμάρινο στηθαίο υπεράνω της τοξοστοιχίας.

Τα ανοίγματα των όψεων είναι ορθογωνικά και πλαισιώνονται με παραστάδες και οριζόντια και κατακόρυφα κυμάτια. Τα κουφώματα, συμπεριλαμβανόμενης της υψηλής θύρας της κύριας εισόδου, είναι ξύλινα.

2.4. Μεταγενέστερες επεμβάσεις και στατική συμπεριφορά του κτηρίου

Οι μεταγενέστερες προσθήκες στον περί το κτήριο χώρο δεν άφησαν ανέπαφο και το ίδιο το αρχικό κτήριο, αφορούσαν δε, πέραν των συνεχόμενων με αυτό δύο πλευρικών προσκτισμάτων, μεσόροφο (ο οποίος εκτεινόταν κυρίως στα νότια ημίση των εγκάρσιων πτερύγων, καθώς και στα δύο αυτά προσκτίσματα), β' όροφο (επίκτισμα που καταλάμβανε το νότιο τμήμα του κεντρικού τμήματος του κτηρίου και τμήμα των εγκάρσιων πτερύγων του) και πρόχειρη προσθήκη εν προβάλω στη νοτιοανατολική πλευρά της δυτικής πτέρυγας του α ορόφου.

Βάσει της Μελέτης επισκευής και διαρρυθμίσεως του Δημοτικού Βρεφοκομείου σε Δημοτική Πινακοθήκη (1979-81), έγιναν στο διάστημα 1980-82 οι ακόλουθες βασικές μετατροπές: καθαίρεση του επικτίσματος στο ύψος της στέγης (σε συνδυασμό με την αποκατάσταση της τελευταίας), του

μεσορόφου (εκτός από τους χώρους των πλευρικών κτισμάτων), της πρόχειρης προσθήκης στο νοτιοανατολικό τμήμα της δυτικής πτέρυγας, των δύο βοηθητικών κλιμακοστασίων (σε σημαντικό βαθμό), ορισμένων ενδιάμεσων τοίχων (με αποτέλεσμα τη δημιουργία μεγαλύτερων χώρων) κλπ.

Η επέμβαση επίσης συμπεριέλαβε γενικότερη αποκατάσταση του κτηρίου, όπως νέα επιχρίσματα με τριπτή μαρμαροκονία, χρωματισμούς τοίχων και οροφών, αντικατάσταση των φθαρμένων κουφωμάτων με νέα ίδια με τα υπάρχοντα, κατάργηση των παραθύρων του μεσορόφου, καθώς και των τριών παραθύρων του ανατολικού πλευρικού κτίσματος επί της οδού Πειραιώς (σήμερα υπάρχουν τυφλά μικρά μακρόστενα παράθυρα και (?τα δύο πλευρικά κτίσματα), αποκατάσταση εξωτερικών κυματίων και γείσων, λείανση και στίλβωση μαρμάρινων στοιχείων (στηθαίων, εξωτερικών κλιμακοστασίων κλπ.), τροποποίηση της μορφής των στηθαίων των πλευρικών κτισμάτων και μόνωση και επίστρωση των δωματίων τους με πλάκες, δαπεδόστρωση του ισογείου με πλάκες λευκού και λωρίδες γκριζόμαυρου μαρμάρου κ.ά.

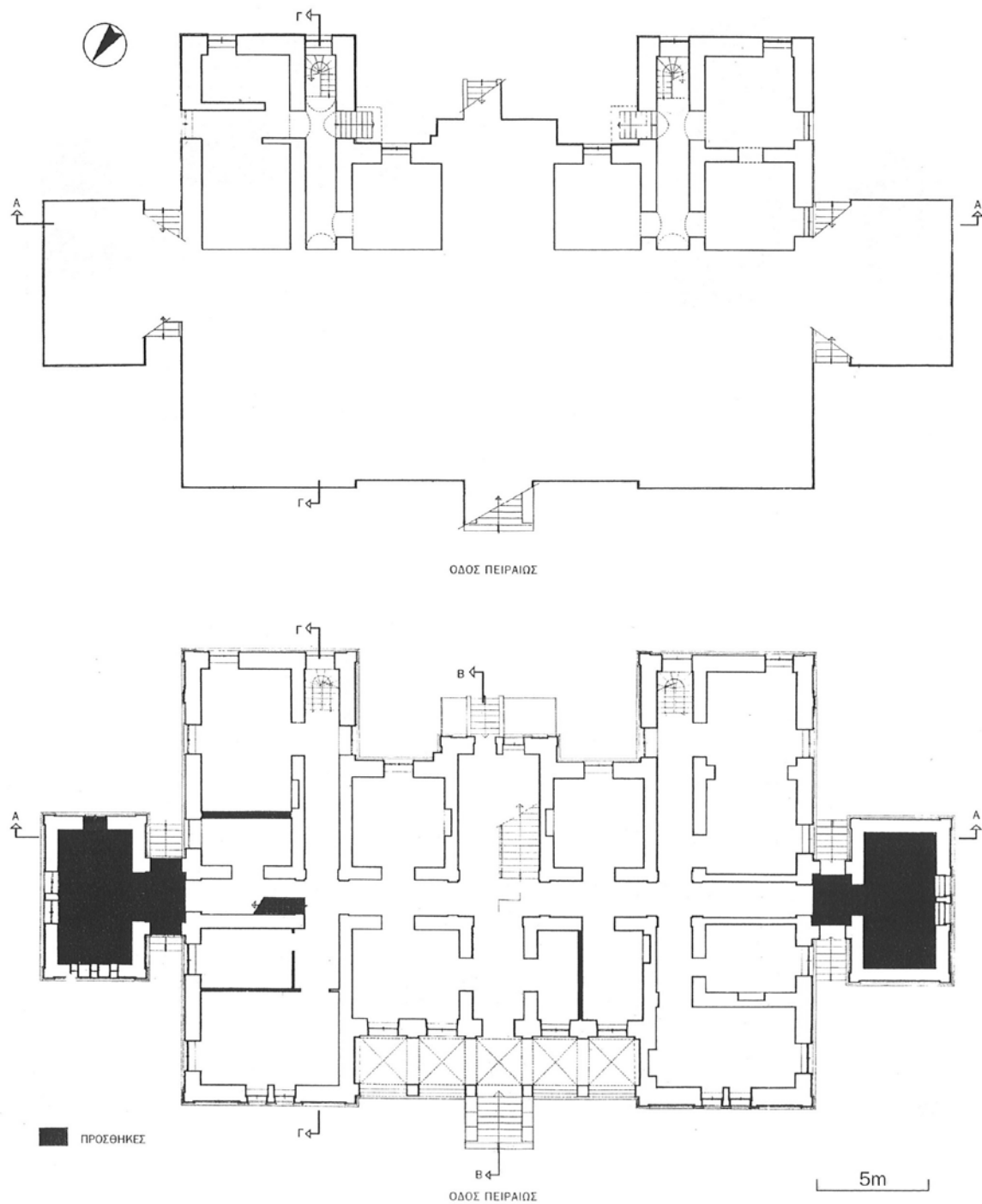
Στα σχ. 8-10 παρατίθενται τα καταργηθέντα, αλλά και τα νεοδημιουργηθέντα στοιχεία στις κατόψεις υπογείου, ισογείου και ορόφου, στην οπίσθια και στις πλάγιες όψεις, καθώς και η πρόσοψη του ενός από τα δύο πλευρικά συμμετρικά κτίσματα, με τα νέα στηθαία και τυφλά παράθυρα (η πρόσοψη του αρχικού κτηρίου παρέμεινε ως είχε).

Ενώ το κτήριο επισκευαζόταν, έγινε ο σεισμός του 1981, υπό την επήρεια ανέδειξαν τις αδυναμίες του. Αναλυτικότερα, παρουσιάστηκαν αποκολλήσεις στις συμβολές των τοίχων, ρωγμές στο σύνολο σχεδόν των ανωφλίων, κατακόρυφες ρωγμές στους τοίχους του κλιμακοστασίου και γενικά στις γωνίες των τοίχων και λαμπάδων, καθώς και ρωγμές στο σύνολο των οροφοκονιαμάτων (βλ. ενδεικτικά σχ. 12). Τα αίτια των βλαβών αυτών εντοπίστηκαν κυρίως στην έλλειψη περιμετρικού διαζώματος (chainage) στην οροφή του ορόφου, με αποτέλεσμα την αποκόλληση των τοίχων στις γωνίες και τη δημιουργία ρωγμών περιμετρικά στο επάνω μέρος των τοίχων, λόγω αδυναμίας παραλαβής εφελκυστικών τάσεων.

Με βάση τα παραπάνω έγινε στερέωση του κτηρίου με κυριότερες επεμβάσεις: την τοποθέτηση σιδερένιων ελκυστήρων για τη συγκράτηση των τοίχων μεταξύ τους (η μελέτη προέβλεπε χαλύβδινους ελκυστήρες διατομής 4.5 cm^2 , στηριζόμενους στις άκρες των τοίχων σε χαλύβδινες διατομές U200, με διπλά παξιμάδια, βλ. σχ. 12), την επισκευή των ρωγμών των τοίχων και την ενίσχυση της δυσκαμψίας της στέγης.

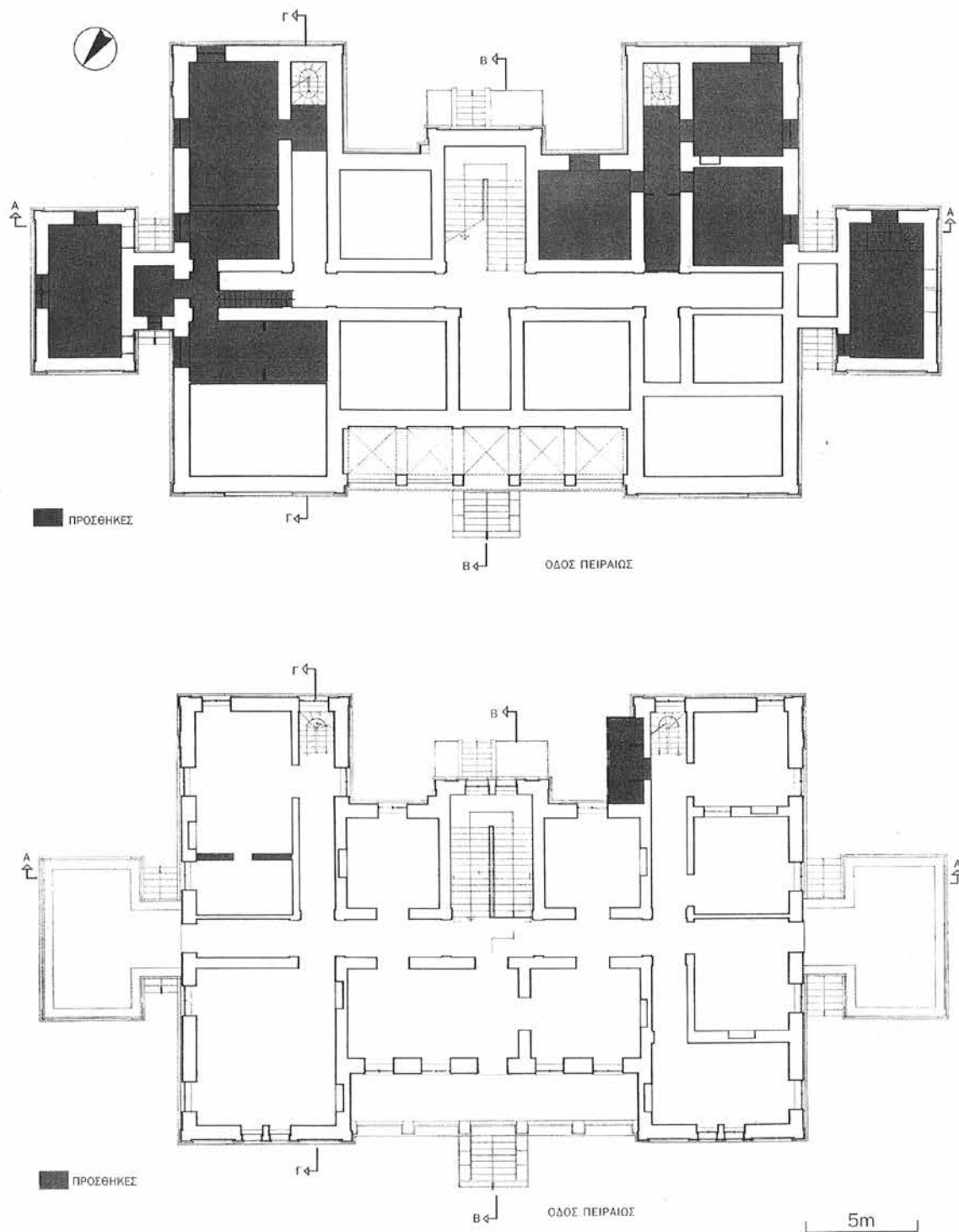
Τέλος, περί τα τέλη της δεκαετίας του 1980, όπως προαναφέρθηκε, τοποθετήθηκαν κιγκλιδώματα ασφαλείας στα παράθυρα του ισογείου (σχ. 11), ενώ στα 1997-98, κατά τη διάρκεια εργασιών διαμόρφωσης νέου εκθεσιακού χώρου, έγιναν επεμβάσεις στα διαβρωμένα πατώματα του κτηρίου (βλ. λεπτομέρειες στην §2.2, σε συνδυασμό με περιγραφή της προϋπάρχουσας κατάστασης).

3. ΣΧΕΔΙΑ

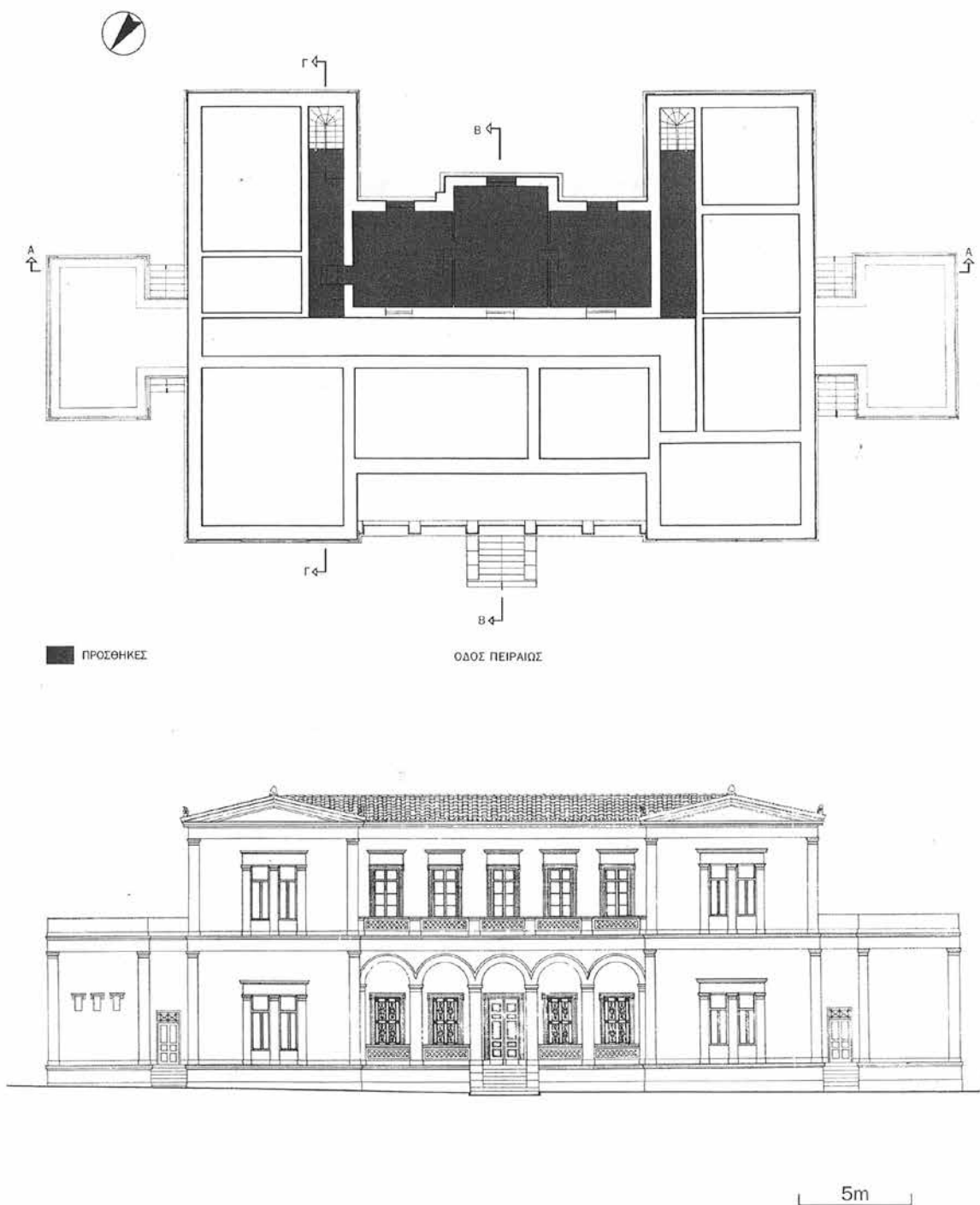
Σχ. 1. Κατόψεις υπογείου (επάνω) και ισόγειου (κάτω), στα πλαίσια της μελέτης: Άποτύπωση Δημοτικού Βρεφοκομείου Αθηνών (1967) (Αρχείο Διεύθυνσης Αρχιτεκτονικού Δήμου Αθηναίων).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄,

Σχ. 2. Κατόψεις μεσορόφου (επάνω) και α' ορόφου (κάτω) (πηγή: ό.π. σχ. 1).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β', Αθήνα

Σχ. 3. Κάτοψη β' ορόφου (επάνω) και πρόσοψη (κάτω) (πηγή: δ.π. σχ. 1).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β', Αθήνα 2007.σελ.155

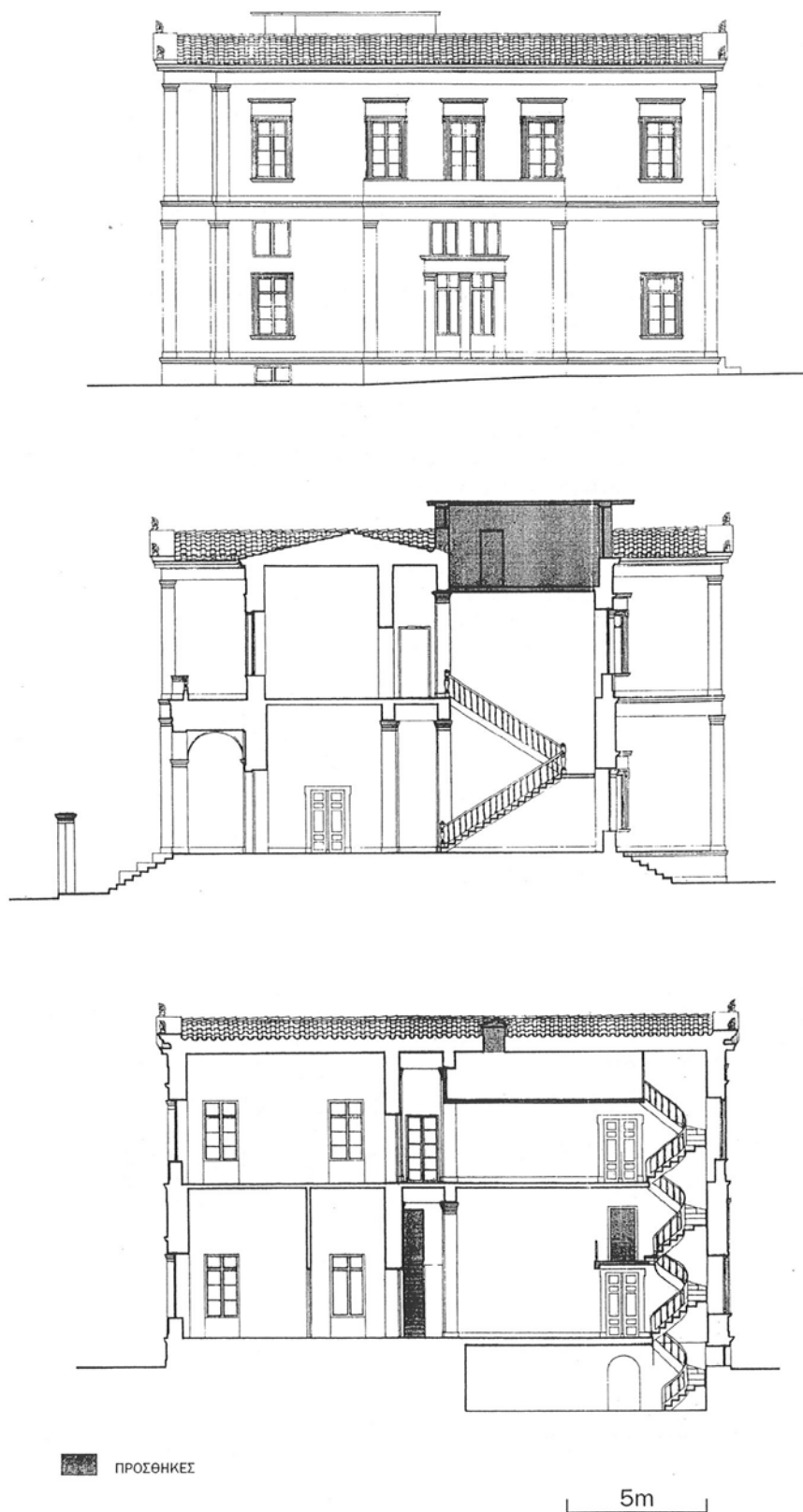

5m

Σχ. 4. Οπίσθια όψη (επάνω) και τομή Α-Α (κάτω) (πηγή: ό.π. σχ. 1).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και

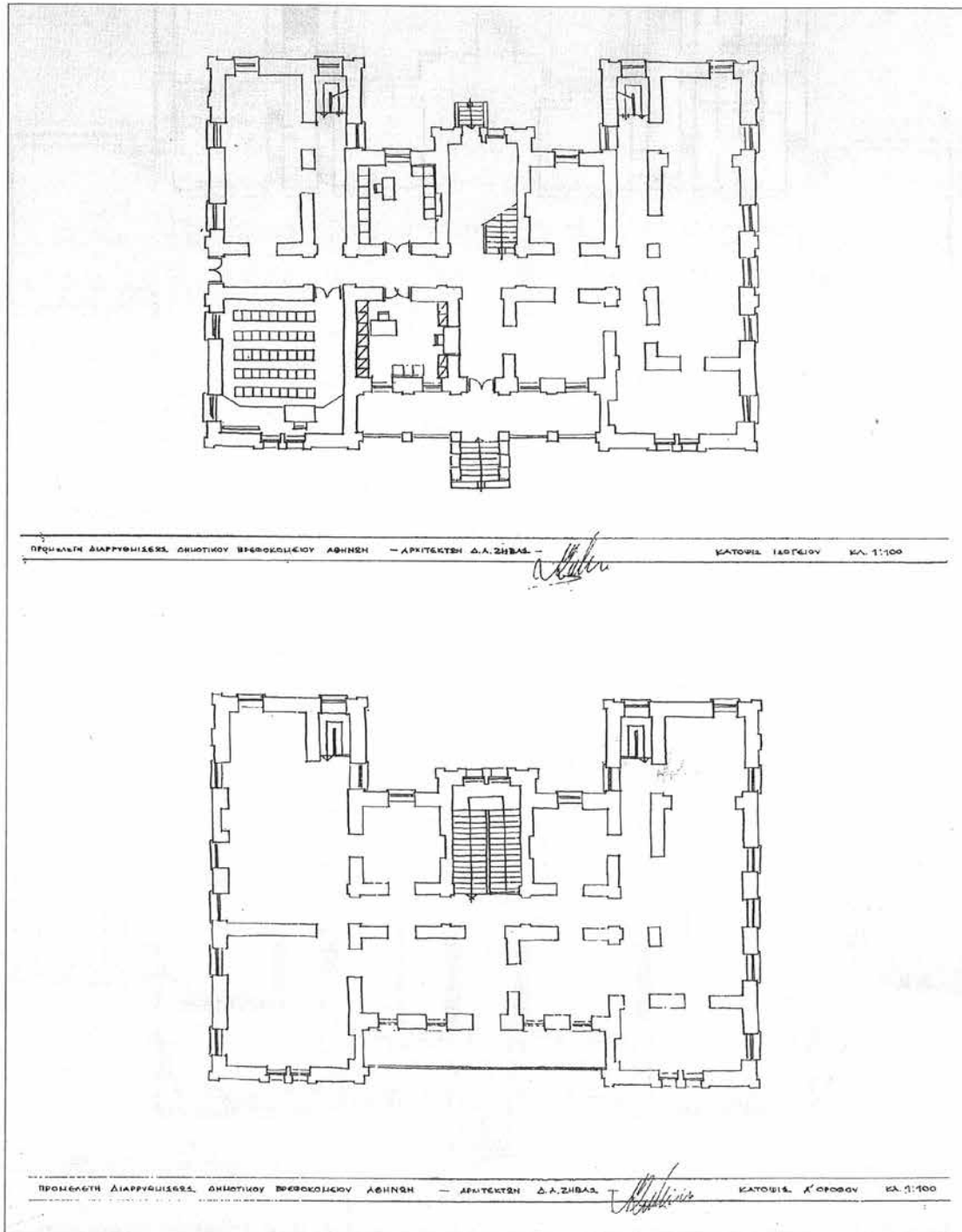
των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα 2007.σελ.156

Σχ. 5. Ανατολική όψη (η δυτική είναι ίδια) (επάνω) και τομές Β-Β (μέσο) και Γ-Γ (κάτω) (πηγή: ό.π. σχ. 1).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και

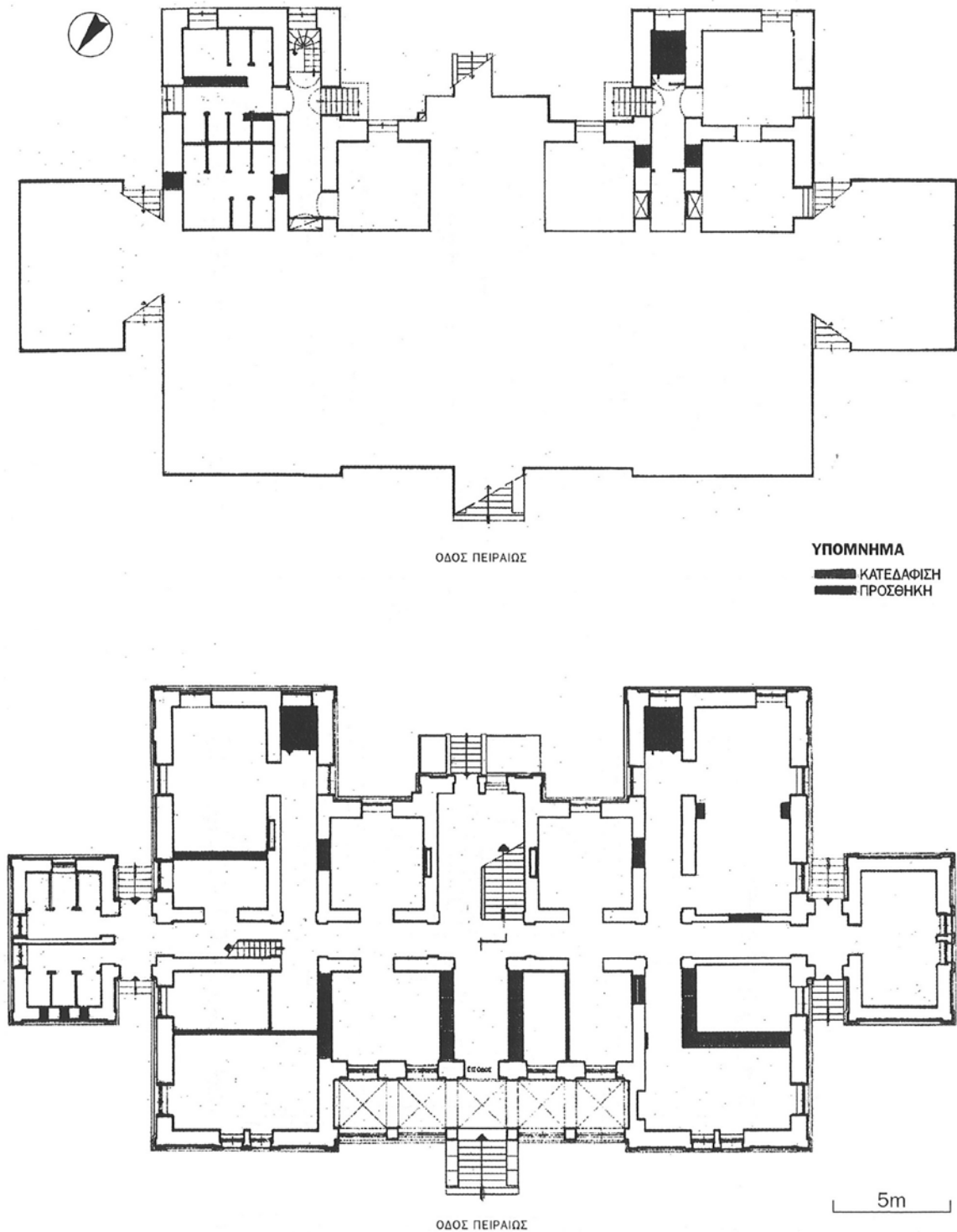
των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα 2007.σελ.157

5m

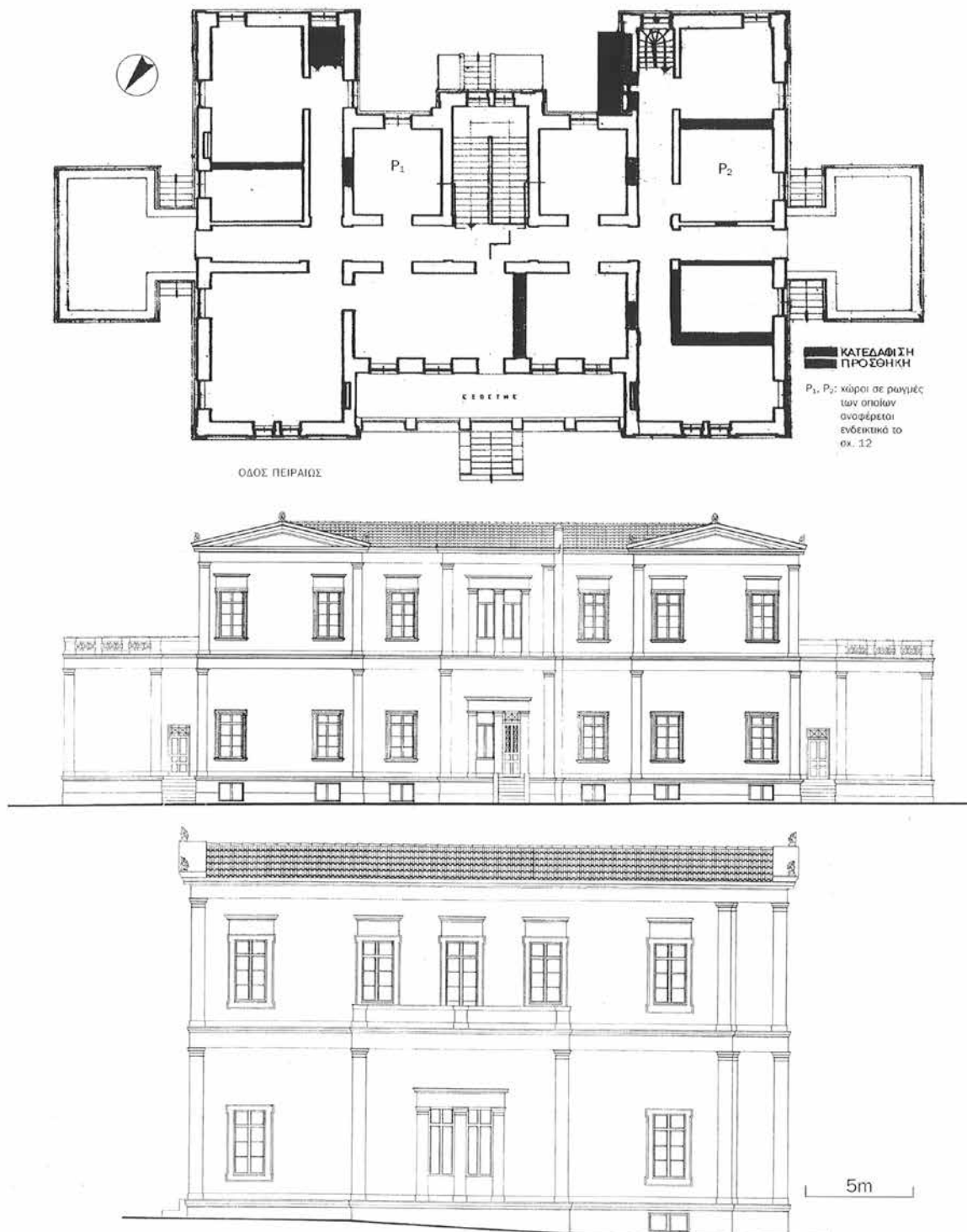
Σχ. 7. Κατόψεις ισογείου (επάνω) και α' ορόφου (κάτω) (πηγή: ό.π. σχ. 6).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής

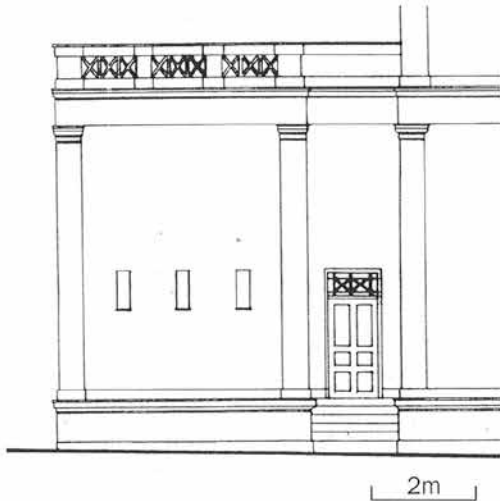
Σχ. 8. Κατόψεις υπογείου (επάνω) και ισογείου (κάτω), μετά την υλοποίηση της Μελέτης επισκευής και διαρρυθμίσεως του Δημοτικού Βρεφοκομείου σε Δημοτική Πινακοθήκη (1979-81). Οι κατεδαφίσεις και οι προσθήκες αναφέρονται σε σύγκριση με την αποτύπωση του 1967. Σημειώνεται ότι τα παράθυρα του ανατολικού πλευρικού προσκτίσματος καταργήθηκαν, σήμερα δε υπάρχουν τυφλά μικρά μακρόστενα παράθυρα και στα δύο πλευρικά κτίσματα (βλ. σχ.10) (Αρχεία Διεύθυνσης Αρχιτεκτονικού Δήμου Αθηναίων και ΥΠΠΟ/ΔΠΚΑΝΜ, επικαιροποίηση κάτοψης ισογείου (2001): Ν. Θανόπουλος).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα 2007.σελ.160

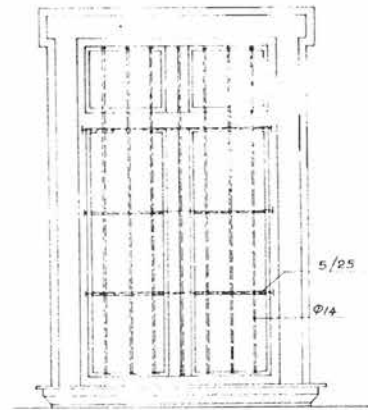

Σχ. 9. Κάτοψη α' ορόφου (επάνω), οπίσθια όψη (μέσο) και δυτική όψη (κάτω) (η ανατολική όψη είναι ίδια). Οι κατεδαφίσεις και οι προσθήκες αναφέρονται σε σύγκριση με την αποτύπωση του 1967 (πηγή: ό.π. σχ. 8, ελιζαιροποίηση κάτοψης α' ορόφου (2001): Ν. Θανόπουλος).

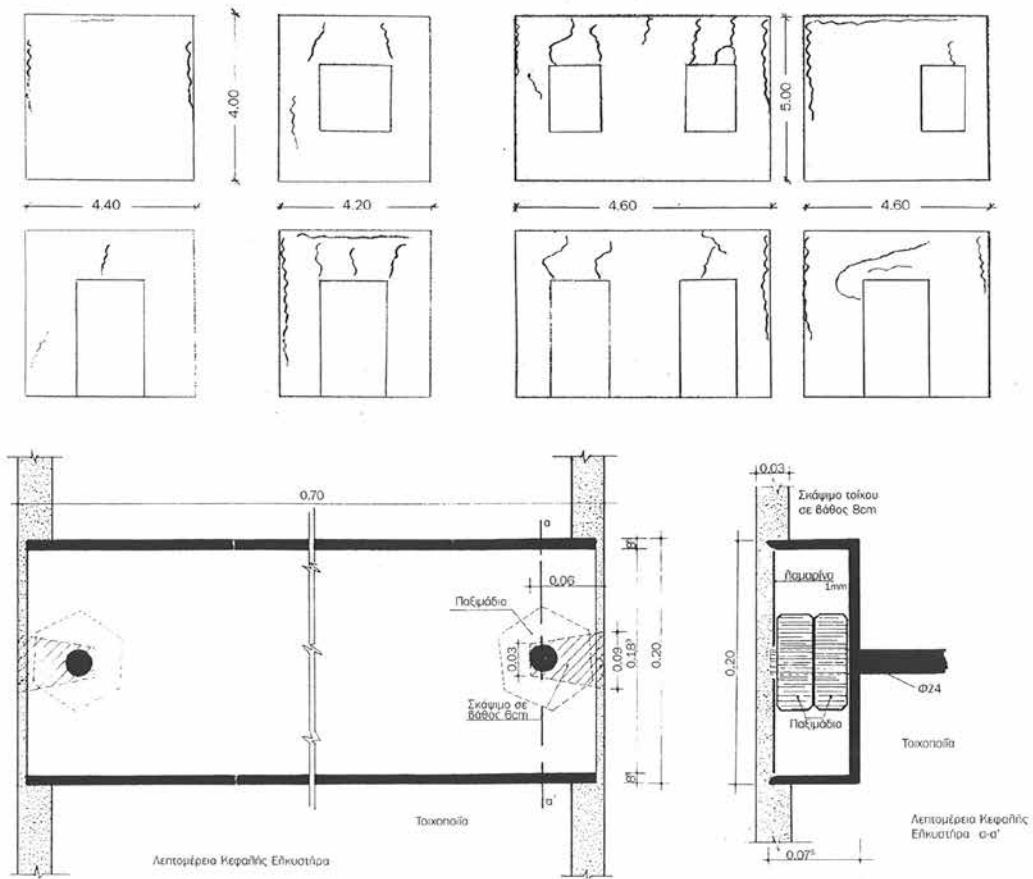
Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β', Αθήνα

Σχ. 10. Το ανατολικό πλευρικό κτίσμα με το νέο στηθαίο και τα τρία τυφλά παραθύρα (πηγή: ό.π. σχ. 8).

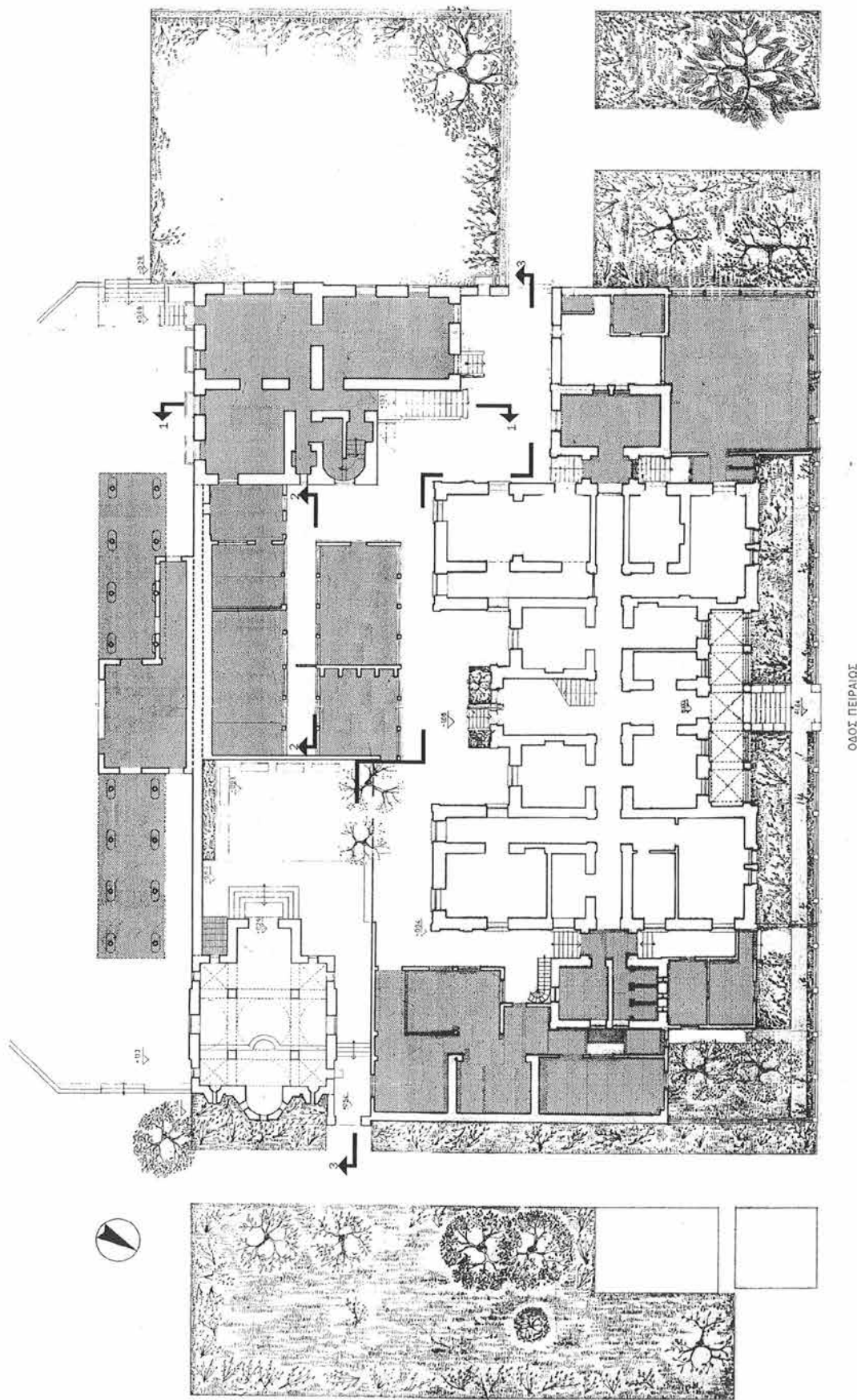
Σχ. 11. Κιγκλίδωμα ασφαλείας των παραθύρων του ισογείου (πηγή: ό.π. σχ. 8).

Σχ. 12. Ενδεικτικά σκαριφήματα των ρωγμών στους χώρους P_1 και P_2 (βλ. σχ. 9) του ορόφου του κτηρίου (επάνω) και λεπτομέρειες χαλύβδινου ελικυστήρα για τη συγκράτηση των τοίχων (κάτω), στα πλαίσια της μελέτης: Δημοτικό Βρεφοκομείο. Κτίριο Παλαιού Βρεφοκομείου επί της οδού Πειραιώς, Πλατεία Κουμουνδούρου: Επισκευή ζημιών εκ σεισμού (1981) (Αρχείο ΥΠΠΟ/ΔΗΚΑΝΜ).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής

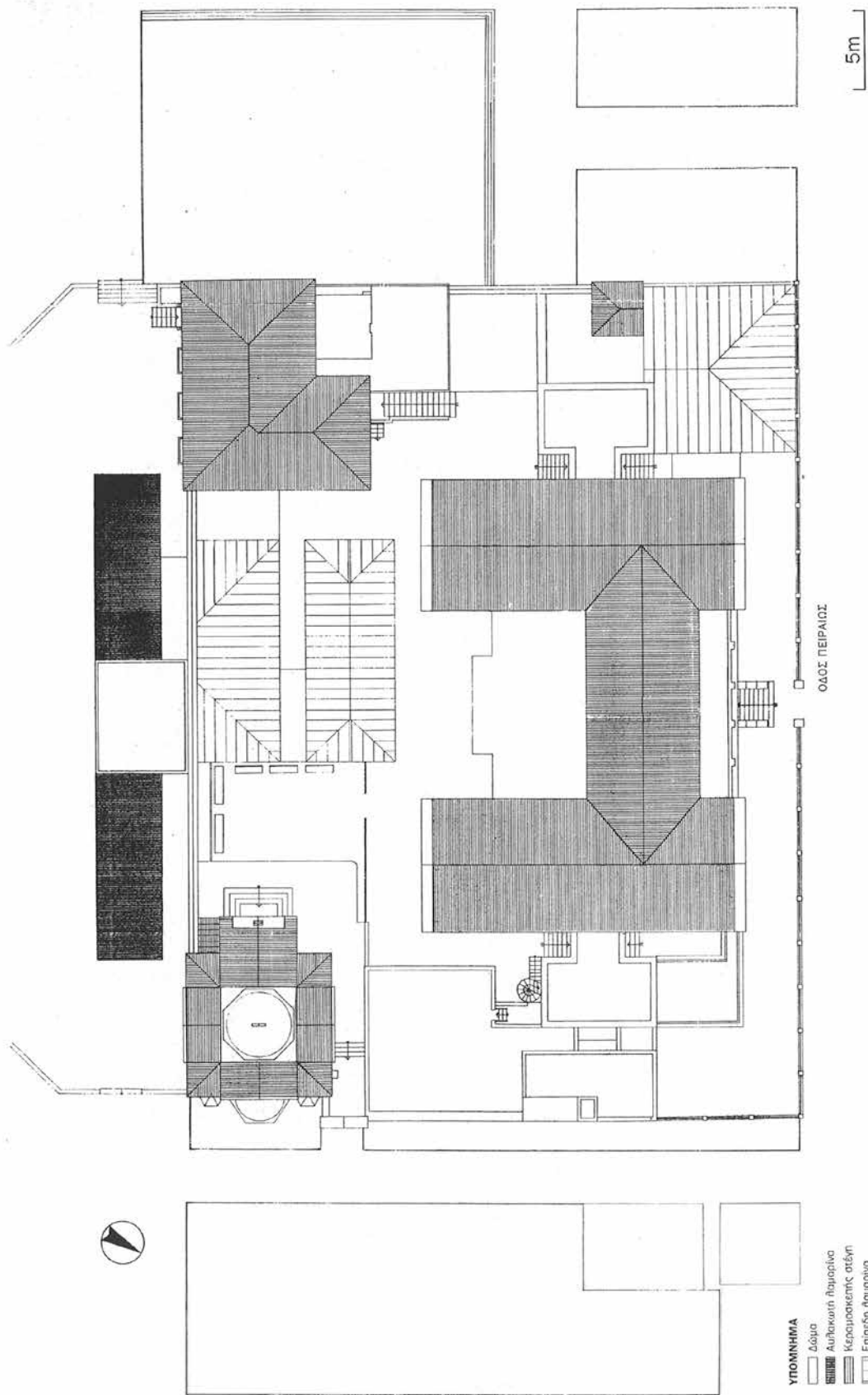
μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα
2007.σελ.162

Σχ. 13. Κάτοψη ισογείων των περί το Βρεφοκομείο αστικών κτηρίων. Σκιασμένα είναι τα μεταγενέστερα του αγροτικού κτήρια (πηγή: ό.π. σφ. 1).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και

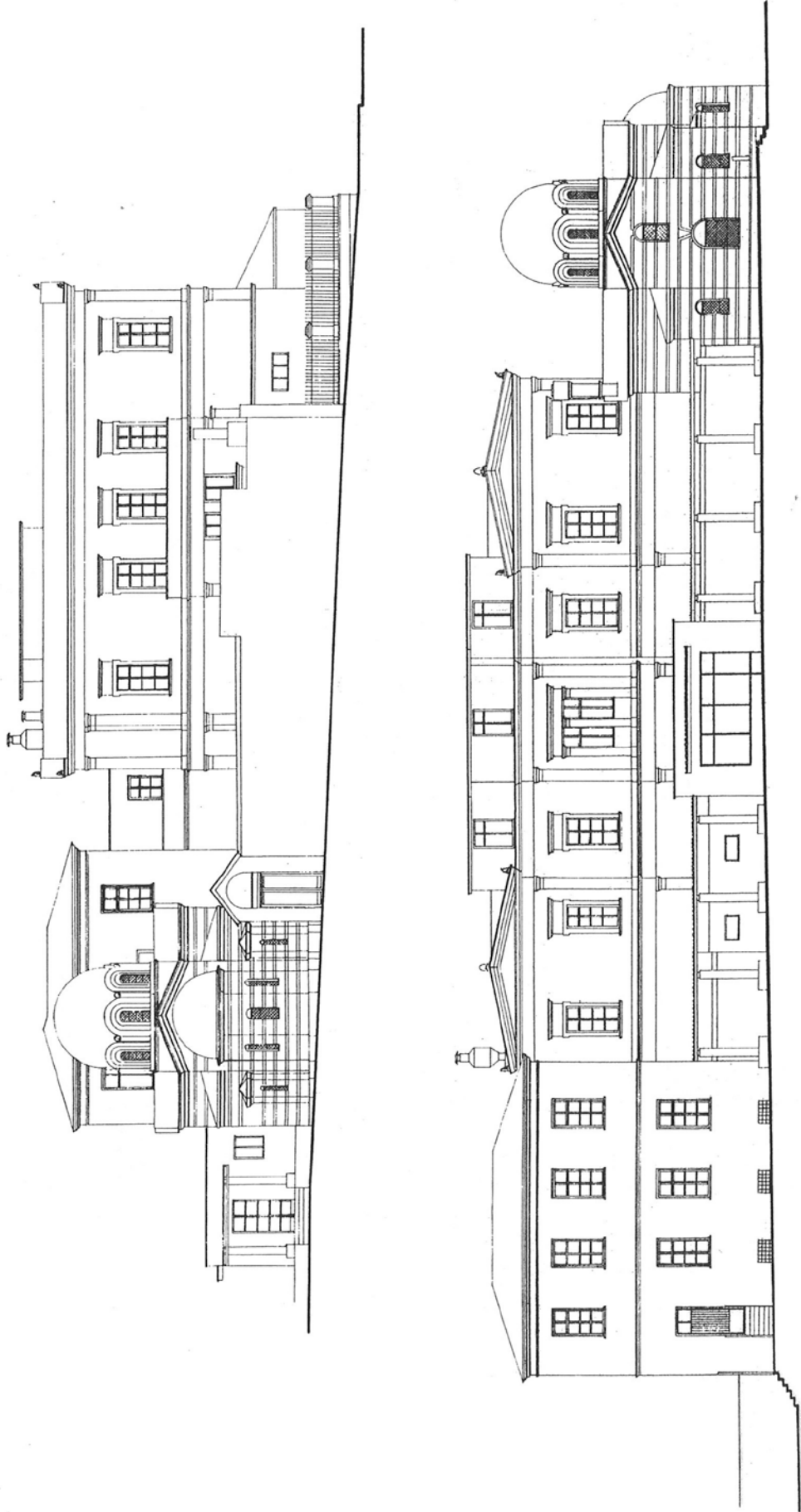
των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα 2007.σελ.163

Σχ. 14. Κάτωγη στεγών των περί το Βρεφοκομείο ασιατικών κτηρίων (πηγή: ό.π. σελ. 1).

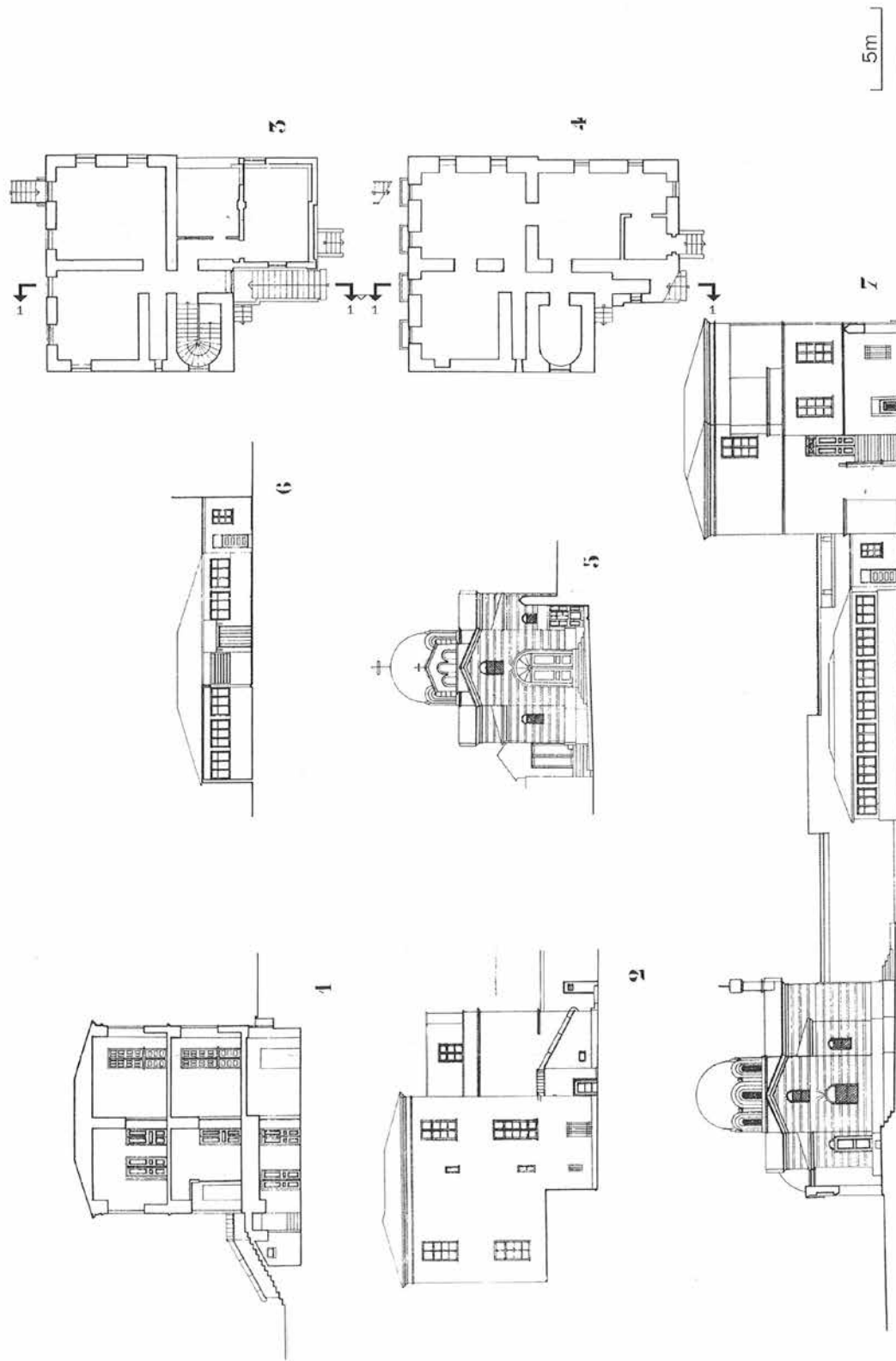
Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και

των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα 2007.σελ.164

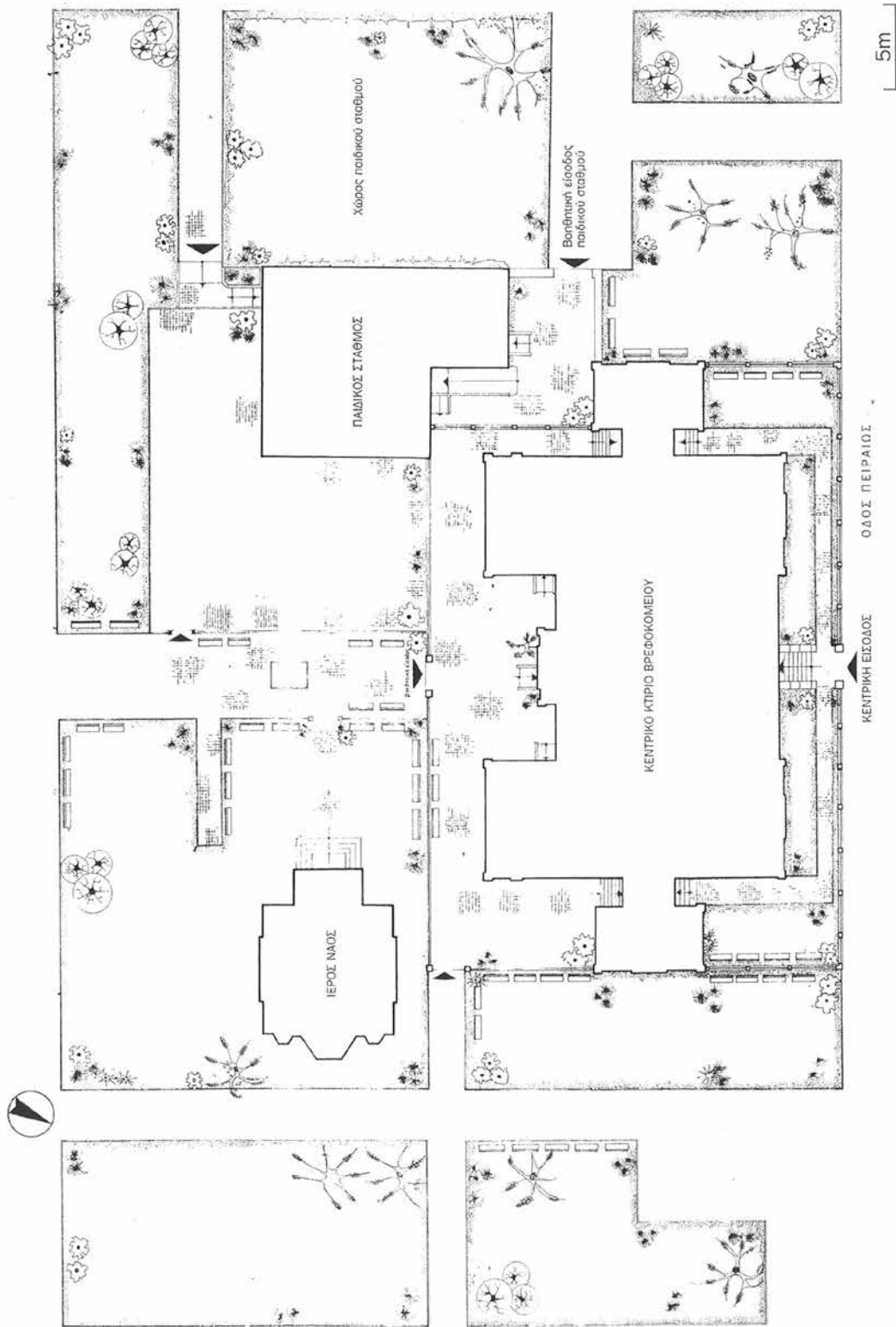
Σχ. 15. Ανατολική και νότια όψη του ναού και των αστικών κτηρίων (κάτω) (πηγή: ό.π. σχ. 1).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα 2007.σελ.165

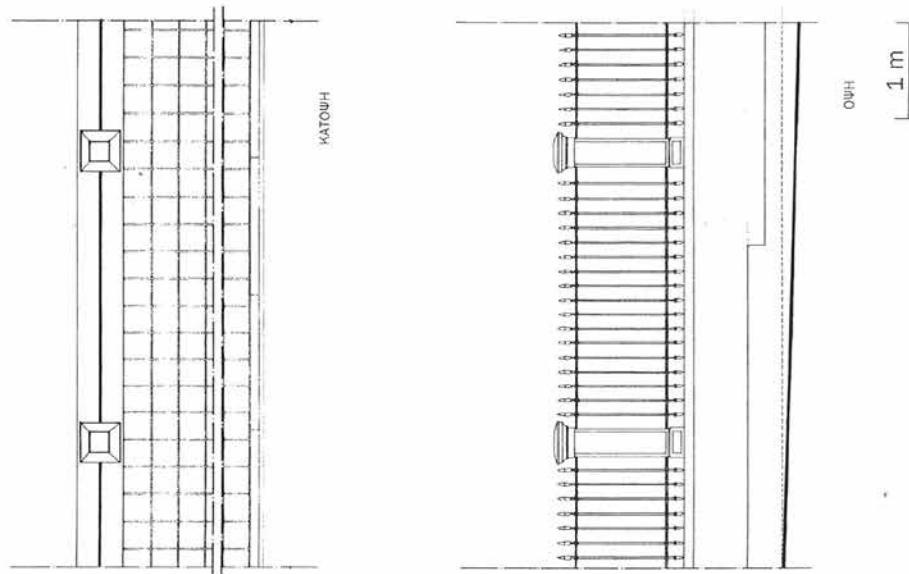
Σχ. 16. 1-4 Κτήριο Θεραπευτηρίου (σήμερα Παιδικού Σταθμού) (1 Τομή 1-1, 2 Ανατολική όψη, 3 Κάτοψη ορόφου, 4 Κάτοψη υπογείου), 5 Δυτική όψη Ι. Ν. Αγ. Αναργύρων, 6 Όψεις 2-2 και 3-3 (βλ. σχ. 13: θέσεις τομής 1-1 και όψεων 2-2 και 3-3) (πηγή: ό.π. σ. 1).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β', Αθήνα

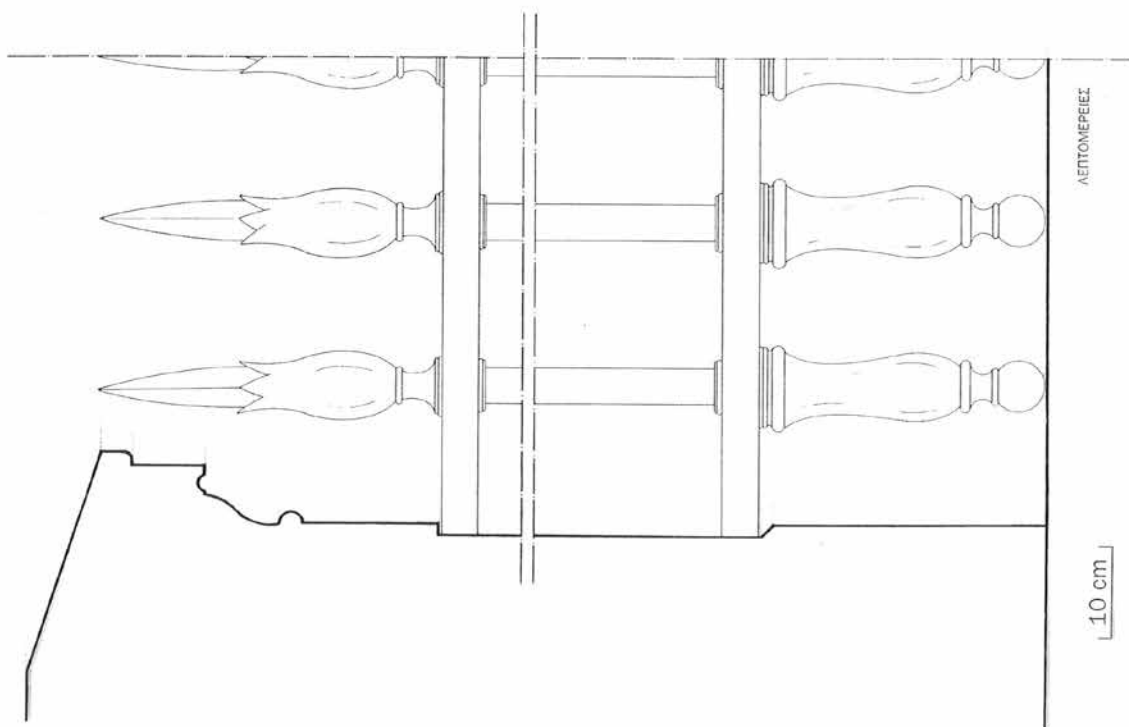

Σχ. 17. Τοπογραφικό της σημερινής διαμόρφωσης του περί το Βρεθοκομείο χώρου, στα πλαίσια της μελέτης: Περίφραξη του κτιρίου της Δημοτικής Πανακοθήκης στην οδό Πειραιώς (Πλάτεια Κομμονούρου) (1998) (Αρχείο Διεύθυνσης Αρχιτεκτονικού Δήμου Αθηνών).

των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα 2007.σελ.167

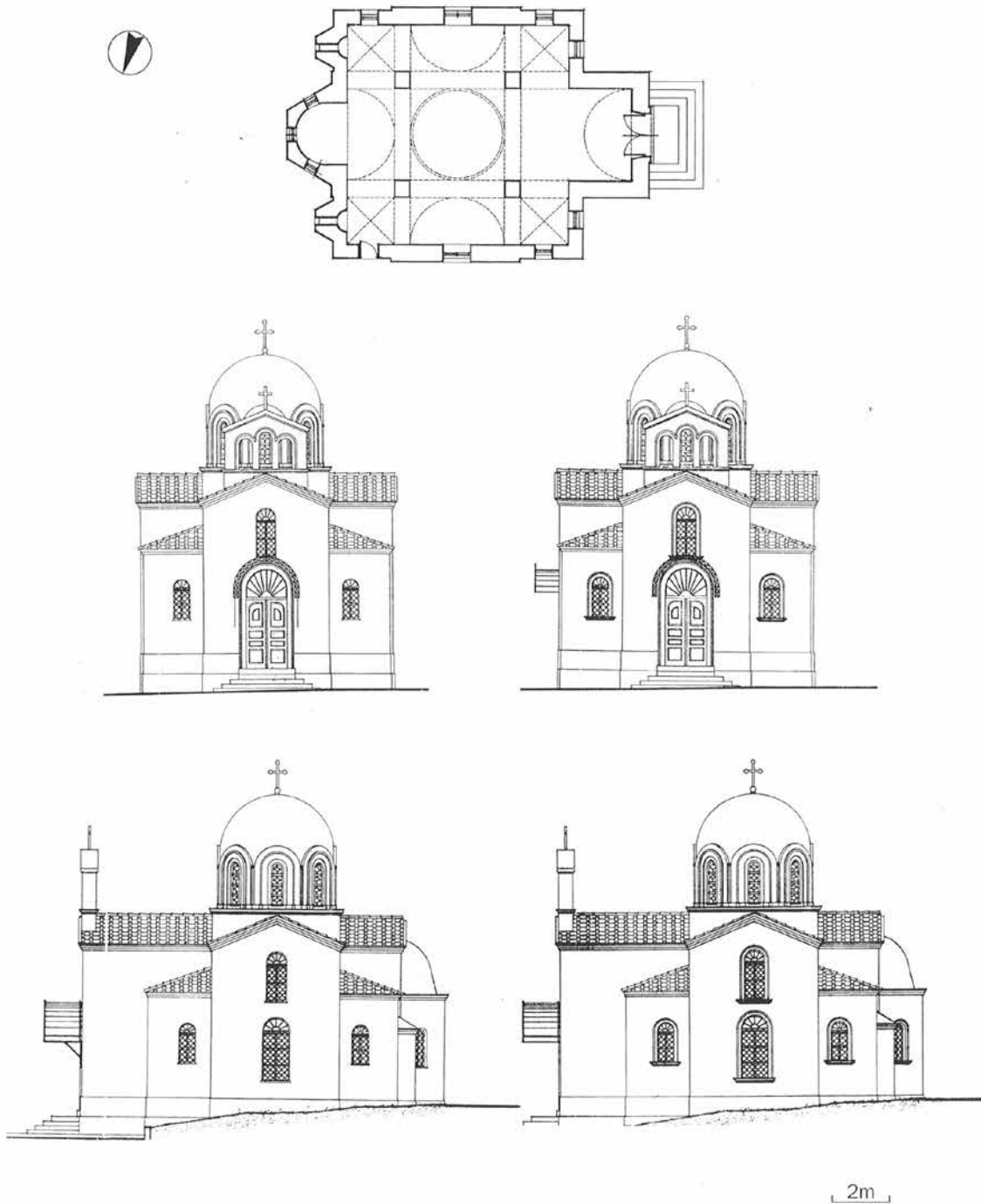

Σχ. 18. Κάτοψη, όψη και λεπτομέρειες κυκλιόματος περιφραξής (πηγή: ό.π. σχ. 17).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και

των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα 2007.σελ.168

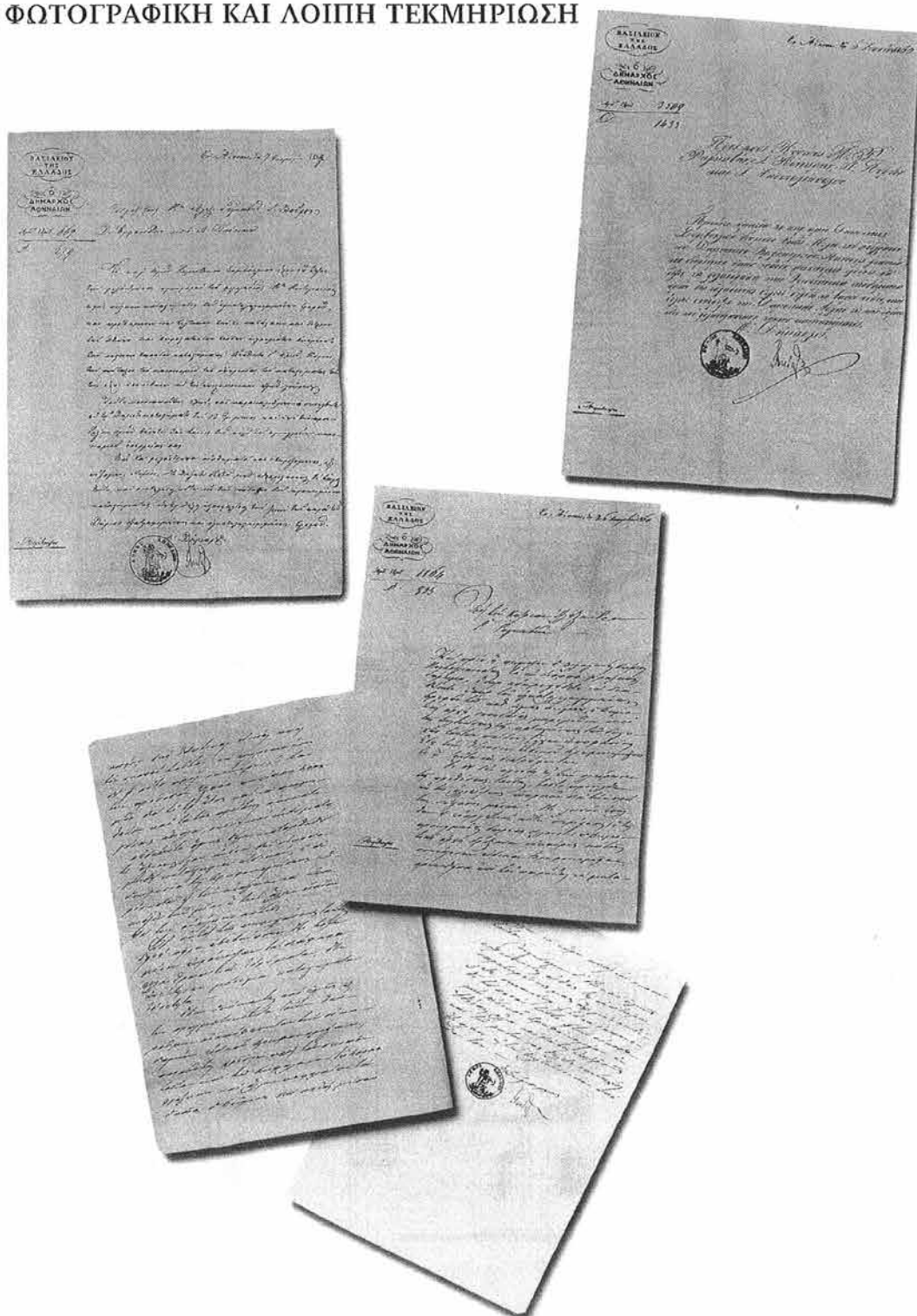

Σχ. 19. Κάτοψη (επάνω) και δύο από τις όψεις, πριν (αριστερά) και μετά (δεξιά) από την αλοκατάστασή τους (πρόσοψη στο μέσο και νότια όψη κάτω), στα πλαίσια της μελέτης: Αποκατάσταση όψεων Ι.Ν. Αγ. Αναργύρων Δημοτικού Βοεφοκομείου (πλ. Κομμουνισμού) (1996) (Αρχείο Διεύθυνσης Αρχιτεκτονικού Δήμου Αθηναίων).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής

μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα
2007.σελ.169

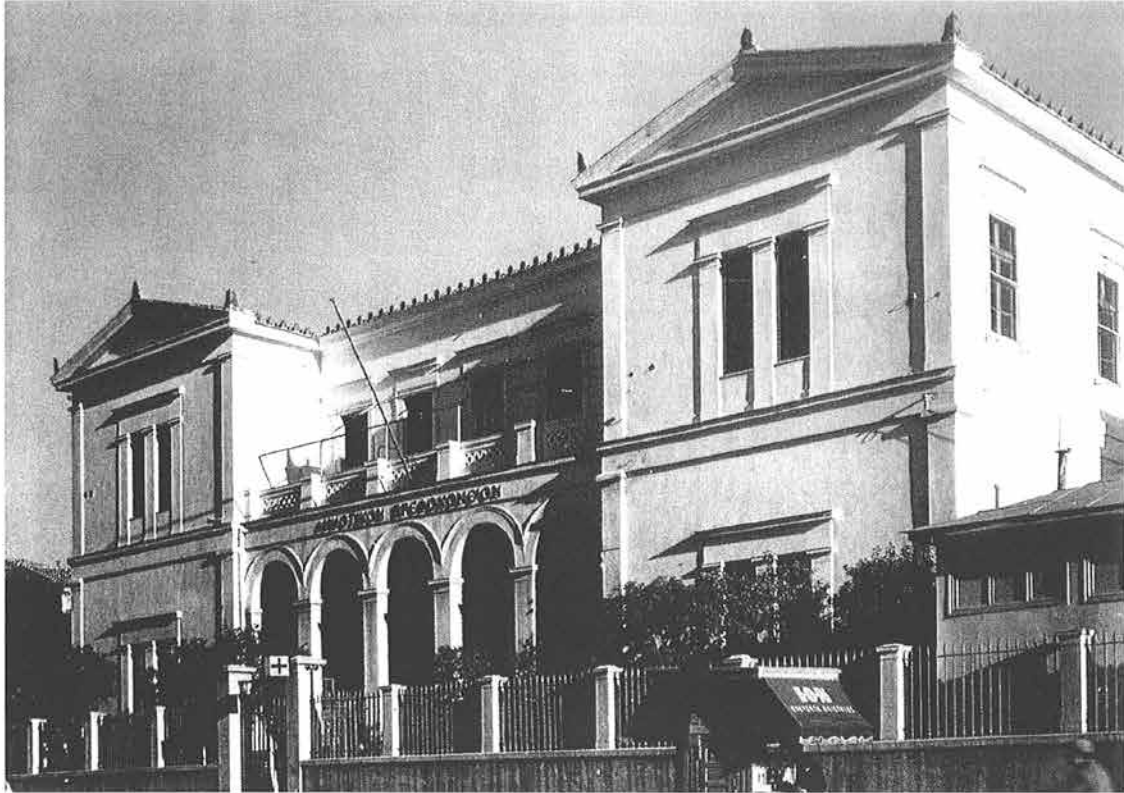
4. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΙΠΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

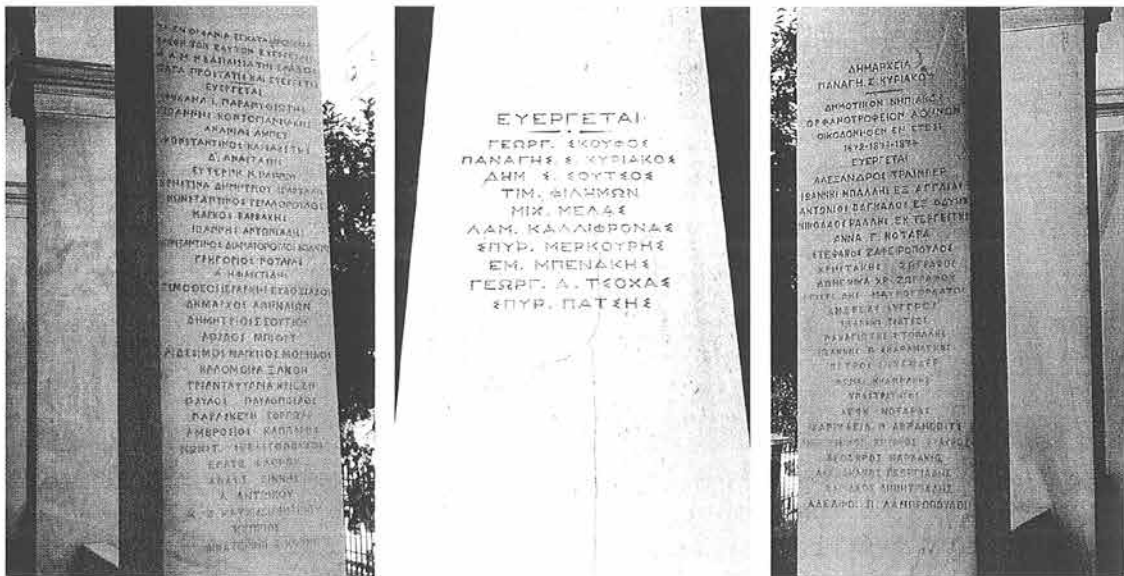
Φωτ. 1. Επάνω αριστερά: το έγγραφο του δημάρχου Γ. Σκούφου, με το οποίο κοινοποιεί την απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου σχετικά με τη σύνταξη του κανονισμού του υπό σύσταση Δημοτικού Βρεφοκομείου (7.2.1859). Επάνω δεξιά: το έγγραφο του δημάρχου Γ. Σκούφου, με το οποίο διορίζει την πρώτη Επιτροπή (Αδελφάτο) του Βρεφοκομείου (6.6.1860). Κάτω: το έγγραφο του ίδιου (26.3.1860), με το οποίο πληροφορεί τον Αλ. Ραγκαβή ότι ο Δήμος είχε αποφασίσει την ίδρυση Βρεφοκομείου, πριν από την ανακοίνωση της προσφοράς του Ι. Κοντογιαννάκη, αλλά ότι η απόφαση αυτή δεν πραγματοποιήθηκε για οικονομικούς λόγους και εκφράζει την άποψη ότι μόνο σε ιδιόκτητο κτήριο θα μπορούσε να λειτουργήσει σωστά το ίδρυμα (Αρχείο Ακαδημίας Αθηνών).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και

των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα 2007.σελ.170

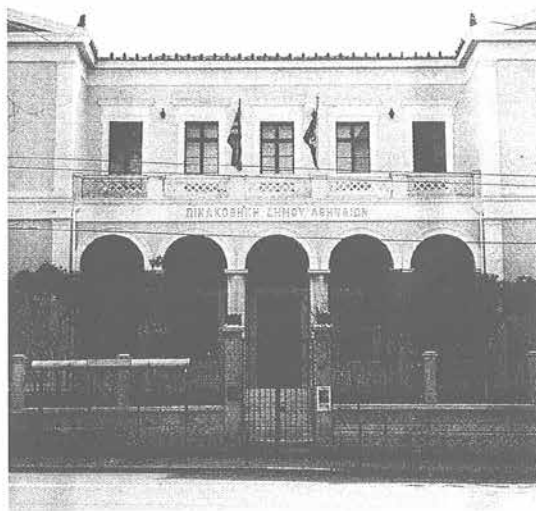
Φωτ. 2. Γενική άποψη του Βρεφοκομείου στη δεκαετία του 1960. Δεξιά διακρίνεται τμήμα της πρόσοψης και της στέγης από επίπεδη λαμαρίνα, μεταγενέστερης προσθήκης που καταδαφίστηκε (Αρχείο Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος).

Φωτ. 3. Οι επιγραφές στους μαρμάρινους κίονες της τοξωτής στοάς: «ΤΑ ΕΝ ΟΡΦΑΝΙΑ, ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ ΒΡΕΦΗ ΤΟΙΣ ΑΥΤΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ, Η Α.Μ. Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΟΛΓΑ ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΙΣ» και ακολουθεί μεγάλη σειρά ευεργετών, με πρώτα τα ονόματα των Μ. Παραμυθιώτη και Ι. Κοντογιαννάκη (αριστερά), τα ονόματα των δημάρχων – ευεργετών Γ. Σκούφου, Π. Κυριακού, Δ. Σούτσου, Τ. Φιλήμωνος, Μ. Μελά, Α. Καλλιφρονά, Σ. Μερκούρη, Ε. Μπενάκη, Γ. Τσόχα και Σ. Πάτη (μέσο), «ΔΗΜΑΡΧΙΑ ΠΑΝΑΓΗΣ Σ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ – ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΝΗΣΙΑΚΟΝ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΘΕΝ ΕΝ ΕΤΕΣΙ 1872-1873-1874» και ακολουθεί επίσης μεγάλη σειρά ευεργετών (δεξιά) (φωτ. Ν. Θανόπουλος, Νοέμ. 2001).

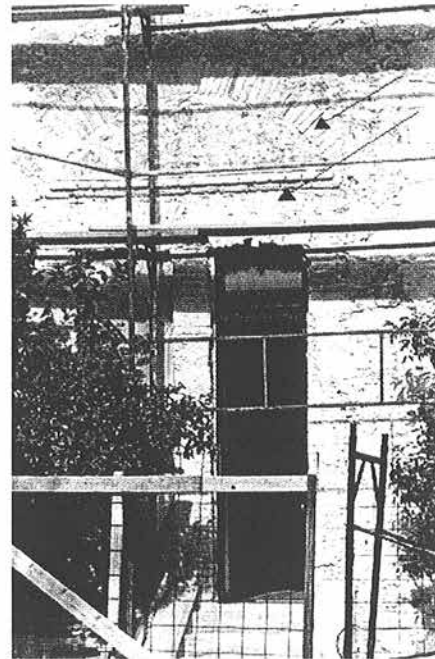
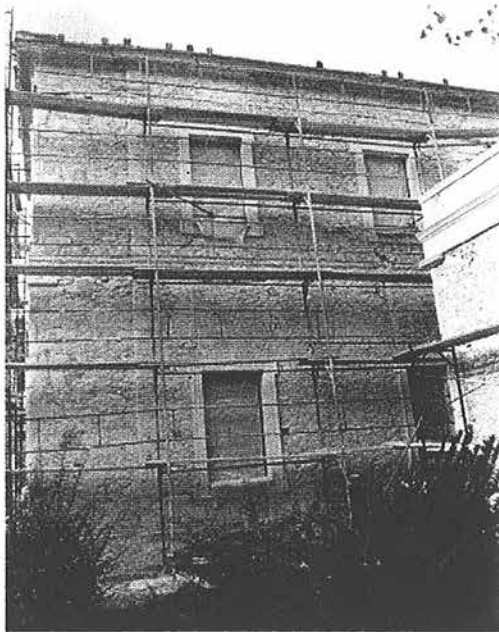
Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και

των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα 2007.σελ.171

Φωτ. 4. Γενική άποψη του Βρεγασομείου (επάνω) και ζεντοιζό τμήμα της πρόσοψής του (κάτω) (φωτ. Ν. Θανόπουλος, Λεξ. 2000).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β', Αθήνα 2007.σελ.172

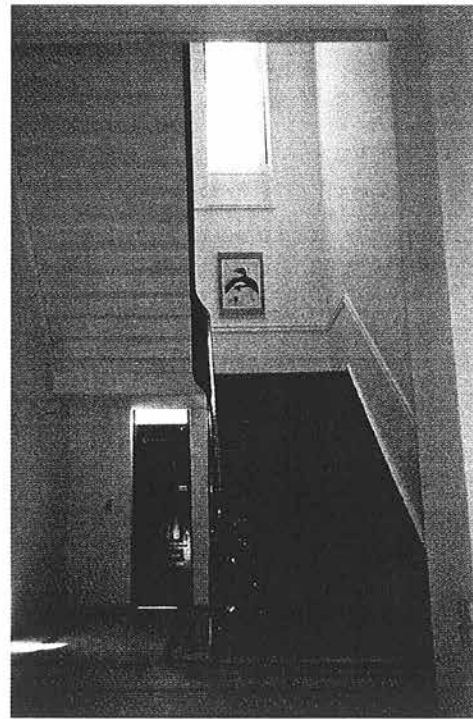
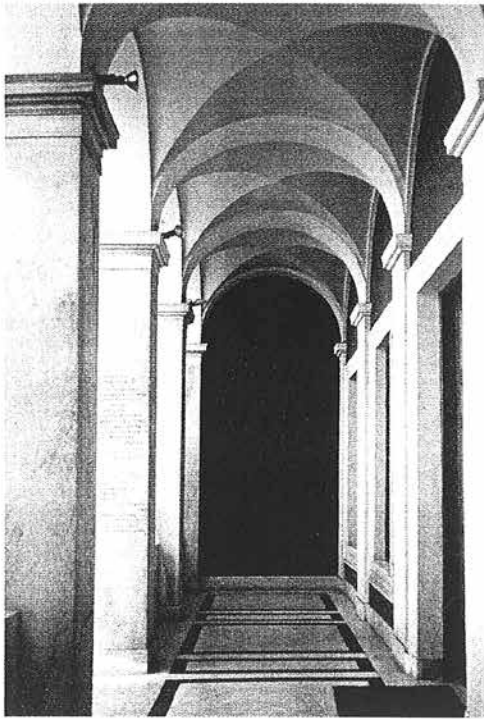
Φωτ. 5. Τμήμα της λιθόκτιστης τοιχοποιίας του κτηρίου (αριστερά) και «επίπεδο» αφιδωτό ανώφλιο ανοίγματος, σε συνδυασμό με ανακουφιστικό τόξο υπεράνω αυτού (δεξιά), τα οποία αποκαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια εργασιών στο κτήριο (Αρχείο Διεύθυνσης Αρχιτεκτονικού του Δήμου Αθηναίων).

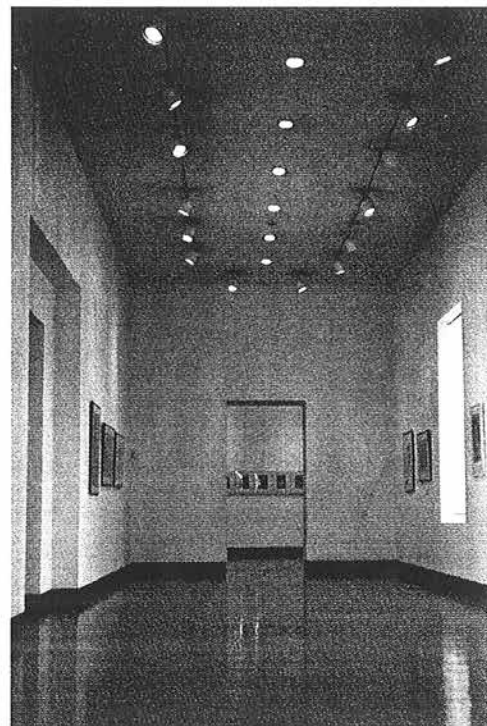
Φωτ. 6. Η στέγη του Βρεφοκομείου πριν από την αφαίρεση του επικτίσματος. Διακρίνονται επίσης δεξιά τα δώματα και παλαιά στηθαία του δυτικού πλευρικού γκισματος, ο κεραμοσκεπής βρεφικός σταθμός της νοτιοδυτικής πλευράς της Πλατείας Ελευθερίας και στο βάθος αριστερά ο τρούλλος του ναού των Αγ. Αναργύρων (Αρχείο ΥΠΠΟ/ΔΗΚΑΝΜ).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής

μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα
2007.σελ.173

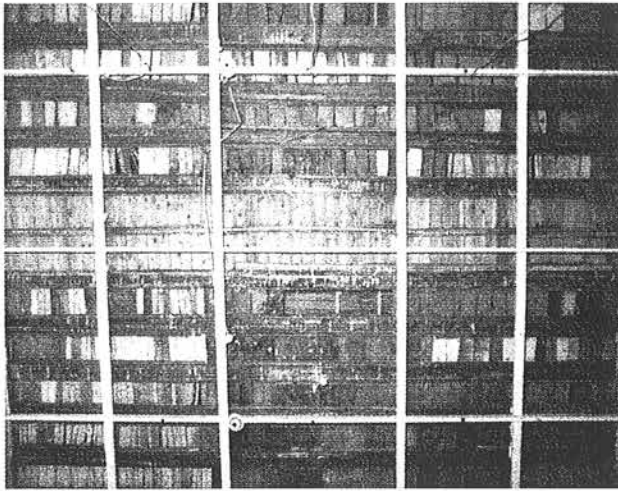
Φωτ. 7. Το εσωτερικό της τοξωτής στοάς με τα στανροθόλιά της (αριστερά) και το ξύλινο κεντρικό εσωτερικό κλιμακοστάσιο του κτηρίου (δεξιά) (φωτ. Ν. Θανόπουλος, Νοέμ. 2001).

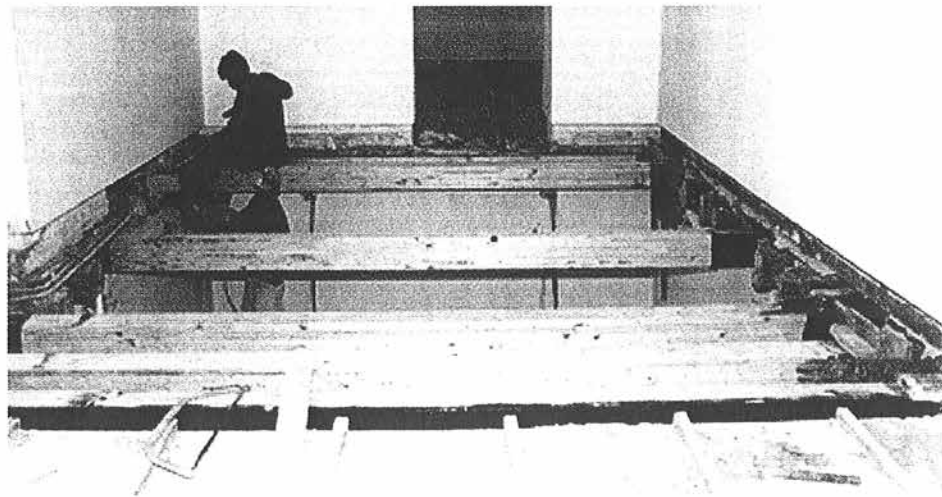
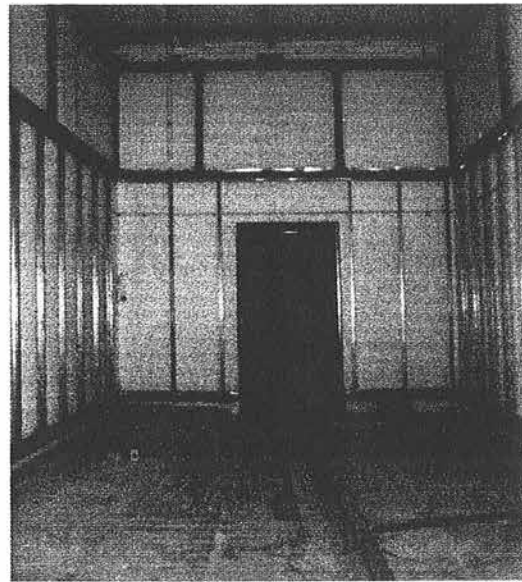
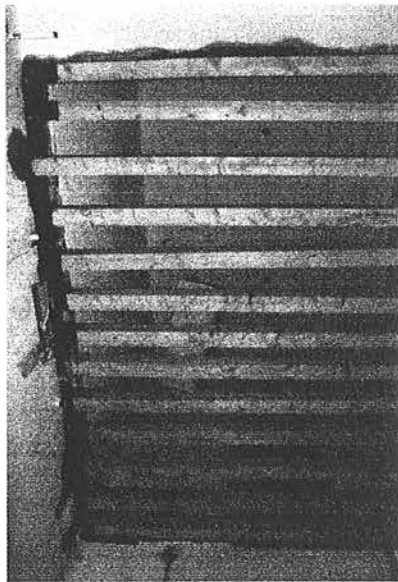
Φωτ. 8. Το φουαγιέ και οι εκθεσιακοί χώροι στην είσοδο του κτηρίου με τη μεταγενέστερη πλαζόστρωση (αριστερά) και οι επιπρόσθιοι εκθεσιακοί χώροι του α΄ ορόφου με τη μεταγενέστερη επίστρωση του δαπέδου με παρκέ (φωτ. Ν. Θανόπουλος, Νοέμ. 2001).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής

μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα
2007.σελ.174

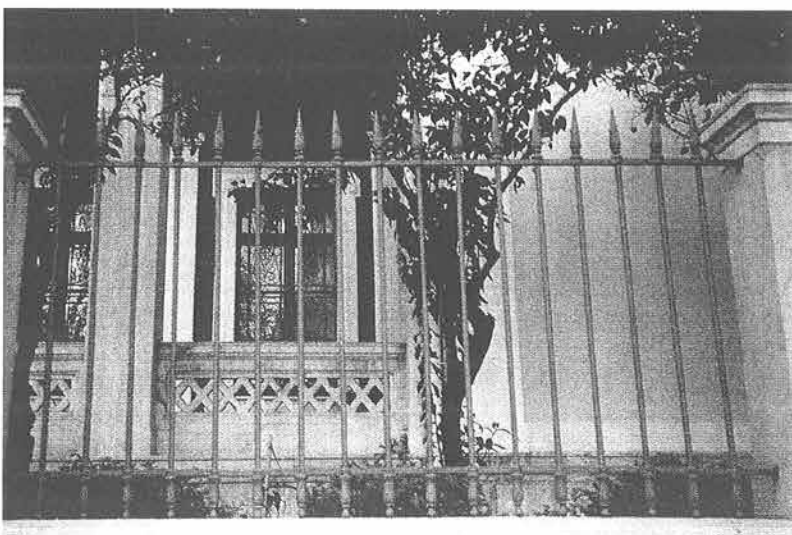
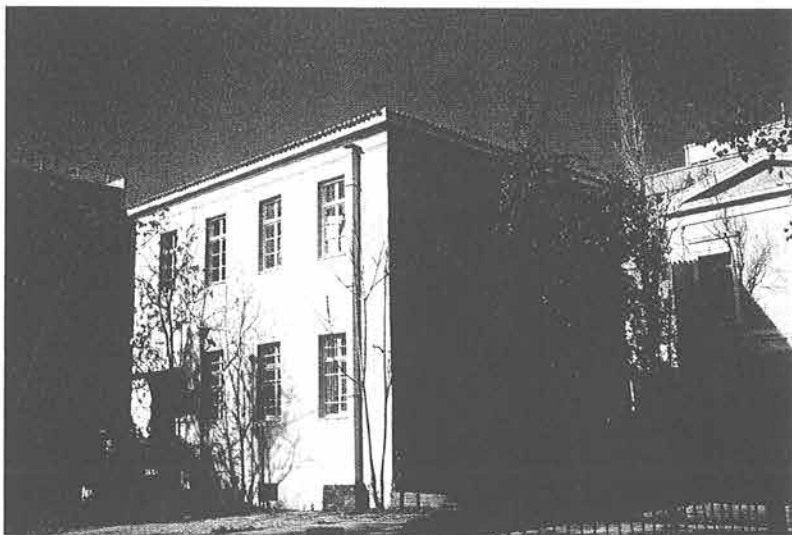
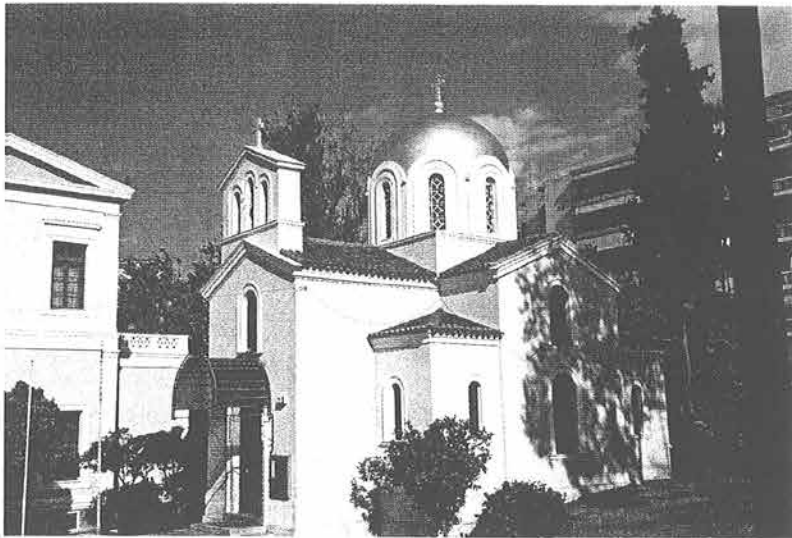
Φωτ. 9. Το πάτωμα του ορόφου μετά την αφαίρεση της κάτω επιφάνειάς του (μπαγδατί), στα πλαίσια της μελέτης: Διαμόρφωση εκθεσιακού χώρου στο κτήριο της Δημοτικής Πινακοθήκης (1997-98) (Αρχείο Διεύθυνσης Αρχιτεκτονικού του Δήμου Αθηναίων).

Φωτ. 10. Τοποθέτηση των νέων δοκών του πατώματος του ορόφου (επάνω αριστερά και κάτω) και ο μεταλλικός σκελετός για την ανώτερη της ψευδοοροφής της οροφής του ορόφου (επάνω δεξιά) (πηγή: ό.π. φωτ. 9).

Πηγή εικόνας από βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής

μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β΄, Αθήνα
2007.σελ.175

Φωτ. 11. Ο ναός των Αγ. Αναργύρων (επάνω), το ζήτηριο του Παιδικού Σταθμού (πρώην Θεραπειτήριο) (μέσο) και τμήμα της ασχισής περιφράξης του ζητηρίου επί της οδού Πρωσιώς (κάτω) (φωτ. Ν. Θανάτογλος, Νοέμ. 2001).

Πηγή εικόνας από

βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)», Νικόλαος Ε. Θανόπουλος, τόμος Β', Αθήνα 2007.σελ.176

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Συμπερασματικά για την περιοχή του Ψυρρή, τα βυζαντινά χρόνια απηχούν τα χρόνια του ναδίου και της λησμονιάς. Επιδρομές, θανατικά, κυρίως όμως η κρατική αδιαφορία συνδυασμένη με δυσβάσταχτες φορολογικές πιέσεις ταλανίζουν την αθηναϊκή κοινωνία. Η πόλη με την ευρύτερη περιφέρειά της, την Αττική- αποτελεί ξεχασμένη επαρχία της βυζαντινής αυτοκρατορίας, που περιορίζεται μέσα στο αρχαίο Θεμιστόκλειο και στο Αδριάνειο Τείχος. Παρακμάζει και συρρικνώνεται πληθυσμιακά, καταντά η πολίχνη των οκτώ, δέκα χιλιάδων κατοίκων. Από αυτούς περίπου το ένα τέταρτο του πληθυσμού συναντάται στην πυκνοκατοικημένη – ανέκαθεν- γειτονιά του Ψυρρή.

Μετά από έρευνα και μελέτη καταλήγουμε στο ότι τα οικόπεδα είναι μικρά, με στενή όψη αλλά συχνά αρκετό βάθος, ενώ τα σπίτια είναι συνήθως διώροφα με μικρό μπαλκόνι και εσωτερική αυλή, στην οποία οδηγεί πλευρικός διάδρομος. Τα σπίτια –όπως κι άλλοτε- είναι απλά, συνήθως τα διάφορα δωμάτια περιβάλλει μια μικρή αυλή, χωρίς περιστύλιο. Στη δυτική πλευρά της αυλής δε σχηματίζεται δωμάτιο, αλλά ελεύθερος ανοικτός χώρος που καλύπτεται με στέγη. Αυτή η στεγασμένη κατά κάποιον τρόπο αυλή θυμίζει την «παστάδα» της αρχαιότητας. Εδώ περνούν οι άνθρωποι της Αθήνας τις περισσότερες ώρες της ζωής τους.

Πράγματι, τα όμορφα μέσα στην απλότητά τους σπίτια του Ψυρρή μοιάζουν σαν σκηνικά θεάτρου με όψη νεοκλασική. Στην πρόσοψή τους δοξάζεται ο κλασικισμός, σύμφωνα με την επικρατούσα αισθητική πρόταση, ενώ, πίσω από τους εξωτερικούς τοίχους-«σκηνικά», οι υπόλοιποι χώροι διαμορφώνονται όπως στα παλαιά παραδοσιακά αθηναϊκά σπίτια. Φυσικά, οι περισσότερες κατοικίες είναι φτιαγμένες με προχειρότητα, βιασύνη και πενιχρά μέσα. Ωστόσο, το αισθητικό αποτέλεσμα είναι καλό.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η περιοχή Ψυρρή-Κουμουνδούρου αποτελεί μαζί με την Πλάκα και το Παλιό Εμπορικό Κέντρο την αρχαία πόλη της Αθήνας, πυρήνα του σημερινού Ιστορικού Κέντρου.

Η περιοχή μεταξύ των οδών Ερμού, Αθηνάς, Ευρυπίδου, Επικούρου, Πειραιώς κ του Αρχαιολογικού Χώρου του Κεραμικού, υπήρξε πάντοτε από τους Ελληνιστικούς χρόνους μέχρι την Τουρκοκρατία, κατά την οποία έχει ήδη διαμορφωθεί, ο ελεύθερος ρυμοτομικός ιστός που σώζεται μέχρι σήμερα. Με όριο την Πλατεία Κουμουνδούρου(Πλατεία Ελευθερίας) χωρίζεται η Παλιά πόλη με τους στενούς ελικοειδείς δρόμους από τη νεότερη της Οθωμανικής εποχής, (Μεταξουργείο) που χτίστηκε σύμφωνα με το Σχέδιο Πόλεως. Από τους σημαντικότερους τότε οικιστικούς πυρήνες της πόλης η περιοχή πυκνοδομημένη και οικτρά υποβαθμισμένη στις μέρες μας παρουσιάζεται στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του '88 να έχει πυκνότητα 72 κατοίκων ανά εκτάριο.

Εκτός από το χαρακτηριστικό πολεοδομικό ιστό, την παλαιότητα της γειτονιάς εκφράζει και η παρουσία των πολλών εκκλησιών από τις οποίες σώζονται σήμερα οι Άγιοι Ασώματοι, ο Άγιος Αθανάσιος στην οδό Αριστοφάνους, τρίκλιτη βασιλική με κατεστραμμένο το ένα κλίτος και ο Άγιος Ιωάννης, στη Κολώνα στην οδό Ευρυπίδου. Το εκκλησάκι, μονόκλιτη βασιλική κτισμένη γύρω από κορινθιακό κίονα, συνεχίζει αρχαία λατρεία αφιερωμένη πιθανότατα στον Ασκληπιό.

Η περιοχή υπήρξε πάντα κυρίως λαϊκή γειτονιά, στην οποία όμως είχαν σπίτια τους μερικοί "Νοικοκυραίοι" (δεύτερη σε ιεραρχία Αθηναϊκή τάξη επί Τουρκοκρατίας). Τα οικοπέδα είναι μικρά, με στενή όψη αλλά συχνά αρκετό βάθος, ενώ τα σπίτια είναι συνήθως διώροφα με μικρό μπαλκόνι και εσωτερική αυλή, στην οποία οδηγεί πλευρικός διάδρομος. Χαρακτηριστική είναι η παρουσία ειδικών χρήσεων βιοτεχνίας αλλά και χονδρεμπορίου σε συνδυασμό την κατοικία στον όροφο. Ο κορεσμός των επαγγελματικών αυτών δραστηριοτήτων και η απομάκρυνση της κατοικίας είναι αρχικά η συνέπεια των πιέσεων που ασκήθηκαν από το Κέντρο.....

Η Παραδοσιακή φυσιογνωμία είναι έκδηλη. Διατηρείται στο ακέραιο ο ρυμοτομικός ιστός, που συμπίπτει με τις ελεύθερες χαράξεις της αρχαίας πόλης, καθώς και μεγάλο ποσοστό κτιριακού αποθέματος, εξαιτίας παραδοσιακών δραστηριοτήτων ανάμικτων με κατοικία, χρήσεων κυρίως βιοτεχνίας και χονδρεμπορίου οι οποίες συνδέονται με την ιστορία της πόλης.

Είναι γνωστή ωστόσο η μεγάλη υποβάθμιση της περιοχής, που οφείλεται στις πιέσεις που δέχεται από το Κέντρο της Αθήνας, αφ' ετέρου στη γειτνίαση με τις εξίσου υποβαθμισμένες δυτικές περιοχές (Μεταξουργείο- Γκάζι κ.λπ.) Αποτέλεσμα αυτών η μεγάλη πυκνότητα, η ευτελής κατασκευή των κτιρίων και οι άθλιες συνθήκες κυκλοφορίας, εξαιτίας της συμβατότητας του ρυμοτομικού ιστού (στενοί ελικοειδείς δρόμοι) με την μεγάλη πυκνότητα των σημερινών χρήσεων και την άναρχη λειτουργία τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

βιβλίο «Ψυρρή , η γειτονιά των ηρώων» Άρτεμις Σκουμπουρδή, Εκδόσεις Πατάκη , Τρίτη Έκδοση .

βιβλίο «Νεοελληνική Αρχιτεκτονική» , Δημήτρης Φιλιππίδης , Εκδόσεις Μέλισσα.

βιβλίο «Μισός αιώνας Αθηναϊκής Αρχιτεκτονικής 1875-1925»Μπίρης Μάνος

βιβλίο «Αι Αθήναι από τον 19^ο αιώνα στον 20^ο» , Μπίρης Κώστας

βιβλίο «Τα Αθηναϊκά μνημειακά κτήρια του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με διερεύνηση της κατασκευαστικής και στατικής μεθοδολογίας (1834-1916)» , Νικόλαος Ε. Θανόπουλος , τόμος Β΄ , Αθήνα 2007.

Ιστότοπος , WWW.YΠΕΧΩΔΕ.GR

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑΚΗ ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΜΕΛΕΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: (Πηγή ακόλουθων εικόνων προσωπικό αρχείο)

ΕΡΜΟΥ 84 εικ.1

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικού ρυθμού. Η όψη τονίζεται με τον εξώστη που έχει μαρμάρινο δάπεδο, φουρούσια και περίτεχνο μεταλλικό κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα στο ισόγειο έχουν φεγγίτες ορθογώνιους και πλαισιώνονται από πεσσούς με απλό επίκρανο. Η επικάλυψη γίνεται με στέγη , κεραμοσκεπή που καταλήγει σε ακροκέραμα με γείσο.

ΕΡΜΟΥ 88 ΚΑΙ ΑΓ. ΘΕΚΛΑΣ 1 εικ.2

Τριόροφο κτίριο με μεταγενέστερη προσθήκη του τρίτου ορόφου, νεοκλασσικής ρυθμολογίας με τυπικά αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά στοιχεία. Παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον άξονα της όψης. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Δίνεται έμφαση στον όροφο με χαρακτηριστικά αετώματα στην επίστεψη των ανοιγμάτων και τους μαρμαρίνους εξώστες. Το δώμα μικρότερο σε ύψος έχει ανοίγματα στους ίδιους άξονες, με απλό πλαίσιο. Η επίστεψη γίνεται με προεξέχον γείσο με ακροκέραμα και στηθαίο με συμπαγή τμήματα και κολωνάκια.

ΕΡΜΟΥ 90 ΚΑΙ ΠΙΤΤΑΚΗ εικ.3

Τετραόροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη και είναι ορθογώνια.
Χαρακτηριστική λύση γωνίας. Ο τέταρτος όροφος είναι μεταγενέστερη προσθήκη.
Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε σειρά με ακροκέραμα και μικρό προεξέχον γείσο.

ΕΡΜΟΥ 92 ΚΑΙ ΠΙΤΤΑΚΗ εικ.4

Τριόροφο κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας. Παρουσιάζει αξονική συμμετρία. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Δίνεται έμφαση στον δεύτερο όροφο με τους εξώστες και τους γωνιακούς πεσσούς. Το επιστύλιο είναι γραμμικής μορφής. Η επίστεψη γίνεται με προεξέχον γείσο και στηθαίο με συμπαγή τμήματα και κολωνάκια.

ΕΡΜΟΥ 94 ΚΑΙ ΠΙΤΤΑΚΗ 3 ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ εικ.5

Τριόροφο κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας, παρουσιάζει συμμετρία, τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Στο ισόγειο χαρακτηριστικό πέτρινο στέγαστρο μεταλλικής κατασκευής. Η όψη τονίζεται από τον καμπυλόγραμμο εξώστη στον όροφο και τον εξώστη του δευτέρου ορόφου. Δίνεται έμφαση με τους γωνιακούς πεσσούς με το κορινθιακό επίκρανο. Στον δεύτερο όροφο τα ανοίγματα έχουν γείσο στην στέψη και πόδια με κολωνάκια. Η

επίστεψη γίνεται με στηθαίο με κολωνάκια και πεσσούς, στους άξονες γείσο με ακροκέραμα και γραμμικό επιστύλιο.

ΕΡΜΟΥ 96 ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ εικ.6

Διώροφο κτίριο . Παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Στο ισόγειο είναι τοξοτά με υπέρθυρα μαρμάρινα και φεγγίτες. Ο όροφος τονίζεται με τους δύο εξώστες που έχουν μαρμάρινο δάπεδο, φουρούσια και περίτεχνο κιγκλίδωμα. Η επίστεψη γίνεται με γείσο, γεισόποδες και διακοσμητική ταινία με οδόντες. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα.

ΕΡΜΟΥ 98 ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ εικ.7

Διώροφο κτίριο των αρχών του αιώνα, τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Οι εξώστες έχουν απλό μεταλλικό κιγκλιδωμά. Η επίστεψη γίνεται με στηθαίο συμπαγές και τμήμα με κολωνάκια και προεξέχον γείσο.

ΕΡΜΟΥ 100 εικ.8

Διώροφο κτίριο των αρχών του αιώνα με τυπικά διακοσμητικά στοιχεία εποχής. Παρουσιάζει αξονική συμμετρία. Χαρακτηριστικό τόξο στον άξονα συμμετρίας, του οποίου την καμπύλη ακολουθούν τα ανοίγματα του ορόφου. Ο εξώστης στον κεντρικό άξονα έχει μεταλλικό κιγκλίδωμα. Τα ευθύγραμμα τμήματα περιλαμβάνουν ένα άνοιγμα. Η επίστεψη γίνεται με συμπαγές στήθαιο και τμήμα τοξοειδές με κολωνάκια και προεξέχον γείσο.

ΕΡΜΟΥ 106 ΚΑΙ ΑΡΙΩΝΟΣ εικ.9

Τριόροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Δίνεται έμφαση στο τριόροφο τμήμα με ελαφρά προεξοχή, αξονική διάταξη των ανοιγμάτων και εξώστη στον όροφο που έχει μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και κολωνάκια να πλαισιώνουν το μεταλλικό κιγκλίδωμα. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμόσκεπη στέγη. Τα διόροφα τμήματα έχουν δύο ανοίγματα σε αξονική διάταξη. Το ισόγειο τμήμα έχει ανάλογα μορφολογικά στοιχεία και η επίστεψη γίνεται με στηθαίο και κολωνάκια

ΕΡΜΟΥ 108 ΚΑΙ ΑΡΙΩΝΟΣ εικ.10

Διώροφο νεοκλασικό κτίριο με αξονική συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Η όψη τονίζεται με νεοκλασικό κεντρικό εξώστη που έχει μαρμάρινο δάπεδο και φουρούσια. Τα ανοίγματα είναι ορθογώνια με απλό πλαίσιο. στο μεσοδιάστημα υπάρχουν πεσσοί απλής μορφής, με γραμμικό επίκρανο και επιστύλια. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμόσκεπη στέγη, ακροκέραμα και προεξέχον γείσο.

ΕΡΜΟΥ 114 ΚΑΙ ΝΑΥΑΡΧΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΗ εικ.11

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη, είναι ορθογώνια με απλό πλαίσιο, γραμμικής μορφής και μικρό προεξέχον γείσο. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμόσκεπη στέγη και προεξέχον γείσο.

ΕΡΜΟΥ 116 ΚΑΙ ΛΕΩΚΟΡΙΟΥ εικ.12

Διώροφο κτίριο με χαρακτηριστική λύση γωνίας - απότμηση γωνίας -. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τους εξώστες, που έχουν μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και μεταλλικό κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα έχουν απλό πλαίσιο, γέισο και εμφανείς ισοδομές στο ισόγειο. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμόσκεπη στέγη. Η επίστεψη γίνεται με γέισο, μικρούς γεισίποδες και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΕΡΜΟΥ 118 εικ.13

Τριόροφο κτίριο των αρχών του αιώνα με αξονική διάταξη των ανοιγμάτων και συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Τα ανοίγματα είναι ορθογώνια, απλής μορφής. Η όψη τονίζεται με τους κεντρικούς εξώστες. Η επίστεψη του κτιρίου γίνεται με προεξέχον γείσο και συμπαγές στηθαίο.

ΠΙΤΤΑΚΗ 2 ΚΑΙ ΚΕΒΗΤΟΣ εικ.14

Διώροφο γωνιακό κτίριο με ημιυπόγειο και προσθήκη τρίτου ορόφου στο δώμα. Η όψη της οδού Κέβητος είναι συμμετρική ως προς τον κεντρικό άξονα και τονίζεται με σιδεριά και φουρούσια ελλειπτικού σχήματος. Τα ανοίγματα της Κέβητος φέρουν απλό πλαίσιο, ενώ εκείνα του ορόφου φέρουν και γείσο. Η συνάντηση των δύο όψεων γίνεται υπό μορφή ρευστής καμπύλης. Η όψη της οδού Πιττάκη έχει δύο ανοίγματα ανά όροφο, έχουν απλό πλαίσιο και γείσο. Η εξώθυρα φέρει ορθοστάτες σε μορφή παραστάδων και υπερκείμενο θριγκό με μικρό γείσο. Σε όλο το μήκος του κτιρίου τρέχει μια αδιάσπαστη ταινία με σκοπό τον διαχωρισμό από τον υπόλοιπο τοίχο. Η στέψη του κτιρίου γίνεται με προεξέχον γείσο και στηθαίο

με ενίσχυση από μικρούς πεσσούς και εναλασσόμενα πλήρη και συμπαγή διάκενα τμήματα.

ΕΡΜΟΥ 136 ΚΑΙ ΕΥΒΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΛΙΔΩΝΗ 11 εικ.15

Διώροφο κτίριο με μεταγενέστερες προσθήκες. Χαρακτηρίζεται από την εν σειρά διάταξη των ανοιγμάτων και την συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Χαρακτηριστική είναι η λύση γωνίας (καμπύλο τμήμα). Το καμπύλο τμήμα περιλαμβάνει τρία ανοίγματα και ενιαίο εξώστη με μαρμάρινο δάπεδο, φουρούσια και περίτεχνο κιγκλίδωμα. Η επίστεψη γίνεται με στηθαίο και κολωνάκια και συμπαγές στηθαίο με έξασρη στον δευτερεύοντα άξονα. Το δώμα έχει εν σειρά ανοίγματα σε αντίστοιχους άξονες. Η επίστεψη γίνεται με στηθαίο και γείσο.

ΔΕΠΕΝΙΩΤΟΥ 1 ΚΑΙ ΝΑΥΑΡΧΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΗ 2 εικ.16

Διώροφο νεοκλασικό κτίριο με αξονική διάταξη των ανοιγμάτων. Η όψη τονίζεται με τον εξώστη του ορόφου που έχει μαρμάρινο δάπεδο, φουρούσια και μεταλλικό κιγκλίδωμα. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμόσκεπη στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και γείσο.

ΔΕΠΕΝΙΩΤΟΥ 15 εικ.17

Ισόγειο λαϊκού τύπου κτίριο για χρήση καταστήματος. Τα ανοίγματα είναι τοξωτά με φεγγίτες. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμόσκεπη στέγη που καταλήγει σε περίτεχνο μεταλλικό στέγαστρο.

ΛΕΠΕΝΙΩΤΟΥ 30 εικ.18

Διώροφο κτίριο εκλεκτικιστικής ρυθμολογίας με τυπικά αρχιτεκτονικά στοιχεία. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη, είναι ορθογώνια με ενιαίο γείσο. Το επιστύλιο κοσμεύεται με κεφαλές και γιρλάντες. Η όψη τονίζεται από τον κεντρικό εξώστη και τους γωνιακούς πεσσούς. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμόσκεπη στέγη και καταλήγει σε ακροκέραμα και προεξέχον γείσο.

ΛΕΠΕΝΙΩΤΟΥ 32 εικ.19

Διώροφο κτίριο εκλεκτικιστικής ρυθμολογίας. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τους παραστάδες που πλαισιώνουν το άνοιγμα και το γραμμικό υπέρθυρο με το μικρό γείσο. Στην ποδιά φέρει διακόσμηση ροζέτα. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμόσκεπη στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και προεξέχον γείσο.

ΛΕΠΕΝΩΤΟΥ 17 ΚΑΙ ΩΓΓΥΓΟΥ 13 εικ.20

Κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας. Περιλαμβάνει ημιυπόγειο, υπερυψωμένο ισόγειο και δώμα στον κεντρικό άξονα. Εμφανείς ισοδομές στο ισόγειο. Η διάταξη των ανοιγμάτων είναι αξονική, τα ανοίγματα είναι ορθογωνικά με απλό πλαίσιο και γείσο. Η επίστεψη γίνεται με στηθαίο συμπαγές και γείσο με τραβηκτά κυμάτια. Το δώμα έχει επικάλυψη με κεραμοσκεπή στέγη.

ΠΛ.ΑΓ.ΑΣΩΜΑΤΩΝ 5 εικ.21

Τριόροφο κτίριο εκλεκτικιστικής ρυθμολογίας. Παρουσιάζει αξονική συμμετρία. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη, είναι ορθογώνια με χαρακτηριστική στέψη και ποδιά. Η όψη τονίζεται με τον εξώστη του πρώτου ορόφου στον κεντρικό άξονα και τους δύο εξώστες του δεύτερου ορόφου. Στον δεύτερο όροφο οι περσσοί, που πλαισιώνουν τα ανοίγματα, έχουν χαρακτηριστικό γραμμικό επίκρανο. Η επίστεψη του κτιρίου γίνεται με στηθαίο συμπαγές και κολωνάκια στους άξονες, προεξέχον γείσο και γεισίποδες.

ΑΡΙΩΝΟΣ 6 εικ.22

Τριόροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με διάταξη ανοιγμάτων εν σειρά. Ο πρώτος όροφος τονίζεται από εξώστη - μαρμάρινο δάπεδο - ανάγλυφα μαρμάρινα φουρούσια και σιδεριά με πεσσούς. Οι ποδιές των ανοιγμάτων κοσμούνται με διακοσμητικά κολωνάκια. Η κύρια είσοδος βρίσκεται στην αριστή άκρη και έχει παραστάδες - κιονόκρανα και αέτωμα και τοξωτή κόγχη. Τα κενά των ανοιγμάτων κοσμούνται με τοξωτές κόγχες. Οι όροφοι χωρίζονται μεταξύ τους από

διαχωριστικό γείσο. Απόληξη από γείσο εν μέρει αετώματα, εν μέρει συμπαγές στηθαίο. Επικάλυψη γίνεται με ταράτσα και δώμα.

ΩΓΓΥΓΟΥ 19 εικ.23

Τριόροφο κτίριο. Η όψη παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Ο όροφος τονίζεται στα άκρα από δύο πολυγωνικούς κλειστούς εξώστες με πολλαπλά ανοίγματα φουρούσια και σιδερένια κιγκλιδώματα. Ο κεντρικός άξονας τονίζεται από την κεντρική εξώθύρα και του εξώστες εκ των οποίων εκείνος του ορόφου

κοσμείται από φουρούσια απλής μορφής. Τα επιχρίσματα του ισογείου είναι εν μέρει ισόδομο, ενώ εκείνο του δεύτερου ορόφου είναι εν μέρει γραμμικής μορφής. Απόληξη του κτιρίου γίνεται από γείσο.

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 15 ΚΑΙ ΑΙΣΩΠΟΥ 2 εικ.24

Διώροφο γωνιακό κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Ο όροφος τονίζεται από εξώστη με μαρμάρινα ανάγλυφα φουρούσια και σφηρύλατο κιγκλιδωμά. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής με ξύλινα εξώφυλλα. Οι γωνίες του κτιρίου στον όροφο κοσμούνται από παραστάδες με επίκρανα. Η απόληξη γίνεται από διακοσμητική ταινία με οδόντες, γείσο ακροκέραμα. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη.

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 17 εικ.25

Διώροφο μεσσαίο κτίριο νεοκλασσικής αρχιτεκτονικής ρυθμολογίας με αξονική διάταξη ανοιγμάτων γύρω στα τέλη με αρχές του αιώνα. Ο όροφος τονίζεται από εξώστη με μαρμάρينو δάπεδο - μαρμάρινα ανάγλυφα φουρούσια - σφυρήλατο κιγκλίδωμα και παραστάδες με επίκρανα. Οι όροφοι τονίζονται μεταξύ τους από διαχωριστικό γείσο. Απόληξη γίνεται από διαχωριστική ταινία με γείσο και ακροκέραμα. Η επικάλυψη γίνεται από κεραμοσκεπή στέγη. Το κτίριο έχει υποστεί εξαλείψεις και αλλοιώσεις των τυπικών διακοσμητικών και αρχιτεκτονικών στοιχείων του.

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 26 εικ.26

Διώροφο μεσσαίο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Ο όροφος τονίζεται από τον εξώστη με τα φουρούσια και το σιδερένιο κιγκλιδωμά. Ο όροφος κοσμείται από εμφανή ισοδομή. Η απόληξη του κτιρίου γίνεται με τάρτσα και δώμα

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 28 εικ.27

Διώροφο μεσσαίο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Ο όροφος τονίζεται από εξώστη με μαρμάρινα ανάγλυφα φουρούσια και σφυρήλατο κιγκλίδωμα. Το όλο κτίριο κοσμείται από εμφανή ισοδομή. Η απόληξη γίνεται με διακοσμητική ταινία, γείσο με φουρούσια και ακροκέραμα. Η απικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη.

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 32 εικ.28

Διώροφο μεσσαίο κτίριο με νεοκλασσικά χαρακτηριστικά. Ο όροφος τονίζεται στον κεντρικό άξονα από κόγχη τα άκρα από δύο μικρούς εξώστες με φουρούσια και σφυρήλατο κιγκλίδωμα. Οι όροφοι χωρίζονται από διαχωριστικό γείσο, που ακολουθεί την περίμερο των δύο εξωστών. Τα ανοίγματα του ορόφου διακοσμούνται από πλαίσιο απλής μορφής. Η απόληξη γίνεται με γείσο και ακροκέραμα. Η

επίστεψη γίνεται από κεραμοσκεπή
στέγη.

ΜΙΑΟΥΛΗ 13 εικ.29

Διόροφο μεσσαίο κτίριο με αξονική συμμετρία στην όψη. Δίδεται έμφαση στον όροφο από τον συνεχόμενο εξώστη - ημικυκλικής μορφής στον κεντρικό άξονα - φουρούσια και στο ισόγειο από στοά. Απόληξη φίνεται από γραμμικής μορφής επιστήλιο - προεξέχον γείσο - στηθαίο. Επικάλυψη γίνεται με ταράτσα και δώμα.

ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ 11 εικ.30

Διώροφο μεσσαίο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Στον όροφο παρουσιάζει αξονική συμμετρία. Ανοίγματα ορθογώνια με κλασικιστικό πλαίσιο και γείσο. Δίδεται έμφαση στον όροφο και στον εξώστη που βρίσκεται στον κεντρικό άξονα και έχει μεταλλικό κιγκλίδωμα. Απόληξη γίνεται από προεξέχον γείσο και συμπαγές στηθαίο. Επικάλυψη γίνεται από κεραμψοσκεπή στέγη. Το κτίριο έχει υποστεί

εξαλείψεις - αλλοιώσεις τυπικών
διακοσμητικών - αρχιτεκτονικών στοιχείων του.

ΑΓ. ΘΕΚΛΑΣ 3 ΚΑΙ ΚΕΒΗΤΟΣ εικ.31

Διώροφο γωνιακό κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Δίδεται έμφαση στον όροφο με τους εξώστες που έχουν μεταλλικό περίτεχνο κιγκλίδωμα - μαρμάρινο δάπεδο - μαρμάρινα σκαλιστά φουρούσιασ. Ανοίγματα ορόφου ξύλινα. Στο

ισόγειο τα ανοίγματα χωρίζονται από πεσσούς με επίκρανα και συγκροτούν δοκάρι. Απόληξη με γείσο -οδόντες- ακροκέραμα. Επικάλυψη με κεραμοσκεπή στέγη.

ΑΓ. ΘΕΚΛΑΣ 18 εικ.32

Τριόροφο μεσσαίο κτίριο με νεοκλασσικά στοιχεία. Ο πρώτος όροφος τονίζεται από εξώστη - φουρούσια - μεταλλικό κιγκλίδωμα. Ανοίγματα ορθογωνικής διατομής και στερούνται διακοσμητικών στοιχείων. Στο ισόγειο η κύρια είσοδος βρίσκεται στην αριστερή άκρη του κτιρίου και πλαισιώνεται από

πλαίσιο απλής μορφής.
Απόληξη γίνεται από γείσο - συμπαγές στηθαίο. Το κτίριο έχει υποστεί εξαλείψεις
και απλλοιώσεις των
επιμέρους διακοσμητικών στοιχείων του.

ΑΓ. ΕΛΕΟΥΣΗΣ 4 ΚΑΙ ΚΑΚΟΥΡΓΟΔΙΚΕΙΟΥ 5 εικ.33

Διώροφο γωνιακό κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Η θύρα εισόδου βρίσκεται στον κεντρικό άξονα, είναι ξύλινη ταπλαδωτή με σιδεριά, τζάμι απλό, πλαίσιο

γεισιπόδες και γείσο. Ο όροφος τονίζεται στο κεντρικό του τμήμα από τρία επιμήκη ανοίγματα. Τα μεταξύ των ανοιγμάτων διαστήματα κοσμούνται από παραστάδες με επίκρανα. Τα άκρα του κτιρίου στον πρώτο όροφο κοσμούνται από παραστάδες με επίκρανα. Επίχρισμα διακοσμείται από ισόδομο σύστημα. Οι όροφοι χωρίζονται μεταξύ τους από διπλό γείσο. Η απόληξη γίνεται από επιβλητικό αέτωμα. Η επικάλυψη γίνεται από δίρριχτη στέγη.

ΑΘΗΝΑΣ 1 ΚΑΙ ΕΡΜΟΥ 80 εικ.34

Διώροφο νεοκλασσικό κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Ανοίγματα με αξονική διάταξη, πέντε στη μια όψη και τρία στην άλλη. Η όψη της Ερμού χωρίζεται από περιμετρικό διακοσμητικό γείσο. Ανοίγματα ορόφου στο ύψος της δοκού φέρουν γείσο εκ των οποίων τα ακραία της οδού Ερμού φέρουν ενιαίο γείσο. Στο ισόγειο τα ανοίγματα χωρίζονται από πεσσούς που καταλήγουν σε επίκρανα και συγκρατούν το δοκάρι. Έχει υποστεί εξαλείψεις και αλλοιώσεις των επιμέρους διακοσμητικών στοιχείων.

ΑΘΗΝΑΣ 9 ΚΑΙ ΘΕΜΙΔΟΣ 8 εικ.35

Διώροφο μεσσαίο διαμπερές κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Ανοίγματα ορθογωνικής διατομής. Η όψη στον όροφο τονίζεται από διπλό εξώστη - μεταλλικό κιγκλίδωμα - τριπλά φουρούσια. Τα μεταξύ των ανοιγμάτων διαστήματα κοσμούνται από πεσσούς που καταλήγουν σε επίκρανα. Το ισόγειο από τον πρώτο όροφο χωρίζεται από γείσο που ακολουθεί την περίμετρο του εξώστη. Απόληξη από γείσο - οδόντες και ακροκέραμα. Επικάλυψη γίνεται από κεραμοσκεπή στέγη.

ΑΘΗΝΑΣ 13-15 ΚΑΙ ΚΑΚΟΥΡΓΟΛΙΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΜΙΛΟΣ 10 εικ.36

Τριόροφο γωνιακό με τρεις όψεις νεοκλασικής ρυθμολογίας. Όψη της οδού Αθηνάς συμμετρική ως προς κεντρικό άξονα. Ανοίγματα με αξονική διάταξη. Ο πρώτος όροφος τονίζεται από εξώστη με τέσσερα φουρούσια μεταλλικό κιγκλίδωμα. Ανοίγματα και του δεύτερου ορόφου ορθογωνικής διατομής, στο τμήμα της δοκού υπάρχει γείσο. Οι όροφοι χωρίζονται από περιμετρικό γείσο - οδόντες. Ανοίγματα δεύτερου ορόφου στο τμήμα της ποδιάς τονίζεται από σιδερένιο κιγκλίδωμα. Επικάλυψη γίνεται από κεραμοσκεπή στέγη.

ΑΘΗΝΑΣ 23 εικ.37

Πενταόροφο μεσσαίο κτίριο περιόδου μεσοπολέμου, με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Ανοίγματα ορθογωνικής διατομής. Στον πρώτο όροφο υπάρχουν τρεις εξώστες με σιδερένιο κιγκλίδωμα. Οι τρεις όροφοι κοσμούνται από εμφανή οριζόντια ισόδομη. Τελευταίος όροφος μεταγενέστερη προσθήκη και κοσμείται από εμφανή κάθετη ισοδομή. Απόληξη με γείσο - σθηαίο με αναλασσόμενο κιγκλίδωμα και πεσσούς. Απαιτείται αποκατάσταση από αλλοιώσεις.

ΑΘΗΝΑΣ 33 εικ.38

Διώροφο νεοκλασσικό κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής - πλασιώνονται από πλαίσιο απλής μορφής που στο επάνω τμήμα φέρουν διακοσμητικό στοιχείο. Ο όροφος τονίζεται από εξώστες με τέσσερα φουρούσια και σιδερένιο κιγκλίδωμα. Απόληξη γίνεται με γείσο - συμπαγές στηθαίο, που φέρει διακοσμητικά πλαίσια. Το κτίριο έχει υποστεί εξαλείψεις - αλλοιώσεις στα τυπικά διακοσμητικά και αρχιτεκτονικά στοιχεία.

ΑΘΗΝΑΣ 35 ΚΑΙ ΠΑΛΛΑΔΟΣ 1 εικ.39

Τριόροφο μεσσαίο διαμπερές κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Ο κεντρικός άξονας του κτιρίου και στους δύο ορόφους τονίζεται από εξώστες - δίδυμα φουρούσια - σιδερένιο κιγκλίδωμα. Ο πρώτος όροφος τονίζεται εκατέρωθεν του κεντρικού εξώστου και από δύο άλλους όμοιους εξώστες. Απόληξη με διακοσμητική ταινία - γείσο - συμπαγές στηθαίο και πεσσούς. Επικάλυψη με ταράτσα και δώμα. Έχει υποστεί εξαλείψεις - αλλοιώσεις των τυπικών αρχιτεκτονικών και διακοσμητικών στοιχείων.

ΑΘΗΝΑΣ 37 ΚΑΙ ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ 1 ΚΑΙ ΠΑΛΛΑΔΟΣ εικ.40

Τριόροφο γωνιακό με τρεις όψεις. Ανοίγματα με αξονική διάταξη και στερούνται διακοσμητικών στοιχείων. Η όψη της οδού Αθηνάς έχει από πέντε ανοίγματα σε κάθε όροφο. Απόληξη με προεξέχον γείσο ακροκέραμα. Επικάλυψη από κεραμοσκεπή στέγη. Έχει υποστεί εξαλείψεις και αλλοιώσεις στα τυπικά αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά στοιχεία.

ΑΘΗΝΑΣ 39 ΚΑΙ ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ εικ.41

Τετραόροφο γωνιακό κτίριο. Η όψη της οδού Αθηνάς παρουσιάζει συμμετρία. Ανοίγματα με αξονική διάταξη. Ο πρώτος όροφος τονίζεται στον κεντρικό άξονα από συνεχόμενο εξώστη - σιδερένιο κιγκλίδωμα - περιλαμβάνει τα τρία μεσαία ανοίγματα. Τα ακραία ανοίγματα του πρώτου ορόφου στο τμήμα της ποδιάς φέρουν σιδερένιο

κιγκλίδωμα. Ανοίγματα του πρώτου ορόφου φέρουν μικρές παραστάδες που καταλήγουν σε μικρά φουρούσια με γείσο. Οι όροφοι χωρίζονται με γείσο. Απόληξη με γείσο - συμπαγές στηθαιό. Επικάλυψη ταράτσα δώμα.

ΑΘΗΝΑΣ 49 ΚΑΙ ΕΥΡΥΠΙΔΟΥ 29 εικ.42

Διώροφο γωνιακό κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας. Η όψη της οδού Αθηνάς παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Ο όροφος τονίζεται από εξώστη - σιδερένιο κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα στο τμήμα της

δοκού διακοσμούνται από ενιαίο προεξέχον γείσο. Το γωνιακό τμήμα του κτιρίου κοσμείται από παραστάδες με κιονόκρανα. Απόληξη με διακοσμητική περιμετρική ταινία, γείσο, οδόντες. Έχει υποστεί εξαλείψεις και αλλοιώσεις των τυπικών διακοσμητικών και αρχιτεκτονικών στοιχείων.

ΛΟΥΚΑ ΝΙΚΑ 3 (ΠΑΡΟΔΟΣ) εικ.43

Διώροφο κτίριο νεοκλασική ρυθμολογίας. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τους δύο εξώστες εκατέρωθεν του άξονα συμμετρίας και τους πεσσούς με τα χαρακτηριστικά επίκρανα. Τα ανοίγματα φέρουν γείσο και έχουν

αξονική διάταξη. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη, που καταλήγει σε ακροκέραμα, κλασικιστικό γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΛΟΥΚΑ ΝΙΚΑ 5 (ΠΑΡΟΣ) εικ.44

Διόροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Αλλοιωμένα τα επί μέρους διακοσμητικά στοιχεία (ανοίγματα ορόφου). Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε προεξέχον γείσο.

ΛΟΥΚΑ ΝΙΚΑ 9(ΔΙΩΡΟΦΟ) εικ.45

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τον εξώστη που έχει περίτεχνο κιγκλίδωμα και μαρμάρινα σκαλιστά φουρούσια. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε προεξέχον γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΛΟΥΚΑ ΝΙΚΑ 9 (ΙΣΟΓΕΙΟ) εικ.46

Ισόγειο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Χαρακτηριστική διάταξη ανά δύο, θυρών και παραθύρων. Τα πλαίσια των ανοιγμάτων είναι απλής μορφής. Χαρακτηριστική η λιθοδομή στις ποδιές των παραθύρων. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΑΓΘΑΡΧΟΥ 2 εικ.47

Διόροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας, παρουσιάζει αξονική συμμετρία. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Η όψη τονίζεται από τον κεντρικό εξώστη που έχει μαρμαρινό δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και μεταλλικό κιγκλίδωμα. Η επικάλυψη γίνεται με δίρριχτη στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και προεξέχον γείσο.

ΑΓΑΘΑΡΧΟΥ 4 εικ.48

Διώροφο κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας, απλής μορφής. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε προεξέχον γείσο.

ΑΓΑΘΑΡΧΟΥ 1 εικ.49

Υπερυψωμένο ισόγειο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Πλάγια κύρια είσοδος αντιστοιχεί στο όμορο κτίσμα, με τοξοτό άνοιγμα. Μεταξύ των ανοιγμάτων υπάρχουν πεσσοί. Το επιστύλιο είναι γραμμικής μορφής. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα, κλασικιστικό γείσο.

ΑΓΑΘΑΡΧΟΥ3 εικ.50

Ισόγειο κτίριο εκλεκτικιστικής ρυθμολογίας για χρήση καταστήματος. Ανοίγματα με φεγγίτες. Η επίστεψη γίνεται με χαρακτηριστικό γείσο - γεισίποδες.

ΑΓΑΘΑΡΧΟΥ 5 εικ.51

Ισόγειο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Δύο ανοίγματα στην όψη με ξύλινα πλαίσια. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακρολέραμα με γείσο.

ΤΑΚΗ 13 εικ.52

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας, παρουσιάζει συμμετρία. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Ο άξονας τονίζεται με τον κεντρικό εξώστη στον όροφο που έχει μεταλλικό κιγκλίδωμα. Στο ισόγειο χαρακτηριστικό είναι το σύστημα των πεσσών ανάμεσα από τα ανοίγματα. Στον όροφο τα ανοίγματα έχουν

κλασικιστικά πλαίσια. Η επίστεψη γίνεται με συμπαγές στηθαίο και νεοκλασικό γείσο.

TAKH 4 εικ.53

Διώροφο κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας. Αξονική διάταξη των ανοιγμάτων. Η όψη τονίζεται με τους δύο εξώστες στον όροφο που έχουν μεταλλικό κιγκλίδωμα. Η επίστεψη γίνεται με προεξέχον γείσο.

ΤΑΚΗ 6 εικ.54

Διώροφο νεοκλασσικό κτίριο. Περιλαμβάνει ημιυπόγειο, υπερυψωμένο ισόγειο και όροφο. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Δύο δευτερεύοντες άξονες. Ο πρώτος άξονας τονίζεται με τη θύρα εισόδου στο ισόγειο που πλαισιώνεται από πεσσούς και υπέρθυρο γείσο. Ο δεύτερος άξονας τονίζεται με τον εξώστη στον όροφο που έχει μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και μεταλλικό κιγκλίδωμα. Σύστημα

πεσσών αναμεσα στα ανοίγματα του ισογείου. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη, που καταλήγει σε ακροκέραμα, κλασικιστικό γείσο και τραβηκτά κύματα.

ΧΡΙΣΤΟΚΟΠΙΔΟΥ 7 εικ.55

Διώροφο κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Χαρακτηριστική η εν σειρά διάταξη ανοιγμάτων και εξωστών στον όροφο. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τους εξώστες και τα πλαίσια

των ανοιγμάτων. Το επιστύλιο είναι γραμμικής μορφής. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα, προεξέχον γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΑΙΣΩΠΟΥ 11 εικ.56

Διώροφο κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας με εξαλείψεις και αλλοιώσεις των διακοσμητικών στοιχείων (πλαίσια ανοιγμάτων στον όροφο, επιστύλιο στον όροφο, θύρα εισόδου στο ισόγειο). Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Η όψη τονίζεται με τον κεντρικό εξώστη που έχει μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και

μεταλλικό κιγκλίδωμα. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε γείσο και διακοσμητική ταινία.

ΑΙΣΩΠΟΥ 4 εικ.57

Τριόροφο κτίριο της δεκαετίας του '20, με διακοσμητικά και αρχιτεκτονικά στοιχεία εποχής. Δίνεται έμφαση στον όροφο με χαρακτηριστικό πολυγωνικό εξώστη. Τα ανοίγματα έχουν αξονική

διάταξη. Η επίστεψη γίνεται με προεξέχον γείσο.

ΔΙΣΩΠΟΥ 10 εικ.58

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Παρουσιάζει αξονική συμμετρία. Τα ανοίγματα στον όροφο φέρουν ποδιές με κεντρική ροτέτα. Η επίστεψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που

καταλήγει σε ακροκέραμα γείσα και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΛΙΣΧΥΛΟΥ 3 εικ.59

Διώροφο γωνιακό κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής, τοποθετημένα εν σειρά, ξύλινα και στερούνται διακοσμητικών στοιχείων. Ο όροφος τονίζεται από τον εξώστη τα σκαλιστά φουρούσια και το σιδερένιο κιγκλίδωμα. Η απόληξη του κτιρίου γίνεται από το

γείσο, ακροκέραμα και με την εναλλαγή σιδερένιων κιγκλιδωμάτων και πεσσών. Το ισόγειο έχει υποστεί μεταγενέστερες προσθήκες. Το όλο κτίριο στην όψη έχει υποστεί αλλοιώσεις των διακοσμητικών στοιχείων του.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 5 εικ.60

Διώροφο, μεσσαίο κτίριο με υπερυψωμένο ισόγειο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Δίδεται έμφαση στον κεντρικό άξονα του ορόφου από τον εξώστη με το μαρμάρινο δάπεδο, τα ανάφλυφα

μαρμάρινα τρία φουρούσια και το σιδερένιο κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής, εκείνα του ορόφου φέρουν παραστάδες, επίκρανα, επιστύλιο και γείσο. Απόληξη γίνεται από προεξέχον γείσο και συμπαγές στηθαίο. Επικάλυψη γίνεται από τάρατσα και δώμα. Το όλο κτίριο έχει υποστεί αλλοιώσεις στο ισόγειο από μεταγενέστερες προσθήκες.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 15^Α εικ.61

Μονόροφο μεσσαίο κτίριο νεοκλασσικής χαρακτηριστικής ρυθμολογίας. Το όλο κτίριο έχει υποστεί αλλοιώσεις των αρχιτεκτονικών - διακοσμητικών στοιχείων του ύστερα από μεταγενέστερες προσθήκες. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής και συγκρατούν γείσο και δοκάρι. Η απόληξη γίνεται από γείσο -οδόντες- ακροκέραμα. Η επικάλυψη γίνεται από κεραμοσκεπή στέγη.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 17 εικ.62

Διώροφος τύπος λαϊκής κατοικίας. Η απόληξη γίνεται από το χαρακτηριστικό νεοκλασσικό γείσο και ακροκέραμα. Η επικάλυψη είναι κεραμοσκεπής. Το ισόγειο έχει υποστεί αλλοιώσεις των αρχιτεκτονικών - διακοσμητικών στοιχείων του, ύστερα από μεταγενέστερες προσθήκες.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 21 εικ.63

Διώροφο μεσαίο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Η όψη παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Το προεξέχον κεντρικό τμήμα τονίζεται αφενός από τον εξώστη, με τα σκαλιστά φουρούσια και το σιδερένιο κιγκλιδώμα, αφ'ετέρου από το χαρακτηριστικό επιβλητικό αέτωμα. Η απόληξη στο κέντρο γίνεται από το αέτωμα, στα άκρα από γείσο και ακροκέραμα.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 35 εικ.64

Διώροφο μεσαίο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Δίδεται έμφαση στον όροφο από τον εξώστη με τα φουρούσια και το σιδερένιο κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα του ορόφου διακοσμούνται από πλαίσιο και γείσο. Η απόληξη γίνεται από γείσο και ακροκέραμα. Η επικάλυψη είναι κεραμοσκεπής. Το ισόγειο έχει υποστεί αλλοιώσεις από μεταγενέστερες προσθήκες.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ 50 εικ.65

Τριόροφο μεσαίο κτίριο, κτισμένο στις αρχές του αιώνα. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής, ξύλινα γαλλικού τύπου. Το όλο κτίριο τονίζεται στο μεν πρώτο όροφο από συνεχόμενο εξώστη με τρία φουρούσια, στο δε δεύτερο όροφο από μικρό εξώστη με σιδοερένιο επίσης κιγκλίδωμα. Έχει υποστεί αλλοιώσεις και εξαλείψεις των αρχιτεκτονικών - διακοσμητικών στοιχείων του. Η απόληξη γίνεται με προεξέχον γείσο.

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 3 εικ.66

Τριόροφο μεσαίο κτίριο μεσοπολεμικής περιόδου με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Ο πρώτος όροφος τονίζεται από ένα εξώστη, ενώ ο δεύτερος όροφος από τρεις πολυγωνικούς μεμονωμένους εξώστες. Δίδεται έμφαση στην όψη του κτιρίου από τον κατακόρυφο κάρναβο μεταξύ των ανοιγμάτων. Τα ανοίγματα είναι τρία σε κάθε όροφο και έχουν ξύλινα γαλλικά εξώφυλλα και στο τμήμα της δοκού διακοσμητικό ορθογώνιο πλαίσιο. Στο κτίριο

υπάρχουν εξαλείψεις και αλλοιώσεις των τυπικών διακοσμητικών και αρχιτεκτονικών στοιχείων του.

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 13 εικ.67

Διώροφο μεσαίο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με υπερυψωμένο ισόγειο αξονική διάταξη των ανοιγμάτων. Ο όροφος τονίζεται από τον εξώστη με το μαρμάρινο δάπεδο, τα ανάγλυφα μαρμάρινα φουρούσια και το νεοκλασσικής μορφής σιδερένιο κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής και φέρουν στο τμήμα

της δοκού προεξέχον γείσο ενώ εκείνα του ισογείου γέρουν διακοσμητικό πλαίσιο. Η κύρια είσοδος στο δεξιό άκρο του κτιρίου και είναι ξύλινη με σιδερένια και τζάμι. Η απόληξη γίνεται από διακοσμητική ταινία, οδόντες γείσο και ακροκέραμα. Η επικάλυψη γίνεται από κεραμοσκεπή στέγη.

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 17 εικ.68

Διώροφο μεσαίο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Στον όροφο υπάρχει εξώστης με μαρμάρινο δάπεδο, μαρμάρινα φουρούσια και σφυρήλατο κιγκλίδωμα. Το όλο κτίριο στερείται διακοσμητικών στοιχείων. Η κύρια είσοδος βρίσκεται στην αριστερή άκρη και είναι ξύλινη ταπλαδωτή με φεγγίτη από σιδερία και τζάμι. Η απόληξη γίνεται από την διακοσμητική ταινία, το γείσο και το συμπαγές στηθαίο. Η απικάλυψη γίνεται ενα μέρει από τaráτσα, αν μέρει από δώμα που βρίσκεται σε επαφή με την οικοδομική γραμμή. Το όλο κτίριο έχει υποστεί μεταγενέστερες προσθήκες.

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 4 εικ.69

Τριόροφο μεσαίο κτίριο εποχής μεσοπολέμου με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Ο πρώτος και ο δεύτερος όροφος τονίζονται από τους εξώστες με το σιδερένιο κιγκλίδωμα και το προεξέχον γείσο που ακολουθεί την περίμετρο των εξωστών. Ισόγειο από εμφανή ισοδομή. Το όλο κτίριο έχει υποστεί και

αλλοιώσεις των τυπικών
αρχιτεκτονικών - διακοσμητικών στοιχείων του.

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 24 εικ. 70

Διώροφο μεσαίο κτίριο νεοκλασσικά στοιχεία. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Ο όροφος τονίζεται στον κεντρικό άξονα από τον εξώστη με τα απλά φουρούσια και το σιδερένιο κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα πλαισιώνονται από πλαίσιο απλής μορφής και διακοσμούνται στο τμήμα της δοκού

με γείσο. Η κυρία είσοδος βρίσκεται στην αριστερή άκρη του κτιρίου. Η απόληξη γίνεται από το γείσο και συμπαγές στηθαίο με τους πεσσούς.

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 24Β εικ.71

Διώροφο μεσαίο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας, με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Ο όροφος τονίζεται στον κεντρικό άξονα από τον εξώστη με τα απλά φουρούσια και το σιδερένιο κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα πλαισιώνονται από το ενιαίο πλαίσιο. Η κύρια είσοδος βρίσκεται στην αριστερή

άκρη του κτιρίου και είναι ξύλινη με φεγγίτη. Η απόληξη γίνεται από την διακοσμητική λωρίδα, προεξέχον γείσο και ακροκέραμα.

ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 26 εικ.72

Διώροφο μεσαίο κτίριο με αξονική διάταξη των ανοιγμάτων. Ο όροφος τονίζεται από ενιαίο εξώστη που συμπεριλαμβάνει και τις τρεις μπαλκονόπορτες της όψης με τα φουρούσια και τα σιδερένια κιγκλιδώματα. Η είσοδος βρίσκεται στην αριστερή άκρη του κτιρίου. Είναι ξύλινη με φεγγίτη και

τζάμι. Οι όροφοι χωρίζονται μεταξύ τους από περιμετρικό γείσο που ακολουθεί την περίμετρο του εξώστου. Οι όροφοι χωρίζονται μεταξύ τους από περιμετρικό γείσο, ποθ απόλουθει την περίμετρο του εξώστου. Το κτίριο κοσμείται από εμφανή οριζόντια ισοδομή. Στον όροφο έχουν γίνει μεταγενέστερες προσθήκες.

ΕΥΡΗΣΙΑΔΟΥ 41 εικ.73

Διώροφο μεσαίο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας, με αξονική διάταξη των ανοιγμάτων. Η όψη παρουσιάζει

συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Δίδεται έμφαση στον όροφο με τον εξώστη που βρίσκεται στον κεντρικό άξονα με τα φουρούσια και το νεοκλασσικής μορφής σιδερένιο κιγκλίδωμα. Ανοίγματα ορθογωνικής διατομής, κοσμούνται από πλαίσιο και γείσο. Ισόγειο με όροφο χωρίζονται με γείσο που ακολουθεί την περίμετρο του εξώστου. Το ισόγειο κοσμείται από ισοδομή. Η απόληξη γίνεται από προεξέχον γείσο με τους οδόντες και τα πολλαπλά φουρούσια. Η επικάλυψη γίνεται από κεραμοσκεπή στέγη.

ΕΥΡΗΠΙΔΟΥ 53 εικ.74

Τριόροφο μεσαίο κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Ο πρώτος όροφος τονίζεται από τον κεντρικό εξώστη με το σιδερένιο κιγκλίδωμα και τα φουρούσια ενώ στον δεύτερο όροφο από το ενιαίο του κτιρίου από τον κατακόρυφο κάνναβο μεταξύ ανοιγμάτων. Η απόληξη γίνεται από προεξέχον γείσο και συμπαγές στηθαίο. Επικάλυψη γίνεται από την τάρτσα και το δώμα.

ΕΥΡΗΣΙΑΟΥ 63 εικ.75

Διώροφο μεσαίο κτίριο εκλεκτικιστικής περιόδου με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Η όψη παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Το κεντρικό τμήμα του κτιρίου προεξέχει από το υπόλοιπο και τονίζεται από τον εξώστη, τα τοξοτά ανοίγματα με παραστάδες - κιονόκρανα και γεισίποδες στο τοξοτό τμήμα και το χαρακτηριστικό επιβλητικό αέτωμα στο τμήμα της επίστεψης. Στον όροφο εκατέρωθεν του εξώστου υπάρχουν εξώστες μικρότερων διαστάσεων με μαρμάρινα δάπεδα και τρία ανάγλυφα

φουρούσια. Τα ανοίγματα των ακραίων τμημάτων είναι ορθογωνικής διατομής και έχουν παραστάδες με επίκρανα, στο τμήμα της δοκού φέρουν γραμμικής μορφής ταινία και γείσο. Απόληξη - γιρλάντες προεξέχον γείσο -πολλαπλά φουρούσια, συμπαγές στηθαίο και κίονες.

ΕΥΡΗΠΗΔΟΥ 65 εικ.76

Διώροφο μεσαίο κτίριο εκλεκτικιστικής ρυθμολογίας. Η όψη παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα

και αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Ο κεντρικός άξονας τονίζεται από τον εξώστη με τα φουρούσια και το σφρηλάτο κιγκλιδωμά. Έχει από πέντε ανοίγματα σε κάθε όροφο, είναι ορθογωνικής διατομής κοσμούνται από πλαίσιο, διακοσμητικό στοιχείο και ποδιά με χαρακτηριστική ροδέλα. Η κύρια είσοδος βρίσκεται στην αριστερή άκρη του κτιρίου και έχει ξύλινη επίστεψη. Επίστεψη από κεραμοσκεπή στέγη. Απόληξη με διακοσμητικό μαιάνδρο, γείσο, φουρούσια σε τακτά διαστήματα και ακροκέραμα.

ΕΥΡΗΣΙΔΟΥ 83 ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ 13 εικ.77

Διώροφο γωνιακό κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με ημιυπόγειους χώρους που τονίζεται από τον εξώστη το μαρμάρινο δάπεδο τα ανάγλυφα μαρμάρινα φουρούσια και το σφυρήλατο κιγκλίδωμα. Η όψη της οδού Επικούρου έχει αξονική διάταξη ανοίγματος. Ο όροφος τονίζεται από δύο μικρής διαστάσεως καμπυλοειδής μορφής εξώστες με τα μαρμάρινα δάπεδα, ανάγλυφα φουρούσια και το σφυρήλατο κιγκλίδωμα. Η κύρια είσοδος είναι ξύλινη και κοσμείται από παραστάδες κιονόκρανα - επιστήλιο γραμμικής μορφής και γείσο. Τα ανοίγματα κοσμούνται εν μέρει από γραμμικής μορφής παραστάδες, διακοσμητική ποδιά, επιστύλιο και γείσο, εμφανή ισοδομή. Απόληξη με διακοσμητική περιμετρική ταινία γραμμικής, γείσο και ακροκέραμα συμπαγές στηθαίο και κίονες. Η επικάλυψη γίνεται από τάρτασα και δώμα.

ΕΥΡΗΠΑΔΟΥ 85 εικ.78

Διώροφο κτίριο με αξονική διάταξη ανοιγμάτων νεοκλασικής ρυθμολογίας. Ο πρώτος όροφος τονίζεται από τον ενιαίο εξώστη με τα ανάγλυφα μαρμάρινα φουρούσια και το σφυρήλατο κιγκλιδωμά. Η κύρια είσοδος βρίσκεται στην αριστερή άκρη του κτιρίου, είναι ξύλινη ταπλαδωτή με φεγγίτη, σιδερία και τζάμι, κοσμείται από παραστάδες με επίκρανα γεισίποδες και γείσο. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής με κίονες. Η επικάλυψη γίνεται από την ταρατσα και το δώμα, που βρίσκεται στην Ο.Γ. και

τονίζεται από χαρακτηριστικό
αέτωμα, δίνοντας κατά αυτόν τον τρόπο επιβλητικό χαρακτήρα στο κτίριο.

ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ 1 εικ.79

Διώροφο μεσσαίο κτίριο εκλεκτικιστικής περιόδου. Δίδεται έμφαση στον όροφο από τον εξώστη που περιλαμβάνει τα ανοίγματα και φέρει μαρμάρινο δάπεδο, μαρμάρινα ανάγλυφα φουρούσια και το σιδερένιο κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα είναι τοξωτά και φέρουν παραστάδες με κιονόκρανα,

διακοσμητική ισοδομή και γεισίποδες. Η κύρια είσοδος βρίσκεται στην αριστερή άκρη του κτιρίου είναι τοξωτή με παραστάδες και κιονόκρανα. Οι όροφοι χωρίζονται μεταξύ τους με διαχωριστικό γείσο, που ακολουθεί την περίμετρο του εξώστου. Η απόληξη γίνεται από διακοσμητικές οριζόντιες λωρίδες, γείσο πολλαπλά φουρούσια, οδόντες και συμπαγές στηθαίο και κίονες.

ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ 11 ΚΑΙ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 11 ΚΑΙ ΠΛ. ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2

Τριόροφο γωνιακό με τρεις όψεις κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Η όψη της οδού Καλαμίδα τονίζεται στον δεύτερο όροφο από εξώστη με φουρούσια και σφυρήλατο κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής με παραστάδες - κιονόκρανα και γείσο, διακοσμητικές ποδιές. Το ισόγειο κοσμείται από τοξωτά ανοίγματα και εν μέρει από λαξευτή πέτρα. Η θύρα βρίσκεται στην αριστερή άκρη, είναι ξύλινη με φεγγίτη από σιδεριά και τζάμι. Η όψη της οδού Αγίου Δημητρίου τονίζεται από εξώστη μεγάλων διαστάσεων με συμπαγές στηθαίο και σιδερένιο κιγκλίδωμα. Η απόληξη γίνεται από γείσο - πολλαπλά φουρούσια και ακροκέραμα. Η επικάλυψη γίνεται από τάρτσα και δώμα.

ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ 12 ΚΑΙ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 9 εικ.81

Διώροφο γωνιάκό με αρκετά νεοκλασσικά στοιχεία. Δίδεται έμφαση στον όροφο από τον ενιαίο εξώστη που περιλαμβάνει τρία ανοίγματα και φέρει φουρούσια και σιδερένιο κιγκλίδωμα. Στα μεταξύ των ανοιγμάτων διαστήματα υπάρχουν παραστάδες με κιονόκρανα που καταλήγουν στο γείσο της επίστεψης. Η απόληξη γίνεται από γείσο και συμπαγές στηθαίο.

ΠΑΛΛΑΔΟΣ 11 εικ.82

Διώροφο μεσαιο κτίριο κτισμένο στις αρχές του αιώνα, με νεοκλασσικά χαρακτηριστικά. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής με ξύλινα εξώφυλλα, με απλό πλαίσιο. Η απόληξη γίνεται με προεξέχον γείσο και συμπαγές στηθαίο.

ΠΑΛΛΑΔΟΣ 13 εικ.83

Διώροφο μεσαίο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Η όψη παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντριό άξονα.

Ο κέντρικός άξονας τονίζεται από τον εξώστη με τα φουρούσια και το σιδερένιο κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής και τονίζεται από επίπεδης μορφής κάθετο πλαίσιο. Η απόληξη γίνεται από προεξέχον γείσο και συμπαγές στηθαίο.

ΠΑΛΛΑΔΟΣ 19 εικ.84

Διώροφο μεσαίο κτίριο με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Η όψη παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Ο όροφος τονίζεται από τρεις εξώστες με φουρούσια και σιδερένιο κιγκλίδωμα. Η κύρια είσοδος βρίσκεται στον κεντρικό άξονα και είναι ξύλινη με φεγγίτη, σιδερία και τζάμι. Ο όροφος κοσμείται από εναλλαγή ανοιγμάτων και παραστάδων με κιονόκρανα. Το επίχρισμα κοσμείται από εμφανή ισοδομή. Η απόληξη γίνεται από διακοσμητική γιρλάντα πολλαπλά δίδυμα φουρούσια, γείσο, συμπαγές στηθαίο και πεσσούς.

ΠΑΛΛΑΔΟΣ 2 ΚΑΙ ΚΑΛΑΜΙΔΟΣ εικ.85

Διώροφο γωνιακό κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Ο όροφος στο γωνιακό τμήμα τονίζεται από ενδιαφέροντα καμπυλοειδή εξώστη με τέσσερα μαρμάρινα ανάγλυφα φουρούσια και σιδερένιο κιγκλιδωμά. Τα επίχρισμάτα του ορόφου είναι εμφανή ισοδομή. Οι όροφοι χωρίζονται από περιμετρικό διακοσμητικό γείσο. Η όψη του δώματος κοσμεύεται από παραστάδες με κιονόκρανα και είναι μεταγενέστερη προσθήκη. Η απόληξη γίνεται από γείσο, κίονες και κιγκλιδώματα. Η επικάλυψη γίνεται από τaráτσα και δώμα.

ΠΑΛΛΑΔΟΣ 18 εικ.86

Διώροφο μεσαίο κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας. Ο όροφος τονίζεται από εξώστη με μαρμαρίνα ανάγλυφα φουρούσια και σιδερένιο κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα του ορόφου είναι ορθογωνικής διατομής, ενώ εκείνα του ισογείου τοξοειδής μορφής με χαρακτηριστικό σύστημα πεσσών με διακοσμητική ισοδομή. Η απόληξη γίνεται με γείσο και ακροκέραμα. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη.

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 3 εικ.87

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τον κεντρικό εξώστη και τα πλαίσια στα ανοίγματα. Μεταλλικό στέγαστρο πάνω από τα ανοίγματα του ισογείου. Η επίστεψη γίνεται με μεταγενέστερο στηθαίο.

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 9 εικ.88

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τους δύο εξώστες και τα κλασικιστικά πλαίσια των ανοιγμάτων. Χαρακτηριστικό μεταλλικό στέγαστρο στο ισόγειο. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και γείσο.

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 21 εικ.89

Διώροφο κτίριο της δεκαετίας του '20. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Στο ισόγειο τα ανοίγματα για χρήση καταστήματος έχουν φεγγίτες. Στον όροφο η όψη τονίζεται από το σύστημα πεσσών, ανάμεσα από τα ανοίγματα και τον ενιαίο εξώστη. Η επίστεψη γίνεται με προεξέχον γείσο.

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 23 ΚΑΙ ΑΓΑΘΑΡΧΟΥ εικ.90

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Η όψη τονίζεται από τον εξώστη στον όροφο. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και γείσο.

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 29 εικ.91

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας, με τυπικά αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά στοιχεία. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τα κλασικιστικά πλαίσια των ανοιγμάτων, το γείσο στην επίστεψη και τον νεοκλασσικό εξώστη. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και γείσο.

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 41 ΚΑΙ ΛΟΥΚΑ ΝΙΚΑ 11 εικ.92

Διώροφο γωνιακό κτίριο. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τα κλασικιστικά πλαίσια τα ανοίγματα και το γείσο στη στέψη. Η όψη της οδού Αγίων Αναργύρων τονίζεται με τον εξώστη. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και νεοκλασικό γείσο.

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 6 εικ.93

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Η όψη τονίζεται με τον εξώστη στον όροφο. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέη, που καταλήγει σε γείσο.

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 8 ΚΑΙ ΠΛ. ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ εικ.94

Ισόγειο γωνιακό κτίριο εκλεκτικιστικής ρυθμολογίας. Τοξωτά είναι τα ανοίγματα. Εμφανείς ισοδομές στο επίχρισμα. Η επίστεψη γίνεται με χαρακτηριστικό στηθαίο με κολωνάκια και συμπαγή τμήματα, γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες. Μεταγενέστερο το μεταλλικό κιγκλίδωμα που καλύπτει όλα τα ανοίγματα.

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 8 εικ.95

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με τα τυπικά αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά στοιχεία. Τα ανοίγματα είναι ορθογώνια και έχουν αξονική διάταξη. Στον όροφο είναι έντονη η φθορά της επιδερμίδας του κτιρίου. Η όψη τονίζεται με νεοκλασσικό εξώστη που έχει μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και περίτεχνο κιγκλίδωμα. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τα κλασσικιστικά πλαίσια στα ανοίγματα και χαρακτηριστικό γείσο στη στέψη. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη.

ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 10 εικ.96

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Η όψη τονίζεται με τον εξώστη του ορόφου που έχει περίτεχνο κιγκλίδωμα. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τα κλασσικιστικά πλαίσια των ανοιγμάτων. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΚΑΤΣΙΚΟΓΙΑΝΝΗ 1 εικ.97

Υπερυψωμένο ισόγειο κτίριο με αυλή. Περιλαμβάνει ημιυπόγειο. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Στο ισόγειο τα πλαίσια είναι κλασικιστικά και οι ποδιές έχουν απλή διακόσμηση. Η θύρα εισόδου στο αριστερό άκρο της όψης έχει απλό πλαίσιο και υπέρθυρο με προεξέχον γείσο. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη, ακροκέραμα και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΗΒΗΣ 13 εικ.98

Διώροφο κτίριο νεοκλασικής ρυθμολογίας, με αυλή. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Στον όροφο έχουν κλασικιστικά πλαίσια. Χαρακτηριστικοί είναι οι εξώστες με το καμπύλο τμήμα που τονίζουν την όψη. Το δάπεδο είναι μαρμάρινο, τα φουρούσια σκαλιστά και το κιγκλίδωμα περίτεχνο. Δίνεται έμφαση με τις γωνιακές παραστάδες με τα κορινθιακά επίκρανα. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέρασμα, νεοκλασικό γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ 3 εικ.99

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Παρουσιάζει συμμετρία, τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Χαρακτηριστικά τοξωτά ανοίγματα στο ισόγειο, η θύρα εισόδου έχει φεγγίτη με σιδεριά. Ανάμεσα από τα ανοίγματα υπάρχουν πεσσοί με απλά επίκρανα οι οποίοι επεκτείνονται στον όροφο. Η όψη τονίζεται με τον κεντρικό εξώστη που έχει μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και μεταλλικό

κιγκλίδωμα. Η επικάλυψη γίνεται με στέγη, ακροκέραμα, γείσο και γεισίποδες.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ 8 εικ.100

Τριόροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με μεταγενέστερη προσθήκη του τρίτου ορόφου. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα. Στο ισόγειο τα ανοίγματα για χρήση καταστήματος έχουν φεγγίτες και ανάμεσα από αυτά υπάρχουν πεσσοί με

απλά επίκρανα. Η θύρα εισόδου πλαισιώνεται από πεσσούς και υπέρθυρο γείσο. Ο εξώστης του ορόφου έχει μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και μεταλλικό κιγκλίδωμα. Η επίστεψη γίνεται με στηθαίο και γείσο.

ΔΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ 22 εικ.101

Διώροφο εκλεκτικισικής ρυθμολογίας με χαρακτηριστικό εξώστη και διακοσμητικά στοιχεία εποχής.

Παρουσιάζει ελαφρά προέξοχη στο τμήμα που αντιστοιχεί στον εξώστη. Η επίστεψη γίνεται με προεξέχον γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΠΛ. ΗΡΩΩΝ ΚΑΙ ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ 34 εικ.102

Ισόγειο διαγωνιακό κτίριο λαϊκού τύπου για χρήση καταστήματος, με νεοκλασικά στοιχεία. Ανάμεσα από τα ανοίγματα υπάρχουν πεσσοί με απλά επίκρανα. Πάνω από τα ανοίγματα υπάρχει στέγαστρο με σιδερένια στηρίγματα. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα, γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

Π. ΗΡΩΩΝ ΚΑΙ ΑΙΣΧΥΛΟΥ 1 ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ εικ.103

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας, διαγωνιαίο με δύο ανοίγματα στην μικρή του όψη, και αξονική διάταξη. Τα ανοίγματα στο ισόγειο είναι τοξωτά. Στον όροφο είναι ορθογώνια με ξύλινα πλαίσια. Σε όλη την επιφάνεια του ορόφου έχει αλλοιωθεί η επιδερμίδα του κτιρίου. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τους γωνιακούς παραστάδες και το απλό επιστύλιο. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη, γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΣΑΡΡΗ 13 εικ.104

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με αξονική διάταξη των ανοιγμάτων. Παρουσιάζει συμμετρία. Έχει όλα τα τυπικά και χαρακτηριστικά διακοσμητικά στοιχεία νεοκλασσικού κτίσματος. Τα ανοίγματα έχουν απλό κλασικιστικό πλαίσιο, ποδιά με διακόσμηση και γείσο με γεισίποδες. Η όψη τονίζεται με τον κεντρικό εξώστη που έχει μαρμάρινο δάπεδο και σκαλιστά φουρούσια και περίτεχνο κιγκλίδωμα. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη, ακροκέραμα, γείσο και διακοσμητική ταινία.

ΣΑΡΡΗ 15 ΚΑΙ ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ 45 εικ.105

Η Διεύθυνση στο ΦΕΚ αναγραφεται ως Σαρρή 15 & Αγ. Αναργύρων 45 όχι 47. Διώροφο νεοκλασσικό κτίριο. Τα ανοίγματα έχουν εν σειρά διάταξη. Στο ισόγειο ενδιαφέρουσα διάταξη πεσσών. Φεγγίτες με σιδεριά και στέγαστρο μεταλλικό. Η όψη τονίζεται με τον κεντρικό εξώστη που έχει μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και μεταλλικό κιγκλίδωμα. Η επίστεψη γίνεται με γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΣΑΡΡΗ 21 εικ.106

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Παρουσιάζει αξονική συμμετρία, τα ανοίγματα είναι ορθογώνια με αξονική διάταξη. Στο ισόγειο πεσσοί απλής μορφολογίας, σε αντιστοιχία με τους πεσσούς του ορόφου με τα κορινθιακά επίκρανα. Στον όροφο το επιστήλιο είναι απλής μορφής. Η όψη τονίζεται με τον εξώστη στον κεντρικό άξονα που έχει μαρμάρινο επίπεδο, φουρούσια και περίτεχνο μεταλλικό κιγκλίδωμα. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη, ακροκέραμα, γείσο και διακοσμητική ταινία με οοδόντες.

ΣΑΡΡΗ 33 εικ.107

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Παρουσιάζει αξονική διάταξη. Τα ανοίγματα είναι ορθογώνια χωρίς πλαίσια. Στο ισόγειο πάνω από τα ανοίγματα υπάρχει μεταλλικό σαγαντρα. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΣΑΡΡΗ 37 ΚΑΙ ΩΓΓΥΓΟΥ 21 εικ.108

Διώροφο νεοκλασικής μορφολογίας κτίριο, παρουσιάζει αξονική συμμετρία. Τα ανοίγματα είναι ορθογώνια με εν σειρά διάταξη. Δίνεται έμφαση στο ισόγειο με την χαρακτηριστική διάταξη των πεσσών μεταξύ των ανοιγμάτων, το επιστύλιο με το γείσο πάνω από τα ανοίγματα και το αέτωμα πάνω από την κύρια είσοδο. Το επίχρισμα στο ισόγειο έχει εμφανείς ισοδομές. Η όψη της οδού Σαρρή, τονίζεται με

τον κεντρικό εξώστη που έχει μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και μεταλλικό κιγκλίδωμα. Η επικάλυψη γίνεται με στέγη.

ΣΑΡΡΗ 51-53 ΚΑΙ ΠΛ. ΑΓ. ΑΣΩΜΑΤΩΝ 2 εικ.109

Διώροφο κτίριο δεκαετίας του '20- '30. Η όψη τονίζεται με την προεξοχή του κεντρικού τμήματος. Η επίστεψη γίνεται με συμπαγές στηθαίο και γείσο.

ΣΑΡΡΗ 16 ΚΑΙ 16^Α εικ.110

Η διεύθυνση στο ΦΕΚ είναι Σαρρή 16 & 16Α.

Τριόροφο νεοκλασικό κτίριο με αξονική διάταξη των ανοιγμάτων. Ο τρίτος όροφος είναι μεταγενέστερη προσθήκη. Χαρακτηριστικές είναι οι τοξωτές πόρτες εισόδου με στέψη και μεταλλικό. Δίνεται έμφαση στον πρώτο όροφο με τον εξώστη που έχει μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και μεταλλικό κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα πλαισιώνονται από πεσσούς και γείσο. Στο ισόγειο εμφανείς ισοδομές. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα, γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες.

ΣΑΡΡΗ 32 εικ.111

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Παρουσιάζει συμμετρία. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Το κεντρικό τμήμα τονίζεται με ελαφρά προεξοχή. Ο εξώστης του ορόφου έχει μαρμάρινο δάπεδο, φουρούσια σκαλιστά και μεταλλικό περίτεγνο κιγκλίδωμα. Έχουν εξαλειφθεί τα επί μέρους διακοσμητικά στοιχεία. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε γείσο και διακοσμητική ταινία με οδόντες

ΣΑΡΡΗ 34 ΚΑΙ ΚΡΙΕΖΗ 2 εικ.112

Τριόροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Περιλαμβάνει ημιυπόγειο, ισόγειο και δύο ορόφους. Το επίχρυσμα έχει εμφανείς ισοδομές. Οι στάθμες των ορόφων τονίζονται με διαχωριστική λωρίδα σε ελαφρά προεξοχή. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη, είναι ορθογώνια, η ποδιά φέρει απλή διακόσμηση που πλαισιώνονται από πεσσούς με απλό επίκρανο και γείσο. Οι εξώστες έχουν μεταλλικό κιγκλίδωμα και φουρούσια. Η όψη της οδού Σαρρή χαρακτηρίζεται από τους

μεγάλους εξώστες. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και γείσο.

ΣΑΡΡΗ 42 εικ.113

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με τυπικά αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά στοιχεία. Παρουσιάζει αξονική συμμετρία. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη με απλό κλασσικιστικό πλαίσιο στο ισόγειο και

πεσσούς με απλό επίκρανο και επίστεψη γείσο. Η όψη τονίζεται με τον εξώστη στον κεντρικό άξονα που έχει μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και περίτεχνο μεταλλικό κιγκλίδωμα. Το επίχρισμα στο ισόγειο έχει εμφανείς ισοδομές. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και γείσο.

ΣΑΡΡΗ 50 εικ.114

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με εν σειρά διάταξη των ανοιγμάτων. Τα ανοίγματα είναι ορθογώνια με απλό πλαίσιο. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη και προεξέχον γείσο.

ΣΑΡΡΗ ΚΑΙ ΠΛ. ΑΓ. ΑΣΩΜΑΤΩΝ 1 ΚΑΙ ΟΔ. ΑΓ. ΑΣΩΜΑΤΩΝ 2 εικ. 115

Τριόροφο κτίριο εποχής μεσοπολέμου. Τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη. Χαρακτηριστική λύση γωνίας που περιλαμβάνει δύο ανοίγματα ανά όροφο. Η κεντρική θύρα εισόδου πλαισιώνεται από παραστάδες και ευθύγραμμη στέψη. Η επίστεψη γίνεται με συμπαγές στηθαίο και προεξέχον γείσο.

ΚΟΡΡΙΝΗΣ 8 εικ. 116

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας, με τυπικά αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά στοιχεία. Παρουσιάζει συμμετρία, τα ανοίγματα έχουν αξονική διάταξη, είναι ορθογώνια με κλασικιστικά πλαίσια. Δίνεται έμφαση στον όροφο με τον κεντρικό εξώστη που έχει μαρμάρινο δάπεδο, σκαλιστά φουρούσια και μεταλλικό κιγκλίδωμα. Τα ανοίγματα φέρουν πλαίσιο και γείσο. Η θύρα εισόδου στο ισόγειο πλαισιώνεται από πεσσούς και υπέρθυρο με γείσο. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη ακροκέραμα και γείσο.

ΚΟΠΠΙΝΗΣ 10 εικ.117

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας, με τυπικά αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά στοιχεία. Παρουσιάζει συμμετρία. Δίνεται έμφαση στα ακραία τμήματα. Οι θύρες εισόδου στο ισόγειο έχουν παραστάδες με απλό επίκρानο και υπέρθυρο με διακόσμηση και γείσο. Τα αντίστοιχα ανοίγματα του ορόφου έχουν ανάλογες παραστάδες και υπέρθυρο σε μορφή αετώματος. Τα άλλα ανοίγματα έχουν απλό κλασικιστικό πλαίσιο. Η

επικάλυψη γίνεται με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και γεισίποδες.

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 47 εικ.118

Διώροφο κτίριο νεοκλαστικής ρυθμολογίας. Ανοίγματα με αξονική διάταξη. Η θύρα εισόδου στο ισόγειο έχει πλαίσιο και υπέρθυρο γείσο. Η όψη τονίζεται με τους δύο εξώστες στον όροφο με φουρούσια μεταλλικό

κιγκλίδωμα. Δίδεται έμφαση στον όροφο με τους πεσσούς του πλαισιώνουν τα ανοίγματα και το υπέρθυρο με το γείσο στην επίστεψη. Επικάλυψη κεραμοσκεπή στέγη, που καταλήγει σε ακροκέραμα και κλασσικό γείσο.

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 55 εικ.119

Διώροφο νεοκλασσικό κτίριο. Περιλαμβάνει ημιπόγειο - υπερυψωμένο ισόγειο και όροφο. Παρουσιάζει συμμετρία. Ανοίγματα με αξονική διάταξη. Όψη τονίζεται με τον κεντρικό εξώστη που έχει μαρμάρινο δάπεδο σκαλιστά φουρούσια - περίτεχνο κιγκλίδωμα. Θύρα εισόδου στο δεξί άκρο της όψης πλαισιώνεται από πεσσούς και υπέρθυρο με γείσο. Επικάλυψη με κεραμοσκεπή στέγη που καταλήγει σε ακροκέραμα και νεοκλασσικό γείσο.

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 73 εικ.120

Υπερυψωμένο διώροφο κτίριο με εκλεκτικιστικά διακοσμητικά στοιχεία, με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Ο κεντρικός άξονας τονίζεται από δύο εξώστες με σιδερένια κγκλιδώματα (ο εξώστης του ισόγειου είναι μικρότερων διαστάσεων). Οι γωνίες του ορόφου κοσμούνται από εμφανή ισοδομή. Τα ανοίγματα, τρία ανά όροφο με εμφανή ισοδομή στην θέση του πλαισίου, γεισίποδες, γείσο. Απόληξη με

γείσο - ακροκέραμα - κίονες.
Επικάλυψη γίνεται από κεραμοσκεπή στέγη.

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 79-81 ΚΑΙ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ εικ.121

Διώροφο γωνιακό κτίριο με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Η όψη της οδού Πειραιώς παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονο. Το κεντρικό τμήμα προβάλλεται με προεξοχή και τονίζεται αφενός από τον εξώστη - σιδερένιο κιγκλίδωμα, αφετέρου από την κεντρική είσοδο που είναι τοξωτής μορφής - ξύλινη ταμπλαδωτή με φεγγίτη - τζάμι - επίπεδο πλαίσιο και διακοσμητικό στοιχείο. Απόληξη με γείσο - ακροκέραμα. Επίστεψη με κεραμοσκεπή στέγη.

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 83 ΚΑΙ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ εικ.122

Υπερυψωμένο διώροφο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Ο όροφος της οδού Πειραιώς τονίζεται από τον εξώστη - μαρμάρινο δάπεδο - φουρούσια. Τα ανοίγματα του ισόγειου, ελαφρώς τοξωτά πλαισιώνονται από πλαίσιο - διακοσμητικό στοιχείο. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής και κοσμούνται από πλαίσια, ποδιά με διακοσμητικά στοιχεία και γείσο. Απόληξη με διακοσμητικά στοιχεία εν σειρά γείσο, οδόντες, ακροκέραμα. Επικάλυψη από κεραμοσκεπή στέγη. Απαιτείται αποκατάσταση των διακοσμητικών - αρχιτεκτονικών στοιχείων το

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 87 εικ.123

Διώροφο κτίριο νεοκλασσικής ρυθμολογίας με αξονική διάταξη ανοιγμάτων. Το κτίριο παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κεντρικό άξονα και τονίζεται αφενός με εξώστη και μαρμάρινο δάπεδο - μαρμάρινα ανάγλυφα φουρούσια και σιδερένιο κιγκλίδωμα, αφετέρου με την κεντρική είσοδο, που είναι ξύλινη με φεγγίτη από

σιδερία και τζάμι. Ανοίγματα ορθογωνικής διατομής - κοσμούνται με απλό πλαίσιο - γείσο και ποδιά με γείσο και γεισίποδες. Απόληξη γίνεται με συμπαγές στηθαίο και κολώνες. Επικάλυψη με κεραμοσπεπή στέγη.

ΠΑΡΟΔΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ 1 εικ.124

Ισόγειο νεοκλασσικό κτίριο με διάταξη ανοιγμάτων εν σειρά. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής. Η απόληξη γίνεται με γείσο - οδόντες και ακροκέραμα. Η επικάλυψη γίνεται από κεραμοσκεπή στέγη.

ΠΑΡΟΔΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ 3 εικ.125

Υπερυψωμένο ισόγειο με σύστημα περυγών νεοκλασσικής ρυθμολογίας. Ο όροφος τονίζεται από τον εξώστη με το συμπαγές στηθαίο. Έχει από τέσσερα ανοίγματα σε κάθε όροφο με γείσο. Απόληξη με γείσο οδόντες ακροκέραμα. Επικάλυψη γίνεται με κεραμόσκεπη στέγη.

ΠΑΡΟΔΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ 2 εικ.126

Τριόροφο κτίριο με δίπτυχη στέγη . Το όλο κτίριο έχει υποστεί εξαλείψεις και αλλοιώσεις των αρχιτεκτονικών και διακοσμητικών στοιχείων του.

ΠΑΡΟΔΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ 4 εικ.127

Διώροφο κτίριο απλής μορφολογίας με δίδριχτη στέγη. Τα ανοίγματα είναι ορθογωνικής διατομής εν σειρά. Η απόληξη γίνεται από διπλό γείσο με μικρά φουρούσια και ακροκέραμα.